

WPLYNĘŁO dn. 2021-10-18
podpis *Adam*

Projekt

z dnia 13 października 2021 r.
Zatwierdzony przez

UCHWAŁA NR
RADY MIASTA ŻAGAŃ

z dnia 2021 r.

w sprawie przyjęcia Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Żagań o statusie miejskim na lata 2021-2024.

Na podstawie art.18 ust. 2 pkt.15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2021 r. poz. 1372) oraz art. 87 ust.3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710);

uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla terenu Gminy Żagań o statusie miejskim na lata 2021- 2024, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Żagań.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubuskiego.

Przewodniczący Rady Miasta
Żagań

Adam Matwijów

mgr Maria Wrońska
RADCA PRAWNY ZG 258

Uzasadnienie

Potrzeba i cel podjęcia uchwały:

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami zostały ustawowo włączone do katalogu zadań samorządów terytorialnych. Art. 7 ust. 1 pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2021 r. poz. 1372) stanowi, że zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne gminy obejmują sprawy ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Z art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710) wynika obowiązek sporządzenia przez Burmistrza Miasta Żagań gminnego programu opieki nad zabytkami. Program ten sporządza się na okres 4 lat. Celem programu jest rozpoznanie stanu zachowania dziedzictwa kulturowego gminy, zahamowanie degradacji substancji zabytkowej i zachowanie wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego oraz kształtowanie atrakcyjnego wizerunku gminy. Program Opieki nad Zabytkami Gminy Żagań o statusie miejskim na lata 2021-2024 uzyskał wymaganą prawem pozytywną opinię Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i podlega przyjęciu przez Radę Miasta Żagań.

Różnica między istniejącym a projektowanym stanem prawnym:

Uchwalenie programu wypełnia wymóg ustawy, jednocześnie pozwala zebrać w jednym dokumencie informacje dotyczące aktualnego stanu ochrony zabytków i zamierzeń gminy w tym zakresie w najbliższych latach, co umożliwi monitorowanie podejmowanych działań w dziedzinie opieki nad zabytkami.

Przewidywane skutki społeczne i gospodarcze:

Określenie w programie działań zmierzających do zachowania i poprawy stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Żagań o statusie miejskim przyczyni się do podniesienia świadomości tożsamości kulturowej, jakości życia i atrakcyjności turystycznej gminy Żagań o statusie miejskim oraz jej promocji w regionie.

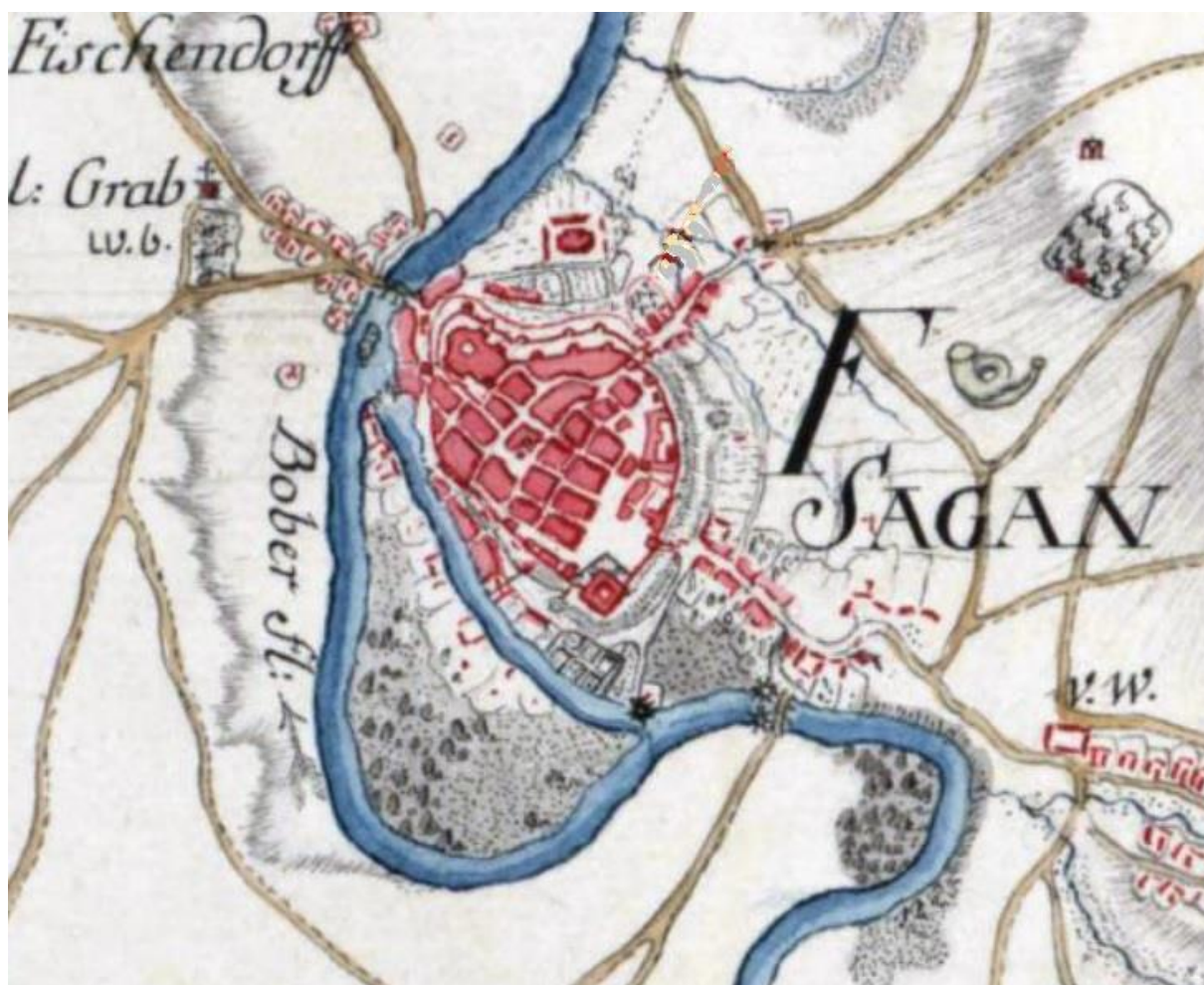
Skutki finansowe związane z wejściem w życie uchwały, źródło finansowania:

Podjęcie uchwały nie wywołuje bezpośrednich skutków finansowych dla budżetu gminy, w związku z tym nie określa się źródeł finansowania. Konkretnie działania w kolejnych latach będą się odbywały w oparciu o corocznie uchwalany budżet gminy, gdzie zostaną zaplanowane stosowne kwoty. W perspektywie wieloletniej finansowanie części działań zawartych w programie opieki nad zabytkami może być realizowane z innych środków.

BURMISTRZ

Andrzej Katarzyniec

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY ŻAGAŃ O STATUSIE MIEJSKIM
NA LATA 2021-2024**

Tekst - Barbara Czechowska

Zielona Góra 2021 r.

Spis treści:

1. Wprowadzenie.....	2
2. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	4
3. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego.....	14
3.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	14
3.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.....	22
4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	28
4.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami na lata 2021–2024 z dokumentami wykonanymi na poziomie Gminy Żagań o statusie miejskim.....	28
4.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy Żagań o statusie miejskim.....	45
4.2.1. Zarys historii miasta Żagań.....	45
4.2.2. Krajobraz kulturowy - elementy przestrzenne identyfikujące tożsamość historyczną miasta.....	51
4.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.....	66
4.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.....	68
4.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy.....	69
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń.....	72
7. Założenia programowe.....	75
a. Priorytety Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Żagań o statusie miejskim.....	76
b. Kierunki działań oraz zadania programu opieki nad zabytkami.....	76
8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.....	84
9. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.....	86
10. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	87
11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków.....	91
12. Aneksy.....	92-127

1. WPROWADZENIE.

Gmina Żagań o statusie miejskim – zgodnie zapisami artykułu 87 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U z 2021 r. poz. 710) – sporządziła i przyjęła już jedną wersję gminnego programu opieki nad zabytkami (na lata 2017-2020). Aktualny Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Żagań o statusie miejskim na lata 2021-2024 stanowi kontynuację działań w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami oraz zarządzania lokalnym dziedzictwem kulturowym. Jednocześnie uwzględnia problematykę i wnioski wyciągnięte z okresu funkcjonowania wcześniejszego Programu. Przedmiotem niniejszego Programu jest dziedzictwo kulturowe, funkcjonujące w granicach administracyjnych Miasta Żagania. Nadrzędnym celem opracowania jest określenie celów, zasadniczych kierunków działań oraz zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami, a także wykorzystania potencjału dziedzictwa kulturowego, potrzeb społecznych, gospodarczych i edukacyjnych. Nowy Program stanowi odpowiedź na widoczną potrzebę wzmocnienia dotychczas stosowanych instrumentów polityki Gminy Żagań o statusie miejskim w zakresie ochrony zabytków oraz zarządzania dziedzictwem kulturowym Żagania. Konsekwencją jego realizacji ma być poprawa stanu zachowania zabytków, ich rewaloryzacja oraz odpowiednie wyeksponowanie, dzięki czemu podniesiona zostanie atrakcyjność gminy oraz konkurencyjność oferowanych produktów turystycznych. Przyczyni się także do szerszego niż dotychczas wykorzystania potencjału dziedzictwa kulturowego Żagania. Program uwzględnia fakt wielości i różnorodności elementów składających się na dziedzictwo oraz ukierunkowany jest na skuteczną ochronę i opiekę nad zabytkami, jak również wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Program nie ogranicza się w swych zapisach wyłącznie do zadań realizowanych bezpośrednio przez instytucje samorządowe, ale proponuje zadania stanowiące wyzwania dla środowiska konserwatorskiego, właścicieli i użytkowników obiektów, mieszkańców i wspólnot lokalnych oraz wszystkich instytucji i stowarzyszeń działających na terenie miasta. Należy podkreślić, że podjęte prace oraz działania – już zrealizowane, jak również te planowane na kolejne lata – nie wynikają jedynie z obowiązku ustawowego, ale dyktowane są głębokim przekonaniem, że kultura i dziedzictwo stanowią ważne źródło wiedzy, budowania społecznej tożsamości, zasób służący rozwojowi, przynoszący kulturalne, społeczne i ekonomiczne korzyści dla mieszkańców miasta.

Główne cele programu opieki nad zabytkami określone zostały w art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2021 r., poz. 710). Celem nadrzędnym jest poprawa stanu zachowania zasobu kulturowego, zahamowanie jego degradacji oraz uświadamianie potrzeb i zasad ochrony tegoż zasobu wśród społeczeństwa miasta Żagań. Sposobem realizacji tych założeń są następujące cele szczegółowe:

- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Żagań o statusie miejskim,
- uregulowanie stanu formalno-prawnego obiektów i obszarów zabytkowych,
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami, w tym przygotowanie właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych do wykorzystania w opiece nad zabytkami funduszy strukturalnych Unii Europejskiej,
- podejmowanie współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych na podstawie wcześniej określonych warunków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- inicjowanie i wspieranie fundacji i stowarzyszeń na rzecz ochrony zabytków, działań edukacyjnych, informacyjnych, turystycznych i innych, mających na celu propagowanie i poznawanie zabytków i opieki nad zabytkami,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz konkretnych walorów krajobrazu kulturowego Żagania.

2. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE.

Obowiązek konstytucyjny:

Ochrona dziedzictwa kulturowego – materialnego i niematerialnego – i przekazania go kolejnym pokoleniom stanowi konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Obowiązek ten wyartykułowany jest w Preambule Konstytucji RP. Ponadto, artykuł 5 Konstytucji RP mówi, że Rzeczpospolita Polska strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju. Artykuł 6 Konstytucji RP określa natomiast, że Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju. Zabytki i ich wartości niematerialne są dobrem wspólnym, a dbałość o nie zakłada art. 82 Konstytucji RP. Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Podstawę prawną obowiązku wykonania programu opieki nad zabytkami stanowi przepis art. 87 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r., zgodnie z którym wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami. Jako główne cele gminnego programu opieki nad zabytkami ustawa określa:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;

6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;

7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Podstawę do sporządzania programu opieki nad zabytkami przez gminy stanowi ewidencja zabytków, o czym traktuje art. 21 ustawy. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy prowadzi wójt (burmistrz, prezydent miasta). Powinna ona uwzględniać zabytki nieruchome wpisane do rejestru oraz inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z realizacji programu wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia się radzie gminy.

Zgodnie z art. 3 pkt 1 ustawy, przez zabytek rozumie się nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Ustawa wyodrębnia 3 typy zabytków:

1) zabytek nieruchomy - nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;

2) zabytek ruchomy – rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;

3) zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

Ponadto, ustawa definiuje m.in. takie pojęcia, jak: prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, badania architektoniczne, badania archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy, otoczenie zabytku.

W ustawie rozróżnione zostały 2 podstawowe pojęcia: ochrona zabytków i opieka nad zabytkami. Zgodnie z artykułem 4, ochrona zabytków stanowi zadanie organów administracji publicznej i polega (w szczególności) na podejmowaniu przez nie działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkami winna być sprawowana przez właścicieli lub posiadaczy zabytków oraz polega na zapewnianiu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury.

Według art. 6 ustawy, ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące, w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,

- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1479),
- f) instrumentami muzycznymi,
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) relikami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Zgodnie z art. 7 ustawy, w Polsce wyróżnia się następujące formy ochrony zabytków:

1) wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków:

Zgodnie z art. 9 ustawy, do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru (do rejestru może zostać wpisana także np. otulina – bez względu na jej wartość historyczną, ponieważ czyni się to w celu poszerzenia i zintensyfikowania ochrony elementu już wpisanego do rejestru), a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Zgodnie z art. 10. ustawy, do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub

nielegalnego wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej;

2) uznanie za pomnik historii zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego. Niektóre z obiektów uznanych za pomnik historii mogą zostać przedstawione przez właściwego ministra Komitetowi Światowego Dziedzictwa – celem wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa celu objęcia tego pomnika ochroną na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjętej w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. (Dz. U. z 1976 r. poz. 190 i 191);

3) utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej; park kulturowy sporządza wójt (burmistrz, prezydent miasta) w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, wymaga on zatwierdzenia przez radę gminy. Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, istnieje obowiązek sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione specjalne zakazy i ograniczenia, które szczegółowo określa art. 17 ustawy¹³;

4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego;

W art. 19 ustawy zapisano, że w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;

2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;

3) parków kulturowych. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie.

W dokumentach tych ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej, obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 20 ustawy wskazuje, że wszelkie projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Zgodnie z art. 89 ustawy, organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Akty wykonawcze i rozporządzenia, związane z Ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Problematyka ochrony i opieki nad zabytkami zawarta jest w szeregu aktów wykonawczych i rozporządzeń, związanych z Ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wśród nich wymienić należy m.in.:

- 1) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. 2021 r. poz. 81);
- 2) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenie rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2021 r., poz. 56);
- 3) Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. 2021 r. poz. 731).
- 4) Rozporządzenie Ministra Kultury z 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. 2004 Nr 212, poz. 2153);
- 5) Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (Dz. U. 2004 r. Nr 124, poz. 1304 ze zm.);

- 6) Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. 2004 r. Nr 30, poz. 259);
- 7) Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. 2011 r. Nr 89, poz. 510);
- 8) Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. 2004 r. Nr 71, poz. 650);
- 9) Rozporządzenie Ministra Kultury z 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz.U. 2004 Nr 75, poz. 706);
- 10) Rozporządzenie Ministra Kultury z 27 kwietnia 2004 r. w sprawie Polskiego Komitetu Doradczego (Dz.U. 2004 Nr 102, poz. 1066);
- 11) Rozporządzenie Ministra Kultury z 10 maja 2004 r. w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami (Dz.U. 2004 Nr 124, poz. 1302).

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. W artykule 7 ust. 1, pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. 2020 poz. 713 ze zm.) zostały określone zadania własne gminy, w tym obejmujące sprawy kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Inne uregulowania prawne dotyczące zabytków znajdują się także w następujących ustawach :

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (2021 r. poz. 741);
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994r. Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1333);
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2020 r., Dz. U., Nr 62, poz. 1219, ze zm.);
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2020 r. poz. 55, ze zm.)
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1990);
- Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2020 r. poz. 802, ze zm.);
- Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 194);
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1057);
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2020 r. poz. 283, ze zm.);

- Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 902);
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1479);
- Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 164);
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, tzw. ustawa krajobrazowa (Dz. U. z 2015 r. poz. 774, ze zm.). Nowa ustawa nakłada na władze samorządowe nowe obowiązki w m. in w zakresie krajobrazu kulturowego i sporządzenia np. audytu krajobrazowego.

Międzynarodowe uwarunkowania prawne ochrony dziedzictwa kulturowego:

Wybrane najważniejsze dla dziedzictwa kulturowego ustalenia międzynarodowe, przyjęte i ratyfikowane przez Polskę:

- Konwencja w sprawie ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego z dnia 16 listopada 1972 r. przyjęta na sesji w Paryżu (Dz.U. z 1976 r., nr 32, poz. 190).

Konwencja zobowiązuje do: ustanowienia skutecznego systemu ochrony dziedzictwa kulturalnego i naturalnego o wyjątkowym znaczeniu dla całej ludzkości, zorganizowanego w sposób stały i zgodny z metodami współczesnej nauki; uprawiania polityki zmierzającej do wyznaczenia dziedzictwu kulturalnemu i naturalnemu odpowiedniej funkcji w życiu zbiorowym i włączenia ochrony tego dziedzictwa do programów planowania ogólnego; podejmowania środków prawnych, naukowych, technicznych, administracyjnych i finansowych w celu identyfikacji, ochrony, konserwacji, waloryzacji i reanimacji tego dziedzictwa.

- Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona) z dnia 16 stycznia 1992 r., La Valetta (Dz. U. z 1996 r., Nr 120, poz. 564), zwana konwencją maltańską. Celem konwencji jest ochrona dziedzictwa archeologicznego jako źródła zbiorowej pamięci europejskiej i jako instrumentu do badań historycznych i naukowych. Zapisy konwencji definiują dziedzictwo archeologiczne, identyfikują je i przedstawiają środki ochrony. Odnoszą się do zagadnień związanych z finansowaniem badań i konserwacji, gromadzeniem i rozpowszechnianiem badań naukowych, kształtowaniem świadomości publicznej, zapobieganiem niedozwolonemu obiegowi przedmiotów dziedzictwa archeologicznego, a także wzajemną pomocą techniczną i naukową.

- Europejska Konwencja Krajobrazowa z dnia 22 października 2000 r., Florencja (Dz. U. z 2006 r., Nr 14, poz. 98), ratyfikowana przez Prezydenta Rzeczypospolitej w dniu 24 czerwca

2004 r. Celem Konwencji jest promowanie ochrony, zarządzania i planowania krajobrazu, a także organizowanie współpracy europejskiej w zakresie zagadnień dotyczących krajobrazu. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Europy – INSPIRE (Infrastructure for Spatial Information In Europe) ustanawiająca infrastrukturę informacji przestrzennej we Wspólnocie Europejskiej.

- Ustawa o infrastrukturze informacji przestrzennej z dnia 4 marca 2010 r., która weszła w życie 7 czerwca 2010 r., a w której Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego został zdefiniowany jako organ wiodący i współodpowiedzialny wraz z Ministrem Środowiska, w zakresie zagadnienia danych przestrzennych w części dotyczącej zabytków nieruchomości w rozumieniu ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa stanowi przeniesienie na grunt legislacyjny Polski zapisów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Europy – INSPIRE. Założeniem dyrektywy jest opracowanie baz danych GIS oraz udostępnienie tych danych za pomocą usług sieciowych (serwisów internetowych) w celu upowszechnienia oraz darmowego ostępu, danych stanowiących rejestr publiczny.

- Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego (D.U. z 19 sierpnia 2011 poz. 1018).

W Polsce konwencja weszła w życie w 2011 r. i stanowi obecnie jedyny akt prawa (międzynarodowego), na jakim można oprzeć budowę systemu ochrony dziedzictwa niematerialnego w naszym kraju. Konwencja przyjmuje za cele ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz zapewnienie poszanowania niematerialnego dziedzictwa kulturowego wspólnot, grup oraz jednostek. Sygnatariuszy konwencji zobowiązuje do podejmowania działań zapewniających ochronę dziedzictwa niematerialnego znajdującego się na terytorium sygnatariuszy, określenia i zdefiniowania jego elementów oraz sporządzenia rejestru niematerialnego dziedzictwa kulturowego. W Polsce Krajową listę NDK prowadzi Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a jej obsługą zajmuje się Narodowy Instytut Dziedzictwa.

- Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy przyjęta 3 października 1985 r. w Granadzie.

Polska ratyfikowała tę konwencję w 2012 r. Zasadniczym celem dokumentu jest ochrona europejskiego dziedzictwa architektonicznego. Konwencja definiuje pojęcie dziedzictwa architektonicznego i zwraca uwagę na potrzebę jego ochrony nie tylko na szczeblu krajowym, ale i europejskim. Dokument postuluje konieczność identyfikacji zasobów mających podlegać ochronie oraz tworzenia i wdrażania systemu ich ochrony.

- Karta ateńska jest dokumentem uchwalonym na konferencji w Atenach w 1931 roku dotyczącej zasad postępowania konserwatorskiego w wypadku budowli zabytkowych. Zebrane zasady postępowania konserwatorskiego miały w założeniu obowiązywać obligatoryjnie we wszystkich krajach, które podpisały Kartę. Najważniejsze ustalenia dokumentu dotyczą: ochrony autentyczności substancji zabytkowej, postulatów zaniechania rekonstrukcji czy restytucji, a pozostanie przy zabiegach restauracji i anastylozy; podkreślenia konieczności zaznaczenia nawarstwień stylowych i wszelkich ingerencji w tkankę zabytku, a przede wszystkim rzetelnych badań naukowych i konserwatorskich; postulat wprowadzenia w zabytku takich funkcji, które pozwalałyby na ciągłość jego istnienia i byłyby w zgodzie z jego wartościami historycznymi lub artystycznymi. Karta wskazała, iż ochronie powinno podlegać także otoczenie zabytków.

Karta wenecka to międzynarodowa karta konserwacji i restauracji zabytków i miejsc zabytkowych, przyjęta przez II Międzynarodowy Kongres Architektów i Techników Zabytków w Wenecji w 1964 roku. Zdefiniowała i sprecyzowała zasady konserwacji i restauracji zabytków oraz prowadzenia badań konserwatorskich w trosce o ochronę i zachowanie substancji zabytkowej budowli i jej otoczenia. W dokumencie rozszerzono ochronę zabytków na grupy i zespoły budowli, podkreślając jednocześnie konieczność ochrony ich otoczenia. Przy zabiegach konserwatorskich nakazywano nawiązanie do materiału, z którego wzniesiony został zabytek, zabroniono zmiany dyspozycji wnętrza budowli i wystroju oraz przenoszenia czy usuwania jakichkolwiek fragmentów zabytku, z wyłączeniem sytuacji, gdy wymaga tego jego ratowanie.

Karta florencka zatwierdzona została przez Międzynarodową Radę Ochrony Zabytków i Miejsc Historycznych (ICOMOS) 15 grudnia 1981 roku. Stanowi ona uzupełnienie Karty weneckiej w zakresie ochrony ogrodów historycznych. Dokument definiuje pojęcie ogrodu historycznego oraz określa zasady ochrony prawnej i administracyjnej ogrodów historycznych. Określa również sposoby ochrony, utrzymania, konserwacji, restauracji oraz restytucji.

3. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.

3.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Żagań o statusie miejskim został opracowany w oparciu o dokumenty opracowane na szczeblu państwowym i jest zbieżny ze strategicznymi celami państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Cele te wymienione są w następujących dokumentach:

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019–2022 (przyjęty Uchwałą nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r.).

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami sporządzany jest na okres 4 lat, na podstawie art. 84 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, przy pomocy Generalnego Konserwatora Zabytków. Zgodnie z zapisami ww. ustawy w krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określa się cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji (art. 85 ust. 1).

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019–2022 został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 13 sierpnia 2019 r. Program ten jest głównym dokumentem strategicznym określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów. Głównym celem Krajowego programu jest Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami, który realizowany będzie poprzez trzy cele szczegółowe, podzielone na kierunki działania, tj.:

Cel szczegółowy 1: Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym kierunki działania:

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym, w tym zadania:
 - szkolenia dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym,
 - budowanie zasobu wiedzy o ochronie dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym, regionalnym i centralnym,

- merytoryczne wsparcie procesu planowania i rewitalizacji w gminach,
- konkurs Generalnego Konserwatora Zabytków nagradzający gminy za modelowe wdrażanie programów opieki nad zabytkami.

2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym, w tym zadania:

- wspieranie rozwijania kompetencji zawodowych przez pracowników służb konserwatorskich,
- ewaluacja stosowanych standardów i metod konserwatorskich,
- wsparcie działań dokumentacyjnych zasobu zabytkowego,
- powołanie Centrum Architektury Drewnianej.

Cel szczegółowy 2: Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami, w tym kierunki działania:

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami, w tym zadanie:

- upowszechnianie standardów i metod konserwatorskich dla wybranych zasobów zabytkowych.

2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego, w tym zadanie:

- podniesienie bezpieczeństwa zabytków ruchomych przez sprzyjanie intensyfikacji współpracy z opiekunami zabytków przez właściwe służby i instytucje.

Cel szczegółowy 3: Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego, w tym kierunki działania:

1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości, w tym zadania:

- kampania społeczno-edukacyjna w mediach, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i dostępności do zabytków dla osób z niepełnosprawnościami,

- tworzenie narzędzi edukacyjnych dla szkół i instytucji kultury, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami, w tym zadanie:

- program dotacyjny dla organizacji pozarządowych w zakresie popularyzowania i upowszechniania wiedzy o dziedzictwie kulturowym, budowania świadomości lokalnej, a także włączania społeczeństwa w opiekę nad zasobem dziedzictwa kulturowego.

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 i Uzupełnienie na lata 2004-2020

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 została przyjęta przez Rząd RP 21

września 2004 r. Zakres Strategii został podporządkowany głównie regionom, jako podstawowym jednostkom podziału terytorialnego. Metodologia dokumentów strategicznych wchodzących w skład Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013 zobowiązuje Ministra Kultury do wydłużenia horyzontu czasowego Strategii Rozwoju Kultury do 2020 r. Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, bazując na Strategii na lata 2004-2013, rozszerza jej zakres do roku 2020. Celem strategicznym dokumentu jest zrównoważenie rozwoju kultury w regionach. Jego realizacja odbywać się będzie przez osiąganie celów częściowych. W celu wdrożenia Strategii w dziedzinie ochrony zabytków w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego opracowano programy.

Wśród programów, które bezpośrednio dotyczą dziedziny ochrony zabytków należy wymienić: DZIEDZICTWO KULTUROWE, którego podstawowym celem jest: ochrona i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym dziedzictwa archeologicznego), kompleksowa rewaloryzacja zabytków, zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych, udostępnianie zabytków na cele publiczne. Program realizowany jest w ramach 4 priorytetów: rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych, rozwój instytucji muzealnych, ochrona dziedzictwa narodowego poza granicami kraju, ochrona zabytków archeologicznych.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą 2030 r.)

Została przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r. SOR jest aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. *Strategii Rozwoju Kraju 2020*. Jest obowiązującym, kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio i długofalowej polityki gospodarczej. Strategia określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie roku 2020 i 2030. Zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego zostaną wsparte działaniami istotnymi dla sprawności gospodarki przestrzennej i planowania przestrzennego, w tym realizacją zasady wtórnego użytkowania przestrzeni w procesach inwestycyjnych.

Program operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”

Problematyki ochrony i opieki nad zabytkami dotyczy Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”. Program ten posiada charakter horyzontalny. Celem głównym programu jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym kompleksowa poprawa stanu zabytków oraz rozwój kolekcji muzealnych. Celami cząstkowymi programu są:

- 1) poprawa stanu zachowania zabytków;
- 2) zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także dziedzictwa archeologicznego);
- 3) kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne;
- 4) zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych;
- 5) poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji;
- 6) zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

Realizacja założeń programu odbywa się w ramach dwóch komplementarnych priorytetów:

Priorytet 1 Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych – poprawa stanu zachowania zabytków, działania rewitalizacyjne, konserwacyjne, modernizacyjne, adaptacja i ochrona obiektów zabytkowych, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków, prace dokumentacyjne, działania mające na celu zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę.

Priorytet 2 Rozwój i konserwacja kolekcji muzealnych – zakup dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji muzealnych, a także starodruków i archiwaliów, konserwacja i digitalizacja muzealiów, archiwów, starodruków, księgozbiorów oraz zbiorów filmowych, wspieranie rozwoju pracowni konserwatorskich oraz nowych technik konserwacji

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do r. 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Została przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r. Stanowi aktualizację średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. Strategii Rozwoju Kraju 2020. Jest obowiązującym, kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio i

długofalowej polityki rozwoju. Określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie r. 2020 i 2030. Dokument wdraża nowy model rozwoju – rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Głównym celem strategii jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.

Zadania powiązane z obszarem ochrony i opieki nad zabytkami zostały uwzględnione m.in. w następujących fragmentach strategii:

- Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu, Obszar: E-państwo – kierunek interwencji: Budowa i rozwój e-administracji – orientacja administracji państwa na usługi cyfrowe. Wyznaczony projekt strategiczny: Digitalizacja i rozwój kultury cyfrowej – kontynuacja procesów związanych z digitalizacją, przechowywaniem i udostępnianiem różnego typu zasobów dziedzictwa cyfrowego w Polsce (muzealnych, bibliotecznych, archiwalnych, audiowizualnych i zabytków), w tym do celów ponownego wykorzystywania, w ramach którego digitalizację należy rozumieć jako nowoczesną formę konserwacji i zabezpieczania najcenniejszych zasobów kultury.
- Obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii - Kapitał ludzki i społeczny – kierunek interwencji: 4. Wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej. Działania do 2030 r.:
 - ochrona i promocja dziedzictwa narodowego – wykorzystanie potencjału dziedzictwa dla wzmocnienia kapitału społecznego oraz poczucia tożsamości i wspólnoty; inwestycje w dziedzictwo narodowe (dobra kultury, nauki i sztuki, zabytki, rozwój sieci muzeów, wspieranie i promocja dziedzictwa kulturowego wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO).
 - wzmocnianie tożsamości, poczucia wspólnoty i więzi międzypokoleniowych, poprzez uczestnictwo i zwiększanie dostępu do instytucji i dzieł kultury na wszystkich poziomach funkcjonowania wspólnoty (lokalnym, regionalnym, narodowym), likwidacja „białych plam” w dostępie do kultury.

A także projekty strategiczne:

- dziedzictwo buduje wspólnotę – utworzenie sieci muzeów historycznych, których głównym celem jest opowiadanie o historii Polski z różnych perspektyw.
- Kultura/Dziedzictwo/Wspólnota – wdrożenie instrumentów wsparcia finansowego i pozafinansowego dla bibliotek, domów kultury oraz archiwów państwowych (np. na

projekty animacyjno-edukacyjne, w ramach których wzmacniana będzie wiedza społeczności lokalnych o ich dziedzictwie historyczno-kulturowym, przy jednoczesnym uwzględnieniu rozwoju wspólnoty w oparciu o lokalne zasoby i potencjały oraz promocji regionów).

- kolekcje – wsparcie dla państwowych i samorządowych instytucji kultury, a także innych organizacji w zakresie tworzenia i rozwijania narodowych i regionalnych kolekcji sztuki współczesnej oraz kolekcji muzealnych.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 - projekt

Dokument ma zastąpić w porządku dokumentów strategicznych szczebla krajowego Strategię Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 przyjętą uchwałą nr 61 Rady Ministrów z 26 marca 2013 r., stanowiąc jednocześnie jej kontynuację i aktualizację. Strategia wyznacza cele polityki państwa w zakresie budowania kapitału społecznego w perspektywie do r. 2030. Stanowi przez to rozwinięcie zagadnień nakreślonych w ramach jednego z tzw. obszarów wpływających na osiągnięcie celów Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, jakim jest „Kapitał ludzki i społeczny”. Głównym celem Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków, który odbywa się przez wdrażanie kierunków interwencji zaplanowanych do realizacji w trzech zasadniczych obszarach: współdziałanie, kultura, kreatywność. Cele szczegółowe obejmują zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne, wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich oraz zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

W ramach celu szczegółowego wyróżniono ponadto następujące priorytety:

- tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze,
- ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dzieł kultury,
- digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury,
- umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę,
- wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.

Dokument wymienia projekty strategiczne Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) przypisane do zakresu interwencji Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego, w tym wspomniane wyżej: Digitalizacja i rozwój kultury cyfrowej, Dziedzictwo buduje wspólnotę, Pakiet dla Przemysłów Kreatywnych. Definiuje również dodatkowe projekty strategiczne, które nie znalazły się w SOR, w tym m.in. Rozwój

turystyki kulturowej – realizacja działań systemowych dotyczących zabytków znajdujących się na szlakach kulturowych i uznanych za Pomniki Historii, w tym dofinansowanie prac konserwatorskich oraz projektów wspierających proces upowszechniania dziedzictwa kulturowego i jego wartości, a także aktywizujących zaangażowanie społeczne w proces ochrony i opieki nad zabytkami; zasadniczym celem jest stymulowanie rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez wzrost atrakcyjności turystycznej oparty na zasobach kulturowych.

Koncepcja Przestrzenna Zagospodarowania Kraju 2030.

Koncepcja Przestrzenna Zagospodarowania Kraju 2030 przyjęta Uchwałą nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r., stanowi najważniejszy dokument strategiczny, dotyczący ładu przestrzennego Polski. Celem strategicznym dokumentu jest efektywne wykorzystanie przestrzeni i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie czasu.

W dokumencie Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 uwzględnione zostały powiązania polityki przestrzennej z ochroną i opieką nad zabytkami oraz zalecenia odnoszące się do zachowania i wykorzystania dziedzictwa kulturowego Polski:

- 1) rewitalizacja historycznych i zabytkowych obiektów w celu wzmocnienia i wyeksponowania ich funkcji;
- 2) zabezpieczenie możliwości dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zachowanie w dobrym stanie zasobów naturalnych, kulturowych i lokalnych walorów środowiska;
- 3) zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym najcenniejszych fragmentów przestrzeni przyrodniczej, w procesie trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego - przy aktywnym udziale różnorodnych partnerów, w szczególności społeczności lokalnych;
- 4) rozpoznanie i zachowanie charakterystycznych krajobrazów przyrodniczych i historycznych oraz związanych z nimi elementów symbolicznych o charakterze dóbr materialnych lub stanowiących część niematerialną dziedzictwa kultury oraz rozwój współczesnych krajobrazów kulturowych;
- 5) wykorzystanie unikalnych zasobów krajobrazu kulturowego i budowanie specjalizacji terytorialnej w celu rozwoju lokalnych rynków pracy;
- 6) ochrona i wykorzystanie dla celów rozwojowych potencjału przyrodniczego, krajobrazowego i kulturowego szansą rozwoju obszarów wiejskich, w tym rozwoju dodatkowych źródeł dochodu poza rolnictwem;

- 7) osiągnięcie specjalizacji dzięki wykorzystaniu dziedzictwa kulturowego, zasobów przyrodniczych i krajobrazowych - szansą dla rozwoju wielu obszarów wiejskich;
- 8) dbałość o zabytki oraz dziedzictwo kulturowe, kultywowanie tradycji lokalnych, sprzyja rozwojowi turystyki i wspomaga proces budowania/wzmacniania tożsamości kulturowej;
- 9) poprawa stanu budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej, ochrona dziedzictwa kulturowego, zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznych, poprawa transportu publicznego, itp. powinny zapewniać kompleksowe lokalne programy rewitalizacji;
- 10) zintegrowana ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego;
- 11) prowadzenie aktywnej polityki konserwatorskiej i promocyjnej w stosunku do zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i zabytkowych obiektów kultury, obejmującej określenie przestrzeni i obiektów poddanych ochronie lub wskazanych do ochrony, prowadzenie monitoringu zachowania zasobów; powstanie list krajobrazów i obiektów o unikatowych wartościach przyrodniczych, historycznych, archeologicznych, szczególnie o cechach symbolu, a także upowszechnienie listy krajobrazów zagrożonych;
- 12) zabezpieczenie dziedzictwa przed skutkami klęsk żywiołowych;
- 13) edukacja obywatelska w zakresie budowania powszechnego przekonania, że polska przestrzeń pojmowana jako bogactwo naturalne i dziedzictwo kulturowe podlega zasadom zrównoważonego rozwoju, a ład przestrzenny jest dobrem publicznym.

3.2 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Żagań o statusie miejskim wykazuje zgodność zarówno z programami o charakterze wojewódzkim, jak i powiatowym, a w szczególności z następującymi programami strategicznymi i ich celami:

- Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego. Aktualizacja z horyzontem czasowym do 2020 roku oraz Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 stanowi najważniejszy dokument samorządu województwa, określający kierunki rozwoju regionalnego i wskazujący obszary szczególnej interwencji. Łączy w sobie diagnozę stanu regionu, stojące przed nim wyzwania rozwojowe i aspiracje jego mieszkańców. Strategia funkcjonować będzie jako plan postępowania władz regionalnych, tak w procesie zarządzania województwem, jak i w

inicjowaniu oraz rozwijaniu mechanizmów współpracy pomiędzy samorządem terytorialnym, sferą biznesową i mieszkańcami województwa. Uwzględnienie w Strategii dokumentów planistycznych szczebla międzynarodowego i krajowego gwarantuje skorelowanie procesów rozwojowych województwa lubuskiego z podstawowymi założeniami europejskiej i krajowej polityki rozwoju regionalnego. W ramach niniejszej Strategii wyodrębniono: Cel operacyjny 4.3: Wzmocnienie potencjału kapitału społecznego oraz kształtowanie tożsamości regionalnej, Kierunki interwencji: Propagowanie lubuskiego dorobku kulturalnego, naukowego, społecznego i gospodarczego, Kierunek interwencji: Promocja wybitnych Lubuszan i ich dorobku, popularyzacja historii Ziemi Lubuskiej i badań naukowych związanych z regionem. Dokument podkreśla, iż województwo lubuskie posiada bogate zasoby dziedzictwa kulturowego. Ochronę dziedzictwa kulturowego poddano analizie SWOT. Jej najważniejsze mocne strony to: liczne i różnorodne zasoby dziedzictwa kulturowego oraz bogactwo miejsc i tradycji historycznych oraz bogate dziedzictwo kulturowe regionu. Do słabych stron zaliczono: zły stan techniczny większości zabytków architektury, konieczność pilnych, kosztownych remontów oraz zróżnicowany stopień dostępności mieszkańców województwa do oferty turystycznej i kulturalnej.

- Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 w odniesieniu do zabytków kontynuuje wyznaczone w ostatniej strategii cele i kierunki. W diagnozie społeczno-gospodarczej podkreślono, iż województwo lubuskie należy do obszarów bogatych w zabytki, dlatego istnieje potrzeba ich stałego wsparcia oraz większego inwestowania w infrastrukturę kulturalną. Poza tym zauważono, że należałoby się skoncentrować na popularyzacji dziedzictwa kulturowego i efektywniejszym wykorzystaniu go w ramach rozwoju turystyki kulturowej.

Jednym z celów strategicznych jest inteligentna, zielona gospodarka regionalna, a celem operacyjnym jest m. in. - rozwój potencjału turystycznego (cel 1). Wśród działań służących realizacji tego celu operacyjnego jest - kreowanie, wsparcie i realizacja działań z zakresu racjonalnego wykorzystywania i ochrony zasobów środowiska naturalnego oraz dziedzictwa kulturowego. Także w kolejnym celu strategicznym, jakim jest – region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi (cel 2), wskazano wśród celów operacyjnych:

- zapewnienie bogatej oferty kulturalnej oraz ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego, a wśród kierunków interwencji (działań) do realizacji tego celu wskazano poprawę dostępności do zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym z wykorzystaniem nowoczesnych technik gromadzenia, opracowywania i upowszechniania zbiorów, ochronę i promocję cennych

obiektów dziedzictwa kulturowego, a także kreowanie atrakcyjnej oferty kulturalnej z wykorzystaniem cyfryzacji zasobów i instytucji kultury.

Kolejnym celem operacyjnym, służącym realizacji celu strategicznego (celu 2) jest wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i poczucia tożsamości regionalnej, a wśród kierunków działań wymienić należy: promocję lubuskiego dorobku kulturalnego, naukowego, społecznego i gospodarczego, a także popularyzację historii Ziemi Lubuskiej.

Natomiast w obrębie trzeciego celu strategicznego – integracji przestrzennej regionu, wśród celów operacyjnych założono, m. in. rozwój funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich wraz z ich obszarami funkcjonalnymi. Kierunkiem interwencji (działań) jest prowadzenie racjonalnego zagospodarowania przestrzennego MOF-ów Gorzowa Wlkp. i Zielonej Góry, poprzez m. in. rewitalizację zdegradowanych terenów, zwiększenie udziału zieleni miejskiej i jej ochrony, a także przestrzeganie ładu urbanistycznego i dbałość o zabytki. Innym celem operacyjnym (dla celu strategicznego 3) jest Rozwój obszarów wiejskich, a kierunkiem interwencji określonym w strategii jest np. ochrona dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.

- Regionalny program operacyjny - Lubuskie 2020

Na Regionalny Program Operacyjny składa się 9 Osi Priorytetowych wraz z poszczególnymi działaniami wśród których na szczególną uwagę z racji powiązań z Programem Opieki nad Zabytkami wskazać należy na oś 4. Środowisko i kultura. W ramach osi 4. Środowisko i kultura wskazano działanie 4.4 Zasoby kultury i dziedzictwa kulturowego oraz dwa typy projektów: I typ - Inwestycje w zakresie ochrony i zachowania zasobów kultury (w tym dziedzictwa kulturowego) na potrzeby rozwoju turystyki i II typ - Inwestycje w zakresie przebudowy instytucji kultury oraz dostosowanie obiektów do prowadzenia działalności kulturalnej i turystycznej. Dokument ten zaznacza, iż zasoby przyrodnicze, historyczno-kulturowe oraz mało zanieczyszczone środowisko stanowią niewątpliwie o potencjale województwa lubuskiego. Jednakże obecna jakość infrastruktury związanej kulturą i dziedzictwem kulturowym nie pozwala w pełni wykorzystać posiadanych zasobów. Stan techniczny wielu zabytków oraz innych obiektów kultury ulega stałemu pogorszeniu, co utrudnia ich właściwe wykorzystanie oraz promocję walorów historycznych i estetycznych. W ramach Programu wspierane są działania mające na celu ochronę i zachowanie obiektów zabytkowych i zasobów kultury. Dofinansowane mogą być inwestycje w zakresie poprawy stanu technicznego obiektów, zespołów zabytków i zasobów kultury. Wsparcie otrzymają projekty służące poprawie funkcjonowania instytucji kultury oraz polegające na dostosowaniu

istniejącego obiektu do nowych funkcji kulturalnych i edukacyjnych. Szczególne znaczenie mają projekty polegające na ochronie posiadanego dziedzictwa i jego zachowaniu dla przyszłych pokoleń, jak również zabezpieczeniu obiektów przed dewastacją i zniszczeniem. Realizowane działania w sposób pośredni wpłyną na poprawę atrakcyjności turystycznej regionu.

- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego, przyjęty uchwałą Nr XLIV/667/18 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 23 kwietnia 2018 r.

To dokument określający politykę zagospodarowania przestrzennego samorządu województwa. Wraz ze strategią rozwoju województwa stanowi on podstawę prowadzenia polityki rozwoju. Plan ma w założeniu warunkować korzystne przemiany rozwoju gospodarczego, wzrostu poziomu i jakości życia, konkurencyjności regionu z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju. Plan stanowi ramy dla studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, a także określa uwarunkowania i kierunki rozwoju województwa lubuskiego. W 2 celu strategicznym określonym jako - zrównoważony rozwój społeczny ustalono jako cele operacyjne m. in.: ochronę walorów przyrodniczych i krajobrazowych oraz dziedzictwa kulturowego oraz budowanie na nich tożsamości regionalnej (2.7), a także rewitalizację obszarów zdegradowanych (2.8.). Natomiast w 3 celu strategicznym ustalonym jako - rozwój konkurencyjnej gospodarki jednym z celów operacyjnych jest rozwój potencjału turystycznego województwa (3.12). Wyznaczone w planie strategiczne cele rozwoju przestrzennego zostaną osiągnięte poprzez realizację szczegółowych kierunków rozwoju województwa lubuskiego, wyznaczonych dla poszczególnych stref tematycznych, w tym m. in. strefy przyrodniczej, społecznej, kulturowej.

W ramach systemu przyrodniczego wyznaczono kierunki polityki i zagospodarowania przestrzennego w tym: ochronę krajobrazu (kierunek 5). W celu realizacji tego kierunku ustalono działania: 1. ochronę najcenniejszych fragmentów krajobrazu naturalnego i kulturowego oraz 2. opracowanie audytu krajobrazowego. Zwrócono również uwagę na aleje drzew, które stanowią istotny element kształtujący krajobraz kulturowy i jeśli nie zagrażają bezpieczeństwu ludzi i mienia powinny podlegać ochronie.

W ramach ochrony dziedzictwa kulturowego i rozwoju turystyki wyznaczono kierunki polityki i zagospodarowania przestrzennego:

Kierunek 1. Zachowanie i ochrona obiektów zabytkowych,

Kierunek 2. Kreowanie i ochrona spójnego oraz harmonijnego krajobrazu kulturowego,
Kierunek 3. Efektywne wykorzystanie walorów dziedzictwa kulturowego, w tym przede wszystkim na cele turystyczne,

Kierunek 4. Kształtowanie tożsamości kulturowej,

Kierunek 5. Kompleksowa rewitalizacja obszarów zdegradowanych, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów zabytkowych.

W planie określono listę obiektów archeologicznych wskazanych do objęcia szczególną ochroną, ze względu na znaczenie ponadregionalne, zabytki proponowane do wpisu na listę pomników historii lub utworzenia parku kulturowego, a także inne zabytki, które ze względu na swoje cenne wartości w zakresie dziedzictwa kulturowego województwa, powinny zostać objęte szczególną ochroną.

- Program Opieki nad Zabytkami Województwa Lubuskiego na lata 2021-2024

Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego stanowi najważniejszy dokument określający cele i kierunki działania w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego na obszarze województwa lubuskiego. Przede wszystkim jednak stanowi on element polityki samorządowej i służy podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego. Ważnym jego celem jest także edukacja o dziedzictwie, a zarazem jego upowszechnianie i promowanie.

Przedmiotem opracowania Programu jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych województwa lubuskiego. Głównym zaś celem jest dążenie do znaczącej poprawy stanu zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu kulturowego Ziemi Lubuskiej przez określenie służących temu warunków organizacyjnych i finansowych w zakresie leżącym w kompetencjach samorządu województwa. Celem Programu jako dokumentu kontynuującego założenia z lat 2009 – 2012, 2013 – 2016, 2017 – 2020 jest w szczególności realizacja wizji określającej założenia służące ochronie i opiece nad zabytkami. Wyznaczona wizja to: wielokulturowe dziedzictwo województwa lubuskiego fundamentem tożsamości regionu rozwijającego się gospodarczo i turystycznie.

Program obejmuje zagadnienia związane z bogactwem kulturowego dziedzictwa województwa lubuskiego, określa jego mocne i słabe strony, charakteryzuje aktualne uwarunkowania prawne ochrony zabytków, a także wskazuje źródła finansowania ochrony i opieki nad zabytkami. Meritum stanowi wytyczenie celów strategicznych i określenie kierunków działań i zadań z zakresu opieki nad zabytkami w perspektywie najbliższych czterech lat. Misją jest poprawa

uwarunkowań wpływających na stan zachowania zabytków i umocnienie tożsamości lokalnej dla rozwoju społeczeństwa województwa lubuskiego poprzez kulturę, rozumianą, jako całokształt duchowego i materialnego dorobku społeczeństwa. Przyjęte do realizacji Programu zadania mają sprzyjać rewaloryzacji i rewitalizacji zabytków i służyć procesom rozwojowym w obszarach gospodarczym, turystyczno-rekreacyjnym i społecznym, realizując jednocześnie politykę Państwa w tym zakresie.

Jako cel strategiczny wyznaczono – zachowanie i zrównoważone wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla kształtowania tożsamości województwa lubuskiego.

Zgodnie z tym założeniem dziedzictwo kulturowe jest zasobem dającym możliwość budowania i pielęgnowania wspólnej tożsamości regionu oraz rozwijania potencjału społecznego. Wielokulturowe dziedzictwo o europejskim rodowodzie może być wykorzystane dla zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa.

Realizacja wizji i celu strategicznego odbywać się będzie poprzez określenie celów priorytetowych, kierunków działań i zadań.

Cel priorytetowy 1 - Rozpoznanie zasobu, poprawa skuteczności ochrony zabytków i efektywne zarządzanie zasobem

Cel priorytetowy 2 - Rewaloryzacja zabytków jako czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego oraz rozwoju potencjału turystycznego

Cel priorytetowy 3 - Budowanie tożsamości regionalnej poprzez edukację i popularyzację dziedzictwa kulturowego w oparciu o społeczeństwo obywatelskie

Cel priorytetowy 4 - Ochrona krajobrazu kulturowego i świadome jego kształtowanie współgrające z integracją przestrzenną regionu.

- Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Żagańskiego na lata 2021-2024

Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Żagańskiego na lata 2021-2024 uchwalony został Uchwałą Nr XXIV.8.2021 Rady Powiatu Żagańskiego z dnia 27 lipca 2021. Obecnie Powiat Żagański jest w trakcie opracowywania aktualizacji Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Żagańskiego na lata 2021-2024.

W Programie na lata 2021-2024 Powiat Żagański planuje podjąć wieloletnie działania mające na celu osiągnięcie poprawę stanu zachowania i zagospodarowania obiektów zabytkowych zlokalizowanych na terenie powiatu żagańskiego. Kierunki działań Programu zostały zawarte w trzech priorytetach działań:

Priorytet 1 - Rewaloryzacja i wyeksponowanie dziedzictwa kulturowego powiatu z poszanowaniem uwarunkowań przyrodniczych:

Priorytet 2 – Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego powiatu:

Priorytet 3 – Promocja dziedzictwa materialnego i niematerialnego powiatu wraz z prowadzeniem wielopłaszczyznowych działań edukacyjnych:

Należy przyjąć, że wyznaczone przez Powiat Żagański kierunki i priorytety ochrony i opieki nad zabytkami będą kontynuowane w następnych latach.

4. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.

4.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy.

Podstawowymi dokumentami strategicznymi, planistycznymi i programowymi na szczeblu gminnym, są:

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Żagań.
- Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego Miasta Żagania.
- Strategia Rozwoju Gminy Żagań o statusie miejskim na lata 2015-2020.
- Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta Żagań (AKTUALIZACJA) Plan Działań Rewitalizacyjnych Na Lata 2016-2020.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Żagań.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Żagań sporządzono w oparciu o przepisy ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2020 r. Poz. 293 z późn. zm).

Podstawą rozpoczęcia prac planistycznych była Uchwała Nr LI/17/2018 Rady Miasta Żagań z dnia 26.01.2018r. w sprawie przystąpienia do opracowania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Żagań, zmieniona uchwałą nr LII/24/2018 Rady Miasta Żagań z dnia 09.03.2018 r. Opracowanie stanowi dokument planistyczny określający politykę rozwoju przestrzennego miasta. Wymienia się tu obiekty i strefy podlegające ochronie konserwatorskiej i określa zasady ich ochrony; zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Podstawowymi celami polityki przestrzennej i zagospodarowania miasta Żagań w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków powinna być:

- ochrona i utrzymanie dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej,
- wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej do podwyższenia poziomu jakości życia mieszkańców oraz do rozwoju gospodarczego miasta.

W ramach realizacji tych celów należy podjąć następujące działania:

- wprowadzenie ustaleń dotyczących zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,

- przeprowadzić rewaloryzację obiektów zabytkowych w taki sposób, aby podwyższała jakość życia mieszkańców, budowała tradycję, edukowała i stwarzała atrakcyjne możliwości do inwestowania w różnych dziedzinach gospodarki,

- prowadzić działania organizacyjne, promocyjne i badawcze.

Oprócz ochrony obiektów dziedzictwa kulturowego istotnym zadaniem jest kształtowanie krajobrazu ich otoczenia w taki sposób, aby zabytki wkomponować w otaczającą przestrzeń, zarówno historyczną, jak i współczesną, tworząc zharmonizowany krajobraz kulturowy Żagania.

Określono ochronę prawną zabytków występujących w Żaganiu.

Na terenie miasta Żagań znajdują się następujące zabytki objęte formami ochrony na mocy ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

1. zespół urbanistyczno-krajobrazowy miasta Żagań, wpisany do rejestru zabytków wraz ze strefą ochrony konserwatorskiej w promieniu 1 km od granicy ścisłej ochrony,
2. zabytki architektury sakralnej, mieszkaniowej oraz przemysłowej, objęte wpisem do rejestru zabytków nieruchomości;
3. zabytki architektury sakralnej, mieszkaniowej oraz przemysłowej, objęte wpisem do ewidencji zabytków, które podlegają ochronie na mocy ustawy pod warunkiem ustalenia zapisów ich ochrony w planie miejscowym;
4. cmentarze objęte wpisem do rejestru zabytków nieruchomości;
5. cmentarze ujęte w gminnej ewidencji zabytków;
6. park zamkowy wpisany do rejestru zabytków;
7. pomnik historii - zespół sakralny opactwa kanoników regularnych Św. Augustyna,
8. stanowiska archeologiczne: wykaz zabytków archeologicznych;

Ponadto wskazano, iż w Żaganiu nie występuje park kulturowy.

Wskazano obszary i obiekty wpisane do rejestru zabytków miasta Żagań oraz ujęte w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków.

Zabudowa usytuowana w obszarze zespołu urbanistycznego podlega ścisłej ochronie konserwatorskiej. W związku z tym uzgodnienia ze służbą konserwatorską wymagają:

1. wszelkie prace o charakterze budowlanym – wszystkie roboty remontowe, renowacyjne i adaptacyjne, przebudowy,
2. projekty szyldów, witryn okien wystawowych, reklam i innych elementów plastycznych,
3. wszelkie prace o charakterze urbanistycznym – lokalizacja nowych obiektów, wyburzenia oraz prace związane z kształtowaniem krajobrazu,
4. prace związane z kształtowaniem przestrzeni – drogi, zieleńce.

Na rysunku Studium wskazano również stanowiska archeologiczne. W granicach stanowisk wpisanych do rejestru zabytków, podejmowanie działań budowlanych lub innych działań mogących mieć wpływ na zabytek, wymaga uzyskania pozwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków zgodnie z przepisami odrębnymi.

Roboty budowlane na terenie stanowisk archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków wymagają zapewnienia przez inwestora badań archeologicznych zgodnie z przepisami odrębnymi.

W odniesieniu do obiektów wpisanych do rejestru zabytków w celu ich ochrony należy stosować nakazy i zakazy oraz dopuszczenia m.in.

- nakaz zachowania historycznych form architektonicznych i substancji zabytkowej,

- zakazy dotyczące:

a) zmiany historycznej formy dachu,

b) rozbudowy i nadbudowy obiektów,

c) przesłaniania detali architektonicznych z wyjątkiem boniowania

d) wprowadzania murali i graffiti,

e) ocieplania zewnętrznego elewacji frontowych oraz elewacji posiadających dekoracje, detal architektoniczny lub wykończenie cegłą licową,

f) stosowania stolarki z tworzyw sztucznych,

g) umieszczania anten satelitarnych, przetworników energii elektrycznej, klimatyzatorów, rur wentylacyjnych, spalinowych i innych tego typu urządzeń na elewacjach eksponowanych od strony przestrzeni publicznych;

- dopuszczenia m.in.:

a) przywracania historycznych form architektonicznych budynków oraz elewacji,

b) przebudowy współcześnie przekształconych części elewacji,

c) lokalizacji od strony elewacji tylnych i bocznych wind, klatek schodowych oraz innych elementów technicznych, ułatwiających użytkowanie obiektów,

d) wymiany stolarki historycznej z zachowaniem materiału, formy, sposobu otwierania oraz ilości skrzydeł.

W odniesieniu do obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków należy chronić architektoniczną formę obiektów poprzez zakazy m.in.

a) rozbiórki budynków,

b) wprowadzania balkonów na elewacjach frontowych od strony dróg,

c) zmiany historycznej formy dachu,

- d) montowania urządzeń technicznych na elewacjach od strony przestrzeni publicznych i ciągów komunikacyjnych,
- e) zasłaniania detalu architektonicznego z wyłączeniem boniowań,
- f) likwidacji historycznego wystroju i detalu architektonicznego budynków,
- g) wykonywania docieplenia zewnętrznego elewacji frontowych budynków posiadających dekoracyjny detal architektoniczny i inne historyczne wykończenie, w tym cegłę licową, drewno, kamień.

W celu ochrony wartości kulturowych obszarów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków miasta Żagania i wpisanych do wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz nieobjętych ochroną prawną wyznaczone są:

- obszar ścisłej ochrony - zespół urbanistyczno-krajobrazowy miasta Żagań, wpisany do rejestru zabytków,
- strefa ochrony konserwatorskiej, wyznaczona na rysunku Studium,
- strefa ochrony krajobrazowej na terenie Kolonii Laski, wyznaczona na rysunku Studium.

Historyczny układ urbanistyczny podlega ochronie oraz opiece jako rodzaj zabytku nieruchomego. Cel ochrony historycznego układu urbanistycznego stanowi przestrzenne rozlokowanie budynków, obiektów i innych elementów architektonicznych, z uwzględnieniem zieleni, ulic, dróg, a także ścieżek. Ponadto ochronie podlegają historyczne osie widokowe i obszary ekspozycji urbanistycznej zespołu staromiejskiego. Na terenach tych obowiązują ograniczenia wysokości zabudowy oraz eliminowanie stref przysłaniania zarówno w kształtowaniu zabudowy jak również nasadzeń zieleni wysokiej.

W ramach kształtowania historycznych układów urbanistycznych na terenie zespołu urbanistyczno -krajobrazowego miasta Żagania wpisanego do rejestru zabytków należy dążyć do:

- zachowania historycznego układu urbanistycznego i kompozycji przestrzennej, w tym układów zieleni, eliminując obiekty i ich elementy zniekształcające założenia historyczne,
- uczytelnienia historycznych układów urbanistycznych, w tym komponowania elementów układu przestrzennego w granicach podziału parcelacyjnego określonego historyczną zabudową,
- eliminacji obiektów dysharmonizujących historyczny układ przestrzeni lub odpowiedniej ich przebudowy z dopuszczeniem pozostawienia ich do czasu śmierci technicznej,
- zachowania i pielęgnowania historycznych zespołów zabudowy,

- planowania nowej zabudowy w sposób niekolidujący z historyczną kompozycją przestrzenną, w tym dostosowania gabarytów nowej zabudowy do istniejącego historycznego sąsiedztwa
- wprowadzanie nowych obiektów na zasadzie kontynuacji cech i utrzymania wartości historycznej przestrzeni.
- kształtowania nowej zabudowy jako uzupełnienia bądź dokończenia i rozwinięcia historycznego układu urbanistycznego, - zachowania i ochrony sylwety historycznego centrum miasta przy jednoczesnym niewprowadzaniu obiektów i urządzeń wysokościowych i wysokich, jako konkurencyjnych w stosunku do istniejących dominant na osiach widokowych oraz w obszarach ekspozycji krajobrazowej;
- zachowania i wyeksponowania historycznych nawierzchni ciągów komunikacyjnych,
- kształtowania nawierzchni ciągów komunikacji z zaznaczeniem przebiegu obwarowań miejskich,
- zachowania wartości widokowych i osi kompozycyjnych,
- ochrony kompleksów terenów zieleni przed zmianą przeznaczenia/sposobu użytkowania,
- niewprowadzania obiektów kolidujących z historycznym sąsiedztwem,
- uwzględniania wymagań ochrony archeologicznej.

W ramach kształtowania historycznych układów urbanistycznych w strefie ochrony konserwatorskiej należy dążyć do:

- zachowania i pielęgnowania historycznych zespołów zabudowy,
- zachowania wartości widokowych historycznego sąsiedztwa, w tym unikania zabudowy mogącej je zakłócać,
- planowania nowej zabudowy w sposób niekolidujący z historyczną kompozycją przestrzenną, w tym dostosowania gabarytów nowej zabudowy do istniejącego historycznego sąsiedztwa,
- kształtowania nowej zabudowy jako elementu uzupełnienia bądź dokończenia i rozwinięcia historycznego układu urbanistycznego,
- niewprowadzania obiektów kolidujących z historycznym sąsiedztwem, w tym unikania wprowadzania budynków i urządzeń wysokościowych i wysokich jako konkurencyjnych w stosunku do istniejących dominant,
- zachowania wartości widokowych, osi kompozycyjnych i panoram historycznej sylwety miasta ,
- zachowania (w miarę możliwości technicznych i ekonomicznych) budynków i obiektów o wartości zabytkowej lub tradycyjnej, z możliwością ich remontu, przebudowy, rozbudowy oraz zmiany sposobu użytkowania.

- uwzględniania wymagań ochrony archeologicznej.

W ramach kształtowania strefy ochrony krajobrazowej należy dążyć do:

- tworzenia zharmonizowanego krajobrazu kulturowego,
- zachowania zasadniczych elementów kształtujących sylwetę zespołu,
- ochrony ukształtowanego układu urbanistycznego, w tym zachowania kontynuacji linii zabudowy, dostosowania nowej zabudowy do istniejącej kompozycji urbanistycznej, ochrony układu i formy dachów,
- zachowania i pielęgnowania historycznych elementów zabudowy,
- eliminację lub przekształceń obiektów i elementów dysharmonijnych,
- określenia relacji między zabudową miejską a punktem widokowym w celu ochrony panoram zespołu staromiejskiego. Analiza widoczności Starego Miasta dokonana na bazie Numerycznego Modelu Pokrycia Terenu, pozwoliła wskazać ekspozycje sylwety miasta, które w większości związane są z drogami dojazdowymi do centrum. Na tych terenach powinno zwrócić się szczególną uwagę nie tylko na wysokość zabudowy, ale również na jej strukturę urbanistyczną, która powinna piętzyć się zgodnie z ukształtowaniem terenu podkreślając walory tła ekspozycji. Dodatkowo wyznaczono, osie widokowe, w których pojawiają się fragmenty sylwety historycznego miasta. W miarę oddalania się od zespołu staromiejskiego i podnoszenia się rzędnej posadowienia punktu widokowego zwiększa się prawdopodobieństwo pojawienia się odległego tła ekspozycji. Zabudowa posadowiona w tych obszarach jest więc elementem kompozycji widoku i nie powinna stanowić akcentów dysharmonijnych.

W ramach ochrony wartości kulturowych cmentarzy miasta Żagań wpisanych do rejestru zabytków oraz wpisanych do wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków należy dążyć do:

- zachowania i konserwacji historycznych układów przestrzennych cmentarzy, a także historycznych ogrodzeń, bram, nagrobków, obiektów sztuki sepulkralnej i zieleni,
- zachowania dotychczasowej funkcji cmentarzy użytkowanych,
- zachowania (w miarę możliwości) cmentarzy nieużytkowanych jako terenów zieleni,
- dopuszczenia nowych inwestycji w obrębie użytkowanych cmentarzy historycznych pod warunkiem, że nie kolidują one z historycznym charakterem założenia i przy dążeniu do maksymalnego zachowania historycznych relacji przestrzennych.

W ramach ochrony historycznych parków w mieście wpisanych do rejestru zabytków należy dążyć do:

- ochrony układów zieleni,
- zachowania historycznych układów parków wraz z historycznymi osiami widokowymi,
- ograniczenia wprowadzania wtórnych elementów zagospodarowania terenu (m.in. przegród dzielących optycznie historyczny zespół zieleni, nowych dominant, urządzeń infrastruktury technicznej niezwiązanych bezpośrednio z obsługą terenu, itp.)

W ramach ochrony wartości kulturowych obszarów uznanych za pomniki historii należy dążyć do:

- utrzymania i zachowania historycznego zagospodarowania oraz wartościowych elementów zagospodarowania,
- zachowania i konserwowania historycznych zespołów zabudowy,
- niewprowadzania obiektów kolidujących z historycznym sąsiedztwem.

Obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków miasta Żagania, uznane za pomnik historii, należy objąć ścisłą ochroną konserwatorską.

W ramach ochrony wartości kulturowych pojedynczych obiektów i zespołów obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków, w granicach miasta Żagania należy dążyć do:

- zachowania i ochrony w największym możliwym stopniu oryginalnego układu przestrzennego historycznych obiektów, układów komunikacji, zieleni i innych elementów zagospodarowania terenu,
- zachowania i ochrony w największym możliwym stopniu w historycznych obiektach: brył, gabarytów, form dachów (wraz z historycznym pokryciem), kompozycji i wystroju elewacji, tradycyjnych materiałów użytych do ich budowy, kolorystyki, historycznych wnętrz wraz z ich wystrojem,
- odtworzenia bryły budynku, kształtu i geometrii dachu, przy zastosowaniu tradycyjnych materiałów budowlanych, w przypadku zniszczenia obiektu wpisanego do rejestru zabytków,
- projektowania i montażu zewnętrznych instalacji technicznych z uwzględnieniem historycznych wartości obiektów.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obejmują teren o powierzchni 964,88 ha, co stanowi 23,9 % powierzchni gminy, w tym dla praktycznie całego obszaru zespołu urbanistycznego objętego ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków.

W planach tych zawarte są ustalenia dotyczące uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta a także zasady ochrony środowiska i krajobrazu kulturowego oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Zasadniczo cały obszar dawnego średniowiecznego ośrodka miejskiego posiada plany miejscowe. Posiadają je również obszary inwestycyjne jak również dzielnice stanowiące niegdyś odrębne miejscowości.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego "Starego Miasta" w Żaganiu - obszar A, przyjęty Uchwałą NR XXXI/134/2016 Rady Miasta Żagań z dnia 29 grudnia 2016 r.

W rozdziale 2. zostały zawarte przepisy obowiązujące na całym obszarze objętym planem.

W § 5. Ustala się zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego:

1. Nakazuje się stosowanie:

1) Tynków, okładzin ceramicznych, drewna oraz szlachetnych materiałów współczesnych takich jak szkło i stal na elewacjach budynków;

2) Maksymalnej powierzchni reklam na budynkach, która nie przekracza 5% powierzchni elewacji budynku;

3) Dla dachów stromych pokryć ceramicznych, w tym z dachówki karpiówki oraz blachy płaskiej;

4) Kolorystyki dachów w odcieniach brązu, czerwieni i szarości, pokryć ceramicznych o powierzchni matowej.

2. Zakazuje się:

1) Stosowania reklam wielkogabarytowych, telebimów, z wyłączeniem na czas imprez okolicznościowych;

2) Montażu reklam, nośników reklamowych i szyldów i innych elementów informacyjnych przysłaniających detal architektoniczny stanowiący dekorację budynku z wyłączeniem boniowań;

3) Wykonywania elewacji budynków z blach trapezowych i falistych oraz pokrycia dachów z blachodachówki, blachy falistej, trapezowej, onduliny.

3. Zakazuje się lokalizacji:

1) Wolnostojących obiektów magazynów, składów i baz;

2) Obiektów kontenerowych w tym garaży i zabudowań gospodarczych wykończonych blachą;

3) Targowisk;

- 4) Obiektów przetwarzających energię wiatrową na energię elektryczną;
- 5) Masztów kratowych;
- 6) Obiektów wysokości równej i wyższej niż 50m;
- 7) Ogrodzeń z prefabrykatów betonowych, z siatki, z żelbetowej stali zbrojeniowej lub z innych materiałów odpadowych;
- 8) Ogrodzeń we wnętrzach kwartałów;
- 9) Obiektów tymczasowych, z wyłączeniem obiektów związanych z organizacją imprez okolicznościowych, ogródków gastronomicznych, oraz obiektów związanych z handlem towarami sezonowymi;
- 10) Umieszczania na elewacjach frontowych urządzeń technicznych – klimatyzatorów, anten, przewodów kominowych i wentylacyjnych, okablowania, przetworników energii słonecznej na dachach stromych.

W § 7. Ustala się następujące zasady ochrony i kształtowania dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej:

1. Ochronie konserwatorskiej podlegają tereny:

1) Zespół urbanistyczno - krajobrazowy miasta Żagania wpisany do rejestru zabytków pod numerami 70 i 2169 – wyznaczony na rysunku planu, jako strefa konserwatorska A;

2) Otoczenie zabytku o którym mowa w ust. 1 pkt. 1, wpisane wraz z tym zabytkiem do rejestru zabytków pod numerami 70 i 2169 – wyznaczone na rysunku planu jako strefa konserwatorska B.

2. W odniesieniu do terenów wskazanych w ust. 1 ustala się:

1) Ochronę konserwatorską zgodnie z przepisami odrębnymi;

2) Nakaz:

a) Komponowania elementów historycznego układu przestrzennego w zakresie podziału parcelacyjnego określonego historyczną zabudową,

b) Zachowania i przywracania oraz remontu historycznych nawierzchni ulic i placów z kamienia, cegły, kostki, z wyłączeniem terenów oznaczonych na załączniku numer 1 jako: KDG1, KDD1, KDL4 oraz terenu wskazanego w § 7 ust. 1 pkt. 2 (otoczenia zabytku),

c) Zaznaczenia w nawierzchni przebiegu obwarowań miejskich m.in. wzdłuż ul. Wałowej,

d) Dla terenów oznaczonych na załączniku numer 1 jako: KDW1 i KDW2 zachowania historycznych parametrów dróg w tym szerokości zgodnie z ustaleniami szczegółowymi.

3) Zasady, zasięg i konieczność przeprowadzenia badań archeologicznych w przypadku prowadzenia prac ziemnych, określają przepisy odrębne.

3. Ochronie konserwatorskiej podlegają następujące obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- kościół św. Piotra w Żaganiu,
- kościół p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła,
- Plac Słowiański 2,
- dawne kolegium pojezuickie -ul. Gimnazjalna 13 (d. Wasilewskiej),
- obwarowania miejskie – mury, baszty, fosa -Rynek, Nowotki, Gimnazjalnej, Sobieskiego, Keplera,
- ratusz w Żaganiu - Rynek 36,
- pałacyk w Żaganiu - Plac Słowiański 17,
- Dawna siedziba Kamery Książęcej, obecnie Sąd Rejonowy - ul. Szprotawska 3,
- kamienica - ul. Gimnazjalna 1 (d. Wasilewskiej),
- kamienica - ul. Gimnazjalna 4 (d. Wasilewskiej),
- kamienica - ul. Keplera 22 (d. ul. 1 Maja),
- kamienica - ul. Keplera 38 (d. ul. 1 Maja),
- kamienica - ul. Keplera 39 (d. ul. 1 Maja),
- kamienica - ul. Keplera 40 (d. ul. 1 Maja),
- kamienica - ul. Keplera 41 (d. ul. 1 Maja),
- kamienica - ul. Keplera 44 (d. ul. 1 Maja),
- kamienica - Plac Słowiański 9,
- kamienica – Plac Słowiański 11,
- kamienica - Plac Słowiański 12,
- kamienica - Plac Słowiański 13,
- kamienica - Rynek 7, 8, 9, 10,
- kamienica - Rynek 11,
- dom - Rynek 27,
- dom - Rynek 28,
- dom - Rynek 29,
- dom - Rynek 30,
- dom - Rynek 31,
- kamienica wraz z wyposażeniem - Rynek 35,
- kamienica -Słowackiego 2,
- kamienica -Słowackiego 3,

- kamienica -Słowackiego 4,
- kamienica -Słowackiego 5,
- kamienica -Słowackiego 6,
- kamienica -Słowackiego 17,
- kamienica -Słowackiego 18,
- kamienica -Słowackiego 19,
- kamienica -Warszawska 7,
- dom - Warszawska 10,
- kamienica -Warszawska 11,
- kamienica -Warszawska 12,
- kamienica -Warszawska 13,
- kamienica -Warszawska 15,
- kamienica -Warszawska 19,
- kamienica -Warszawska 21,
- kamienica -Warszawska 22,
- kamienica -Warszawska 23,
- kamienica -Pomorska 1,

W odniesieniu do obiektów wpisanych do rejestru zabytków ustala się ochronę zgodnie z przepisami odrębnymi.

5. Ochroną obejmuje się nazwy własne następujących obiektów:

- nazwę „Dawne kolegium pojezuickie” dla budynku przy ul. Gimnazjalnej 13,
- nazwę „Dom Wdowi” dla pałacu przy ul. Plac Słowiański 17,
- nazwę „Kamera Książęca” dla pałacu przy ul. Szprotawskiej 3.

W przypadku remontu elewacji eksponowanych nakazuje się umieszczenie na nich informacji dotyczących dawnej nazwy obiektu.

6. Ochronie konserwatorskiej, na podstawie ustaleń niniejszego planu, podlegają wymienione obiekty wskazane do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków:

- 1) Dom przy ul. Długiej 21;
- 2) Dom przy ul. Gimnazjalnej 2;
- 3) Dom przy ul. Gimnazjalnej 6;
- 4) Dom przy ul. Gimnazjalnej 7;
- 5) Dom przy ul. Gimnazjalnej 8;
- 6) Sala gimnastyczna przy ul. Gimnazjalnej 13;
- 7) Dom przy ul. Gimnazjalnej 18 wraz z murem i bramą;

- 8) Dom przy ul. Keplera 3;
- 9) Dom przy ul. Keplera 21;
- 10) Dom przy ul. Keplera 23;
- 11) Dom przy ul. Keplera 24;
- 12) Budynek przy ul. Keplera 27 wraz z murem ceglanym;
- 13) Dom przy ul. Keplera 28;
- 14) Dom przy ul. Łużyckiej 2;
- 15) Dom przy ul. Łużyckiej 4;
- 16) Willa przy ul. Józefa Piłsudskiego 2;
- 17) Dom przy ul. Rynek 2;
- 18) Dom przy ul. Rynek 4;
- 19) Dom przy ul. Rynek 5;
- 20) Dom przy ul. Rynek 19;
- 21) Dom przy ul. Rynek 20;
- 22) Dom przy ul. Rynek 21;
- 23) Dom przy ul. Rynek 42;
- 24) Dom przy ul. Słowackiego 1;
- 25) Dom przy ul. Słowackiego 8;
- 26) Dom przy ul. Słowackiego 9;
- 27) Dom przy ul. Słowackiego 10;
- 28) Dom przy ul. Słowackiego 12;
- 29) Dom przy ul. Słowackiego 14;
- 30) Dom przy ul. Słowackiego 15;
- 31) Dom przy ul. Słowackiego 16;
- 32) Dom przy ul. Słowackiego 20;
- 33) Dom przy ul. Słowackiego 21;
- 34) Budynek przy ul. Szprotawskiej 2;
- 35) Dom przy ul. Warszawskiej 3;
- 36) Dom przy ul. Warszawskiej 4;
- 37) Dom przy ul. Warszawskiej 6;
- 38) Dom przy ul. Warszawskiej 8;
- 39) Dom przy ul. Warszawskiej 9;
- 40) Dom przy ul. Warszawskiej 10;
- 41) Dom przy ul. Warszawskiej 14;

- 42) Dom przy ul. Warszawskiej 16;
- 43) Dom przy ul. Warszawskiej 20;
- 44) Dom przy ul. Warszawskiej 24;
- 45) Dom przy ul. Wałowej 1;
- 46) Ogrodzenie wraz z bramą, fontanną przed budynkiem d. siedziby Kamery Książęcej ob. Sąd Rejonowy, ul. Szprotawska 3;
- 47) Budynek dawnej trafostacji przy ul. Keplera 26.

7. W odniesieniu do obiektów wskazanych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków ustala się następujące zasady w zakresie wymagań wynikających z ochrony konserwatorskiej poprzez:

1) Utrzymanie:

- architektonicznej formy obiektów, w szczególności: bryły, kompozycji i wystroju elewacji,
- przy wymianie stolarki okiennej i drzwiowej odwzorowanie stolarki historycznej w zakresie kształtu, kolorystyki, podziałów i ilości skrzydeł zewnętrznych.

2) Zakaz:

- a) Wprowadzania balkonów na elewacjach frontowych,
- b) Nadbudowy,
- c) Zmiany historycznej formy i geometrii dachu,
- d) Montowania urządzeń technicznych na elewacjach od strony przestrzeni publicznych i ciągów komunikacyjnych,
- e) Demontażu historycznego wystroju i detalu architektonicznego budynków,
- f) Docieplania elewacji frontowych oraz eksponowanych (od strony przestrzeni publicznych/dróg) posiadających detal architektoniczny i inne historyczne wykończenie, w tym cegłę licową, drewno,
- g) Stosowania blachy falistej, trapezowej i dachówkopodobnej.

8. Dla obiektów, które zostaną skreślone z gminnej ewidencji zabytków – nie obowiązują ustalenia § 7 ust. 7.

Wykaz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z terenu Miasta Żagań aktualny na dzień 05.03.2019 r. został zamieszczony w wykazie tabelarycznym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Żagań.

Strategia Rozwoju Gminy Żagań o statusie miejskim na lata 2015-2020.

Strategia Rozwoju Gminy Żagań o statusie miejskim na lata 2015-2020 została przyjęta Uchwałą Nr VIII/26/2015 Rady Miasta Żagań z dnia 30 kwietnia 2015 r. w sprawie przyjęcia

Strategii Rozwoju Gminy Żagań o statusie miejskim na lata 2015-2020. Obecnie trwają prace nad aktualizacją Strategii na kolejne lata, która będzie kontynuacją dobrych praktyk zawartych we wcześniejszym opracowaniu. Strategia na lata 2015-2020 konkretyzowała problematykę miasta w takich obszarach tematycznych jak: gospodarka i przedsiębiorczość, turystyka, rekreacja, zachowanie dziedzictwa kulturowego, edukacja i kapitał ludzki, usługi publiczne, zarządzanie rozwojem gminy. To właśnie na podstawie tych danych określono misję i wizję, a także cele strategiczne i odpowiadające im cele operacyjne, które w zamierzeniu mają doprowadzić do poprawy jakości życia mieszkańców miasta, co jest głównym celem opracowanego dokumentu. Podczas prac o charakterze planistycznym określono stan w jakim powinno znaleźć się miasto w związku z realizacją wyznaczonych kierunków działań. Określono również cele strategiczne, które mają za zadanie przybliżyć miasto do osiągnięcia pożądanego stanu. Celami tymi są:

1. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i tworzenie klimatu dla wzrostu gospodarczego.
2. Stworzenie kompleksowej oferty turystycznej i rekreacyjnej oraz ochrona dziedzictwa kulturowego miasta.
3. Tworzenie warunków aktywnego rozwoju młodzieży i dorosłych oraz budowa społeczeństwa opartego na wiedzy.
4. Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej, walka z bezrobociem i zrównoważony rozwój.
5. Sprawne i efektywne zarządzanie miastem.

W punkcie 5.2.- *Turystyka, rekreacja, zachowanie dziedzictwa kulturowego* znalazły się zapisy dotyczące rozwoju turystyki i rekreacji w Żaganiu, która powinna bazować na naturalnych przewagach regionu, takich jak historia i tradycja Księstwa Żagańskiego, atrakcyjnych walorach przyrodniczo krajobrazowych oraz dobrym stanie środowiska naturalnego, bogactwie dziedzictwa kulturowego i religijnego (m.in. Pałac Książęcy, zespół klasztorny poaugustiański). Do zasobów kulturalnych i turystycznych należą instytucje kultury czy obiekty sportowo-rekreacyjne (Kompleks Arena Żagań), które z uwagi na swoje unikalne cechy i sposób funkcjonowania mogą być chętniej wybierane na rynku. Osiągnięcie takiej przewagi rynkowej jest procesem zajmującym minimum kilka lat, wymaga bowiem zaangażowania wielu zasobów i środków. Do stworzenia trwałej przewagi konkurencyjnej w regionie w tym obszarze potrzebni są kreatywni mieszkańcy i sprawne zarządzanie jednostkami kultury. Wysoka dostępność komunikacyjna miasta (bliskość autostrady A2)

sprawia, że powinno ono również być atrakcyjną propozycją dla mieszkańców Dolnego Śląska i Niemiec, szczególnie w zakresie aktywnego wypoczynku i rekreacji.

Lokalny Program Rewitalizacji dla miasta Żagań (AKTUALIZACJA). Plan Działań Rewitalizacyjnych na lata 2016-2020.

Lokalny Program Rewitalizacji dla miasta Żagań (AKTUALIZACJA) Plan Działań Rewitalizacyjnych na lata 2016-2020 został przyjęty Uchwałą NR XXVIII/97/2016 Rady Miasta Żagań z dnia 28 października 2016 r. Obecnie trwają prace nad aktualizacją Programu. Lokalny Program Rewitalizacji to jeden z najważniejszych dokumentów planistycznych każdego miasta. Skupia się on na obszarach miasta, dotkniętych trudną sytuacją społeczno – gospodarczą, które będą podlegać rewitalizacji. LPR to wielokierunkowy program operacyjny, zawierający identyfikację obszaru kryzysowego miasta, a także metody wyjścia z trudnej sytuacji społeczno – gospodarczej. Jako cel główny ustanowiono tworzenie przyjaznych warunków dla rozwoju społeczno – gospodarczego miasta oraz poprawa życia mieszkańców Żagania. Działania podjęte w ramach Planu Działań Rewitalizacyjnych na lata 2016-2020 prowadzić będą do odnowy najbardziej zdegradowanych obszarów miejskich oraz wzmocnienia struktur społecznych. Dla potrzeb Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Żagań na lata 2016-2020 przeprowadzono demarkację obszarów problemowych w ujęciu przestrzennym, dokonaną na podstawie analizy dokumentów określających rozwój miasta Żagań, konsultacji społecznych oraz wizji lokalnych.

Przy rozgraniczeniu obszarów problemowych, wymagających rewitalizacji przyjęto następujące kryteria:

- duża ilość obiektów o wartościach kulturowych lub położenie w obszarze wpisanym do rejestru zabytków lub objętym ochroną konserwatorską,
- zły stan techniczny istniejącej zabudowy,
- niedostateczne wyposażenie w sieci i urządzenia infrastruktury technicznej lub ich zły stan techniczny,
- konieczność poprawy funkcjonalności ruchu kołowego, ruchu pieszego i estetyki przestrzeni publicznych,
- niedostateczne lub nieekonomiczne wykorzystanie przestrzeni,
- szczególnie zanieczyszczone środowisko (wody powierzchniowe, atmosfera, gleba, klimat akustyczny),
- poziom przedsiębiorczości mieszkańców,
- poziom wykluczenia społecznego i biedy,

- występowanie zjawisk patologii społecznej,
- wysoka stopa długotrwałego bezrobocia,
- niekorzystne trendy demograficzne,
- niski poziom wykształcenia,
- wysoki poziom przestępczości i wykroczeń,
- szczególnie wysoki stopień degradacji środowiska,
- niski poziom wydajności energetycznej budynków.

Z tego rodzaju problemami mamy również do czynienia w przypadku wyznaczonego obszaru kryzysowego. W Żaganiu znajduje się on w ścisłym Centrum, charakteryzującym się koncentracją substancji zabytkowej, usług i miejsc pracy.

Szczególne znaczenie w przypadku Żagania ma ochrona klimatu i krajobrazu kulturowego miasta, w tym szczególnie substancji historycznej i układu urbanistycznego. W obszarze ścisłego centrum miasta Żagania zauważa się znaczny odsetek budynków mieszkalnych wybudowanych w okresie przedwojennym. Budynki te z racji swojego wieku są zdegradowane, mają przestarzałą infrastrukturę techniczną i wymagają remontów. W latach osiemdziesiątych powstało również wiele budynków mieszkalnych, jednakże z uwagi na niskiej jakości konstrukcje i wykonanie, budynki te wymagają wysokich nakładów finansowych zarówno na bieżące utrzymanie jak i remonty.

Do problemów o charakterze technicznym występującym na obszarze ścisłego centrum miasta w roku 2009 a pozostających dalej aktualnymi należą:

- niezadowalający stan publicznej infrastruktury technicznej,
- nie dostatecznie rozwinięte funkcje Żagania w zakresie rozrywki,
- zaniedbana, wymagająca ochrony substancja zabytkowa,
- nieharmonijne zagospodarowanie terenu (nieład przestrzenny, brak miejsc parkingowych),
- konieczność porządkowania wnętrza blokowanych i ulic,
- konieczność poprawy ruchu drogowego i komunikacji publicznej,
- obszary wymagające podjęcia działań etatyzacyjnych.

Do działań o charakterze społecznym planowanych do realizacji na obszarze rewitalizacji wybrane zostały te, które przyczynią się do:

- zwiększenie udziału społeczności lokalnej w życiu kulturalnym miasta,
- poprawy wizerunku i tożsamości lokalnej mieszkańców,
- budowania społeczeństwa informacyjnego opartego na wiedzy.

Do działań o charakterze technicznym planowanych do realizacji na obszarze rewitalizacji wybrane zostały te, które przyczyną się do:

- kształtowania racjonalnych form i warunków życia mieszkańców poprzez poprawę jakości przestrzeni publicznych,
- tworzenia nowych miejsc pracy,
- poprawy estetyki miasta,
- podnoszenia prestiżu dotychczas zaniedbanych miejsc.

W trakcie konsultacji społecznych, wykreślono obszar wymagający rewitalizacji, oraz sporządzono katalog projektów rewitalizacyjnych, których realizacja przyczynić się może do osiągnięcia celów rewitalizacji.

5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy Żagań o statusie miejskim.

Charakterystyka gminy.

Gmina Żagań o statusie miejskim położona jest w zachodniej Polsce, w części południowej województwa lubuskiego, na pograniczu Niziny Śląsko-Łużyckiej i Wału Trzebnickiego w środkowo-zachodniej części powiatu żagańskiego, w środkowym biegu Bobru - lewobrzeżnego dopływu Odry i Czernej Wielkiej. Miasto znajduje się w odległości ok. 40 km od granicy polsko-niemieckiej i ok. 100 km od granicy polsko-czeskiej. Graniczy z gminą wiejską Żagań (od północy, wschodu i południa), gminą wiejską Żary (od zachodu) oraz gminą miejsko - wiejską Iłowa (od południowego – zachodu).

Specyfiką charakteryzującą gminy miejskie jest fakt, że jedyną jednostką administracyjną na terenie takiej gminy jest konkretne miasto. Tak więc siedzibą lokalnej administracji gminy jest miasto Żagań. Lokalizacja miasta w regionie jest korzystna, a wpływają na to szczególnie przebiegające przez Żagań ważne szlaki transportowe: drogowe i kolejowe oraz położenie geograficzne.

5.2.1. Zarys historii miasta Żagań

Żagań założono na północnym skraju Borów Dolnośląskich. Gród, a później miasto, wyrosły na wschodnim brzegu rzeki Bóbr, obok przeprawy ważnego szlaku handlowego (Niski Trakt), łączącego Poznań z Lipskiem.

Pierwsza historyczna wzmianka o Żaganiu jako grodzie kasztelańskim pochodzi z 1202 r. Gród powstał zapewne wcześniej, lecz po 1155 r., gdyż w wystawionym wówczas dokumencie wymieniającym nadgraniczne grody śląskie, brak jest Żagania. Lokalizacja pierwotnego grodu nie została jak dotąd ustalona. Przypuszcza się, że znajdował się w pobliżu wsi Stary Żagań, położonej 5km na północ od miasta. Stary Żagań był osadą targową, powstałą w 1 połowie XII w., a z tego czasu zachował się romański kościół, wybudowany przed 1143 r. Osada targowa w Starym Żaganiu uległa translokacji i przeniesiono ją w pobliże przeprawy szlaku komunikacyjnego przez Bóbr. Najprawdopodobniej nastąpiło to za panowania Bolesława Kędzierzawego (1146-1163) lub Władysława Wysokiego (1163-1201).

Przekształcenie osady o rozproszonej zabudowie w regularnie rozplanowane miasto nastąpiło prawdopodobnie w czasach, gdy Śląskiem władał Henryk Brodaty (1202-1238). Lokacyjne miasto wytyczone zostało w bezpośrednim jej sąsiedztwie. Jego niewielki obszar ograniczał się do rynku oraz przyległych kwartałów zabudowy. Około XIII w. miasto obwarowano wałami ziemnymi i palisadą, włączając w obręb umocowań dodatkowe tereny.

Przed 1260 rokiem miasto otrzymało przywileje lokacyjne na prawie magdeburskim. W 1274 r. stało się stolicą wyodrębnionego księstwa. Dziesięć lat później, z inicjatywy księcia Przemka, przeniesiono do Żagania z pobliskiego Nowogrodu Bobrzańskiego klasztor Kanoników Regularnych św Augustyna. W owym czasie nastąpiło powiększenie obszaru miasta poprzez włączenie od wschodu i zachodu terenów o areale dwukrotnie większym od lokacyjnego ośrodka. Wytyczony został wówczas drugi czworoboczny plac nazwany Nowym Rynkiem (obecnie pl. Słowiański). Na obszarach przyłączonej strefy stanęły monumentalne założenia architektoniczne: opactwo augustiańskie, zamek książęcy, klasztor augustianów. Rozwinięte terytorialnie miasto rozbudowało system obwarowań złożony z kamiennych murów, fos i wałów ziemnych. W pierścieniu murów obronnych istniały trzy bramy o nazwach odpowiadających kierunkom wylotowych dróg: Żarska, Szprotawska (Bożnowska), Kożuchowska (Szpitalna).

Pod koniec XIII w. Żagań stał się drugim co do wielkości miastem północnej części Dolnego Śląska, pod względem zajmowanego obszaru niewiele ustępując Głogowowi. O jego randze gospodarczej świadczyły dwa place rynkowe oraz służąca jako targowisko szeroka ulica, prowadząca do bramy Kożuchowskiej. Ze względu na coraz większe osłabienie pozycji politycznej Piastów Śląskich następowało stopniowe uzależnianie kolejnych księstw od Korony Czeskiej. Książę Henryk żagański złożył hołd królowi Czech Janowi Luksemburskiemu w 1329 roku.

Około połowy XIII w. na przedmieściu Kożuchowskim, zwanym także Szpitalnym wzniesiony został szpital św. Ducha. Przy hospicjum znajdowała się kaplica pod tym samym wezwaniem, w 1459 r. rozbudowana w kościół, zachowany w przekształconej postaci do dziś. Istniejący tutaj niewielki cmentarz rozrósł się po 1515 r., kiedy zaprzestano pochówków przy kościele augustiańskim. W początkach XVII w. wśród istniejących wówczas czterech przedmieść, najmniejsze było Kożuchowskie z 24 domami mieszkalnymi. Największym przedmieściem było Żarskie, posiadające wówczas 80 domów rozmieszczonych po obu stronach Bobru. Tutaj również znajdował się szpital, którego patronką była św. Anna. Po zachodniej stronie rzeki, na znacznym wyniesieniu, przy drodze do Żar, augustianie zbudowali kościół Zwiastowania NMP, zachowany do naszych czasów. W 1539 r. w jego otoczeniu założony został cmentarz, na terenie którego w 1598 zaczęto wznosić z piaskowca kaplicę Bożego Grobu, będącą kopią kaplicy Grobu Pańskiego w Jerozolimie.

Znaczna część dawnych urządzeń i budynków przemysłowych zlokalizowana została na przedmieściu Żarskim wzdłuż Bobru i rzeki Czarnej. Funkcjonowały tam folusze, farbiarnie, młyny zbożowe i garbarskie, tartak, piapiernia oraz słynne żagańskie kuźnie, czynne od wczesnego średniowiecza aż po XIX w.

Z inicjatywy suwerena księstwa żagańskiego, księcia saskiego Jerzego w 1501 r. nastąpiła rozbudowa fortyfikacji miejskich, polegająca na założeniu drugiego pasma murów z bastionami na odcinku północno – zachodnim, od bramy Żarskiej do Kożuchowskiej.

Od końca XIII w. Żagań był stolicą samodzielnego księstwa żagańskiego, rządzonego do 1472 r. przez Piastów śląskich, kiedy to Jan II Szalony sprzedał je książętom saskim. W tym okresie księstwem władało pięciu książąt z rodu Wettinów, z których ostatni, książę Moritz, w 1549 r. wymienił Żagań za terytoria czeskie, przekazując go królowi Ferdynandowi Habsburgowi.

W 1627 r. cesarz Ferdynand II sprzedał księstwo dowódcy swych wojsk, Albrechtowi Wallensteinowi. Za jego rządów miasto bardzo się rozwinęło. Albrecht Wallenstein sprowadził do miasta wielkiego uczonego, astronoma Jana Keplera, który prowadził w Żaganiu obserwacje astronomiczne i meteorologiczne. Dzięki jego zabiegom uruchomiono pierwszą drukarnię w mieście (1629 r.), a także rozpoczęto przebudowę średniowiecznego zamku na barokowy pałac. Przy pałacu powstał również geometryczny park w stylu barokowym.

Na początku XVII w. w północnej części miasta, na terenie położonym między przedmieściami Żarskim a Kożuchowskim stanął jeden z sześciu tzw. Kościołów Łaski na Śląsku, do którego korpusu w połowie XIX w. dostawiono strzelistą wieżę, dominującą do dzisiaj w krajobrazie miasta.

W latach 1632-1633 zarazy oraz liczne grabieże spowodowały spustoszenia i zniszczenia Żagania oraz jego okolic. Odbudowa miasta miała miejsce za panowania księcia Waclawa Euzebiusza Lobkowicza, któremu odstąpił księstwo cesarz Ferdynand III Habsburg. W 1677 r. w mieście wybuchł ogromny pożar, który strawił wiele kościołów i budynków, w tym także bibliotekę klasztoru augustianów. W 1730 r. znów wybuchł wielki pożar, w wyniku którego spłonęło prawie całe miasto. Odbudowę rozpoczęto jeszcze w czasach habsburskich, borykano się jednak z trudnościami finansowymi.

W 1785 r. księstwo przeszło w posiadanie Piotra Birona, księcia kurlandzkiego. W latach 1842-1862 za czasów panowania księżnej Doroty de Talleyrand-Périgord, najmłodszej córki Birona, Żagań stał się ważnym ośrodkiem życia kulturalnego i politycznego o znaczeniu ponadregionalnym. W mieście przebywały wówczas takie sławy jak Ferenc Liszt, Božena Němcová czy Honoré de Balzac. W latach 1849-1859 za sprawą księżnej Doroty Talleyrand wybitny architekt Oskar Teichert przekształcił geometryczny ogród pałacowy w rozległy park krajobrazowy o powierzchni ponad 100 ha. Na północnym obrzeżu parku księżna Dorota ufundowała kompleks szpitalno – kościelny.

Druga połowa XIX i początek XX w. były okresem intensywnego rozwoju przestrzennego Żagania. Zabudowany obszar miejski powiększył się w tym czasie o areal stanowiący wielokrotność powierzchni zajmowanej przez ośrodek średniowieczny. Stało się tak za sprawą powstałego tutaj przemysłu, a także rozwoju komunikacji, z czym wiązało się rozerwanie pierścienia murów obronnych. W konsekwencji przed połową XIX w. rozebrano wszystkie trzy bramy miejskie.

Dynamiczny rozwój lewobrzeżnej części miasta zapoczątkowany został budową zlokalizowanego tutaj dworca kolejowego. Pierwsza linia kolejowa łącząca Żagań z Głogowem powstała w 1846 r. Z gospodarczego punktu widzenia ważniejszą jednak linią kolejową była trasa łącząca Wrocław z Berlinem przez Żagań, uruchomiona w 1875 r. Następnie Żagań uzyskał połączenia kolejowe z Żarami, Koźuchowem, Nową Solą, Poznaniem oraz Jelenią Górą. W tej części miasta ulokowano również zakłady związane z miejską gospodarką komunalną tj. gazownię, wieżę ciśnień, stację pomp, elektrownię parową i zakład energetyczny. Istotną inwestycją była również budowa w 1897 r. opodal szpitala św. Krzyża drugiego mostu na Bobrze, który dał początek nowej dzielnicy Żagania – Moczynia.

W czasie I wojny światowej, w zachodniej części Żagania założono obóz jeniecki dla żołnierzy rosyjskich, w którym więziono również m. in. żołnierzy powstania wielkopolskiego. Natomiast okres po dojściu Hitlera do władzy w Niemczech w 1933r. wyznaczył kierunki inwestycji w mieście o charakterze militarnym. W zachodniej części Żagania ulokowano nowe

koszary dla wojsk pancernych (użytkowane do chwili obecnej przez oddziały pancerne Wojska Polskiego). Na północ od Żagania ulokowano lotniska wojskowe. W 1935 r. ówcześni właściciele pałacu i miana książąt żagańskich z rodu Talleyrand-Perigord, zostali pozbawieni tytułu. Ostatni książę żagański Boson II de Talleyrand-Perigord został uznany przez władze nazistowskie za wroga państwa i pozbawiony obywatelstwa niemieckiego.

Podobnie jak w innych miastach III Rzeszy, w czasie nocy kryształowej zniszczona zostaje żagańska synagoga i inne miejsca związane z lokalną społecznością żydowską. W czasie tej wojny w okolicy Żagania ulokowano duży obóz jeniecki – Stalag VIII C dla żołnierzy i podoficerów alianckich. Pod koniec 1940 r., w obozie tym było więzionych 45 tys. jeńców. W 1942 r. utworzono obóz Stalag Luft III dla oficerów alianckiego lotnictwa. W 1944 roku w żagańskim obozie miała miejsce spektakularna ucieczka jeńców – oficerów lotnictwa. To wydarzenie doczekało się kilku ekranizacji. Na podstawie wydarzeń żagańskiej ucieczki powstały dwa filmy z 1963 i 1988 r. p.t. "Wielka Ucieczka" oraz „Wielka ucieczka II” ze sławami amerykańskiego kina tj. Steve McQueen'em i Christopherem Reeve'em. Niecały rok później, w dniu 16.02.1945 r., miasto po ciężkich walkach zdobyła Armia Czerwona. W wyniku wielodniowych walk i ostrzału artyleryjskiego wiele budynków uległo zniszczeniu. Do zrujnowania miasta przyczyniły się także podpalenia dokonywane już po jego zdobyciu przez czerwonoarmistów.

Wkrótce po zakończeniu działań wojennych na ziemi żagańskiej zaczęła zawiązywać się polska administracja. Na mocy postanowień konferencji w Poczdamie w lipcu 1945r. tereny te zostały przyłączone do Polski, jako część Ziem Zachodnich (Ziem Odzyskanych). Odtąd niemiecki Sagan stał się Żganiem, powoli zasiedlanym pomimo zniszczeń przez osadników z przedwojennej Polski (nazwa została nadana tymczasowo, po czym zmieniono ją na współczesną - Żagań). Dotychczasowa ludność została prawie w całości wysiedlona do Niemiec. Pierwszy pociąg osobowy z Wrocławia do Żagania przybył już w lipcu 1945 r. i w tym samym roku uruchomiono pierwsze zakłady pracy. W Żaganiu utworzono poddyrekcję PKP dla Ziem Odzyskanych. W zabytkowym zamku tuż po wojnie znajdował się magazyn łupów żołnierzy radzieckich („trofejnych”). W 1948 r. pałac przejęło Starostwo Powiatowe. Obecny wygląd najstarszej części Żagania to pozostałości po zniszczeniach 1945 r. Dawne budynki w centrum zastąpiono bezstylowymi blokami, co znacząco oszpeciło wygląd zabytkowego Starego Miasta. W następnych latach w Żaganiu odbudowywano zakłady przemysłowe, uruchamiano także szkoły i inne instytucje użyteczności publicznej. Jednak równolegle, podobnie zresztą jak w wielu innych miejscach na tzw. Ziemiach Odzyskanych, dokonywano rozbiórki wielu zachowanych budowli dawnego Żagania. W 1965 r. wyburzono

dawny Kościół Łaski, pozostawiając jedynie wieżę, której nadano funkcję widokową. Na miejscu dawnego obozu jenieckiego w Żaganiu powstało w 1971 r. Muzeum Martyrologii Alianckich Jeńców Wojennych, upamiętniające ich pobyt w mieście w czasie wojny. Żagań przekroczył przedwojenną liczbę ludności dopiero w latach 80. XX w. W 1987 r. zamieszkiwało go już 27 tys. mieszkańców.

Obecny herb Żagania wzorowany jest na odcisku pieczęci miejskiej widniejącej przy dokumentach z 1303 i 1305 r. Otaczał go napis: SIGILLV BVRGENSIVM DE SAGANO. Żagań był wówczas własnością Piastów z linii głogowsko-żagańskiej.

Herb używany w latach 1472-1602.

Herb używany w okresie 1602-1968.

Herb używany w okresie 1945–1968

Obecny herb Żagania

5.2.2. Krajobraz kulturowy – elementy przestrzenne identyfikujące tożsamość historyczną miasta.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje pojęcie krajobrazu kulturowego, jako przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze. Z dniem 11.09.2015 r. zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, krajobraz kulturowy jako pojęcie otrzymał nową definicję (art. 3 pkt 14) - *przestrzeń postrzegana przez ludzi, zawierająca*

elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka.

Krajobraz kulturowy Żagania jest materialnym świadectwem bogatej historii tych terenów, wynikiem ścierania się wpływów niemieckich, polskich i czeskich. Zachowane elementy krajobrazu obejmujące budowle rezydencjonalne, sakralne, industrialne, użyteczności publicznej, mieszkalne, założeni pałacowo-parkowe, zabytkowe cmentarze, stanowią charakterystyczne rysy krajobrazu miasta, które podkreślają jego odrębność i wyjątkowość. Skutki wojny, nie tylko bezpośrednie, spowodowane działaniami militarnymi, ale także powstałe w jej konsekwencji później, zubożyły dotkliwie wielowiekowy dorobek artystyczny pokoleń. W celu ochrony oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej w Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami przewidziano formę ochrony w postaci parku kulturowego. Ochronę krajobrazu kulturowego prowadzi się ponadto poprzez zapisy w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w planach zagospodarowania przestrzennego. Ochronę tę zapewniają wyznaczone w w/w dokumentach strefy ochrony konserwatorskiej, jak również strefy ochrony ekspozycji oraz sformułowane dla nich ograniczenia.

Miasto Żagań zostało objęte ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków pod nr 70 na podstawie decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 7 listopada 1957 r. oraz w promieniu jednego kilometra jako zespół urbanistyczno – krajobrazowy Żagania (decyzja nr 2169 z dnia 31 stycznia 1975 r). Granicą ścisłej ochrony konserwatorskiej objęto miasto średniowieczne wraz z parkiem książęcym, zespołem szpitalno – kościelnym Księżnej Doroty, kompleksem ewangelickim na placu Królowej Jadwigi wraz z ulicą Mickiewicza i częścią ul. Armii Krajowej z granicą na Bobrze od zachodu.

Układ urbanistyczny.

Zespół urbanistyczno - krajobrazowy Żagania, obejmuje swym zasięgiem średniowieczne miasto z częścią książęcego parku po Młynówkę, zespół szpitalny Księżnej Doroty, kompleks ewangelicki przy placu Królowej Jadwigi wraz z ulicą Adama Mickiewicza i częścią ulicy Armii Krajowej. Historyczny układ przestrzenny wraz z zabudową mieszkalną i użyteczności publicznej został znacznie zniszczony w czasie II wojny światowej. Straty te ominęły najbardziej reprezentacyjną architekturę sakralną oraz pałac książęcy. Szkody wyrządzone zostały w zespole stylowej zabudowy oraz pierwotnego rozplanowania miasta. Tak liczne ubytki w zabudowie, nieudolnie wypełnione współczesnymi budynkami, obniżają rangę

Żagania. Jednak zachowana jest podstawowa siatka ulic wpisująca Żagań do grupy 33 założeń miejskich terenu województwa lubuskiego o ukształtowaniu planistycznym pochodzącym z XIII w.

Szybki rozwój miasta spowodował, że już w XIV w. jego zabudowa wyszła poza linie obwarowań. Poza bramami wzdłuż dróg rozwinęły się przedmieścia. Intensywny rozwój przestrzenny Żagania rozpoczął się w końcu XVIII w., a w XIX stuleciu miasto rozrosło się we wszystkich kierunkach od średniowiecznego ośrodka.

Na szczególną uwagę zasługują także rozwiązania urbanistyczne zachowane w obrębie miasta. Wśród nich wyróżnia się Plac Królowej Jadwigi. Jego zasadnicze wytyczenie wiąże się z wydaniem w 1707 r. zgody na budowę dla protestantów tzw. kościoła łaski. Wkrótce ulokowano w jego pobliżu związaną z nim zabudowę tworząc w ten sposób enklawę oddaloną od centrum miasta, do której niegdyś przez bramę Żarską prowadziła ulica Mickiewicza.

Rozwój miasta w XIX w. po zachodniej stronie Bobru sprawił, iż w strukturze przestrzennej zespołu miejskiego znalazła się rzeka wraz z dużym kompleksem zieleni rozległego parku pałacowego. Wysoką rangę zespołu tworzą przede wszystkim zabytki architektury. Należą do nich dwa duże założenia klasztorne augustianów oraz obiekty pałacowe, położone na obrzeżach średniowiecznego ośrodka.

Monumentalne założenia architektoniczne, aczkolwiek ocalałe z kataklizmu wojny, doznały również uszczerbku w wyniku powojennych decyzji podejmowanych przez ówczesne władze. Najbardziej doświadczył tego pałac, odarty z artystycznego wyposażenia, w zubożonym z powodu rozbiórki wielu budowli parkowych w jego otoczeniu. Z krajobrazu miasta zniknął też kościół ewangelicki z XVIII w., po którym przetrwała tylko późniejsza XIX-wieczna neogotycka wieża.

Zespół urbanistyczno - krajobrazowy Żagania wpisany jest do rejestru zabytków na podstawie decyzji: nr 70/57 z dnia 7 listopada 1957 r. oraz nr 2169 z dnia 31 stycznia 1975 r.

Zabytki nieruchome.

Na terenie Gminy Żagań o statusie miejskim znajduje się wiele cennych zabytków nieruchomych, wśród których należy wymienić przede wszystkim zabytki: sakralne, budownictwa obronnego, mieszczańskiego budownictwa murowanego, zabytki techniki oraz zabytkowe założenia zieleni projektowanej oraz cmentarze.

Architektura sakralna

Podobnie jak w całym województwie lubuskim, architektura sakralna w krajobrazie kulturowym Żagania ma charakter dominujący. Gotyk reprezentowany jest przez wybitny pod względem artystycznym kościół poaugustiański. Z inicjatywy zakonników powstał także kościół pw. Nawiedzenia NMP – tzw. Kościół na Górcie położony przy ul. Żarskiej, wybudowany na miejscu wcześniejszego drewnianego kościoła w 1444 r. Wyjątkowa jest także wybudowana z inicjatywy Jakuba II w 1598 r. kaplica Grobu Bożego stanowiąca kopię Kaplicy Grobu Chrystusowego w Jerozolimie. Barok reprezentowany jest przede wszystkim przez kolegium jezuickie i przebudowany w tym duchu klasztor augustianów oraz kościół pw. św. Ducha znajdujący się u styku ulic Armii Krajowej i Wojska Polskiego. Z przełomu wieków pochodzi natomiast wzniesiony w charakterystycznym dla tego okresu stylu neogotyckim kościół św. Krzyża oraz dawna kaplica staroluterańska ob. należąca do Parafii Polskokatolickiej.

- Poaugustiański zespół klasztorny – położony w północno – zachodniej części starego miasta złożony jest z kościoła parafialnego, dawnego klasztoru i konwiktów oraz spichlerza klasztornego. Wzmiankowany źródłowo w 1272 r. kościół prawdopodobnie ma metrykę wcześniejszą. W 1515 r. znacznie go przebudowano, a w 1602 r. wzbogacono o dwukondygnacyjną renesansową loggię od zachodu. Wyposażenie zespołu jest w większości barokowe. W jego obrębie znajduje się także biblioteka klasztorna, której wnętrza ozdobione zostały freskami wykonanymi przez artystę śląskiego Georga Wilhelma Neunherza. Bogaty księgozbiór przetrwał ostatnią wojnę i jest obecnie najbogatszym zachowanym zbiorem średniowiecznym w Polsce. Zespół poaugustiański uznany został za Pomnik Historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dn. 28 lutego 2011 r.

- Kościół św. Piotra i Pawła – położony przy ul. Gimnazjalnej, a ufundowany w 1293 r. przez Konrada Garbatego. Z założenia tego zachowały się mury korpusu i prezbiterium. W XV w. budowlę wzbogacono o kaplicę. W 1486 r. wybuchł pożar, po którym odbudowano świątynię wprowadzając między innymi sklepienie kryształowe. Wieżę wzniesiono w 1604 r., kiedy kościół został przejęty przez ewangelików, kolejne prace miały miejsce w latach 1696-1752 oraz pod koniec XVIII w. Wówczas to przekształcono elewację w duchu klasycystycznym. Brokowe wyposażenie świątyni pochodzi z II ćwierci XVIII w.

- Dawne kolegium jezuickie – połączone z kościołem św. Piotra i Pawła przy ul. Gimnazjalnej. Pierwsze kolegium pochodzące z 1655 r. zniszczył pożar, a na jego miejscu wzniesiono nowe według projektu Antonio della Porta z 1733 r. Następnie kolegium rozbudowano o aulę a w II połowie XVIII w. i wzbogacono o trzyskrzydłową część północną. Po kasacji

zakonu i wyprzedaniu ich dóbr w 1787 r. część południową budowli przeznaczono na szkołę, a północną przebudowano, podwyższono i ulokowano w niej więzienie dla kobiet. Obecnie jest to siedziba Komendy Powiatowej Policji, a skrzydło południowe po pracach w latach 1963-65 przeznaczono na siedzibę Zespołu Szkół Tekstylno – Handlowych.

- Kościół p.w. Nawiedzenia NMP – tzw. Kościół na Górcie, położony jest przy ul. Żarskiej, wybudowany na miejscu wcześniejszego drewnianego kościoła w 1444 r. Został znacznie przekształcony między innymi przez barokową przebudowę. Posiada wnętrze o charakterze późnorenesansowym, z barokowymi ołtarzami.

- Kaplica Grobu Bożego – położona jest przy kościele p.w. Nawiedzenia NMP przy ul. Żarskiej. Zbudowana została w 1598 r. z inicjatywy Jakuba II - opata żagańskiego konwentu augustianów. Stanowi ona kopię Kaplic Grobu Chrystusowego w Jerozolimie.

- Kościół p.w. św. Ducha – położona przy ul. Armii Krajowej, późnobarokowa świątynia pochodzi z lat 1701- 1702. Wzniesiona została na miejscu dawnej kaplicy szpitalnej z XIV w. Wieżę kościoła nadbudowano w 1785 r. We wnętrzu zachowane jest wyposażenie późnobarokowe.

- Kościół św. Krzyża – zlokalizowany jest przy ul. Szpitalnej. Ufundowany został w 1849 r. przez Księżną Dorotę Talleyrand, według projektu Leonarda Schatzberga, z wykorzystaniem relikwii gotyckiej kaplicy. We wnętrzu zachowało się bogate wyposażenie stolarskie, snycerskie, rzeźbiarskie oraz kowalskie. Charakterystyczna jest jedność stylowa wyposażenia (neogotyck). W kościele tym pochowano członków rodziny książęcej: księżną Katarzynę Wilhelminę, Dorotę Talleyrand oraz Ludwika Napoleona.

- Wieża kościoła ewangelickiego ob. widokowa – położona jest na Placu Królowej Jadwigi. Obiekt stanowi relikwii po ewangelickim kościele zbudowanym w II połowie XIX w., na miejscu wcześniejszego tzw. kościoła łaski wybudowanego w konstrukcji szachulcowej bez wieży w 1709 r. Rozebrano go w 1968 r. pozostawiając wyłącznie pochodzącą z 1845 r. wieżę, obecnie przeznaczoną na punkt widokowy.

Architektura rezydencjonalna i mieszkalna

Wyjątkowa na skalę województwa ale i kraju jest liczba założeń rezydencjonalnych w mieście. Wśród nich najistotniejsze jest wybitnej klasy magnackie założenie pałacowe pochodzące z okresu baroku, a przebudowane w latach późniejszych. Również książęca siedziba wdowia oraz budynek kamery książęcej stanowią przykład architektury klasycystycznej o wysokich walorach.

- Pałac Lobkoviców – obecnie Żagański Pałac Kultury (ul. Szprotawska 4). Barokowy pałac został zbudowany na miejscu piastowskiego zamku z przełomu XIII i XIV wieku. Od północy i zachodu zwrócony jest w stronę miasta, natomiast od południa i wschodu otoczony rozległym parkiem krajobrazowym, przez który przepływa rzeka Bóbr. Był prawdopodobnie czteroskrzydłowym założeniem na rzucie zbliżonym do kwadratu, posiadającym wewnętrzny dziedziniec, otoczonym fosą. Pierwszym inicjatorem budowy nowej, magnackiej siedziby w Żaganiu był naczelny dowódca wojsk cesarskich podczas wojny 30-letniej, Albrecht von Wallenstein. To właśnie on nabył od cesarza Ferdynanda II Habsburga w 1627 roku księstwo żagańskie. Prace nad wznoszeniem rezydencji rozpoczęto w 1628 roku według projektu włoskiego architekta Vincenzo Boccaccio w typie *palazzo in fortezza* – czteroskrzydłowe założenie z trzema cylindrycznymi bastionami w narożach otoczone fosą. Niestety z powodu tragicznej śmierci Wallensteina w 1634 roku prace nad budową zostały przerwane. W 1646 roku księstwo stało się własnością księcia Vaclawa Euzebiusza Lobkowica, który w 1670 roku podjął przerwana budowę. Po jego śmierci kontynuował prace jego syn i następca - Ferdinand August von Lobkovic według projektu książęcego mistrza murarskiego Antoniego della Porta. Żagańskiej rezydencji nadano formę czteroskrzydłowego założenia otoczonego fosą z niskim skrzydłem parawanowym, zamykającym dziedziniec od strony południowej. W 1674 roku zakończono budowę skrzydła północnego, a na przełomie lat 1678/1679 – skrzydła zachodniego i w 1693 roku skrzydła wschodniego. W 1786 roku księstwo żagańskie zostało zakupione przez księcia Kurlandii i Semigalii, Piotra Birona. Pałacowe wnętrza poddano przebudowie i gruntownej renowacji. Nadzór nad pracami budowlanymi powierzono szwagrowi księcia - Christophowi hrabiemu von Medem. pod kierunkiem architekta Chrystiana W. Schultze. W roku 1842 księstwo wraz z pałacem przeszło na własność księżnej Doroty de Talleyrand – Périgord. W latach 1845-55 przeprowadzono wiele prac modernizacyjnych. Układ przestrzenny pałacu łączył cechy właściwe barokowym pałacom francuskim (skrzydło parawanowe) oraz włoskim (skierowanie dziedzińca w kierunku parku).

- Pałac Wdowi – pierwotnie urząd książęcych dóbr ziemskich, obecnie stanowi siedzibę Urzędu Miasta Żagań (Plac Słowiański 17). Obiekt wzniesiony został w 1793 r., według projektu Christiana W. Schultze oraz Luigiego Remondini. Po śmierci księcia nazwany był Domem Wdowim (niem. Witwenhaus). W następnych latach wielokrotnie remontowany i przebudowywany, a obecnie znacznie przekształcony we wnętrzach.

- Pałac Kamery Książęcej- obecnie siedziba Sądu Rejonowego przy ul. Szprotawskiej. Został zbudowany w końcu XVIII w. w formach klasycystycznych. Na jego tylnej ścianie zachowane są relikty murów miejskich.

- Pałac Rady Dworu – zlokalizowany przy ul. Jana Pawła II 7 – klasycystyczny pałac zbudowany został na przełomie XVIII/XIX w. według projektu Christiana Walentego Schultze. W latach 2006 – 2007 adaptowany na potrzeby Centrum Informacji Gospodarczej. Obecnie po przeprowadzonej renowacji swoją siedzibę ma tu Centrum Kultury.

Zabudowa mieszkalna miasta jest różnorodna i nie stanowi jednorodnego zwartego zespołu. Charakter swój utrzymały ulice Warszawska i Słowackiego, które pełnią obecnie rolę deptaków miejskich. Place miejskie (Rynek i Plac Słowiański) zostały natomiast znacząco zubożone poprzez ubytki w zabudowie. W ubiegłych latach udało się odtworzyć zamknięcie placu Słowiańskiego od strony zachodniej wprowadzając zwartą zabudowę wielokondygnacyjną w tym miejscu. Na rewaloryzacje oczekuje natomiast przestrzeń głównego placu – rynku, gdzie kwartał śródrynkowy pozostaje w jednej z części (od strony północno – zachodniej) zupełnie niezabudowany, natomiast od strony południowo – wschodniej zabudowany, jednak budynkiem nie odpowiadającym skali i estetyce centrum zabytkowego miasta. Również zabudowa poza ośrodkiem lokacyjnym nie jest spójna. Jednorodne w swoim charakterze enklawy tworzą ulice: Piłsudskiego, Henryka Brodatego, Dworcowa, Nowogródzka, Śląska, Łużycka, Lubuska (d. Buczka) pochodzące głównie z przełomu XIX i XX wieku. Ciekawie reprezentują się także zespoły budowlane pochodzące z okresu dwudziestolecia międzywojennego obejmujące pochodzące z lat 1920-1939 budynki żagańskiej spółdzielni mieszkaniowej położone przy ul. Żarskiej, jak również zabudowę osiedla w obrębie parku Rocha czy zespół budynków przy ul. Okrzei. Odrębny element stanowi także kwartał zabudowy pomiędzy ulicami Kędzierzawego i Traugutta – dawnego osiedla czynszowego, o zachowanym pierwotnym rozplanowaniu i charakterze.

- Kamienice przy Ryнку – wskutek działań wojennych, a także zaniedbań lat późniejszych, zniszczeniu uległo około 80 % zabudowy staromiejskiej. Do najcenniejszych przykładów zachowanych budynków w obrębie centrum należą kamienice przy ul. Rynek 7 – 11 (renesansowe, na zrębach gotyckich) oraz numer 27 – 31 (barokowe).

- Kamienice przy ul. Warszawskiej i Placu Słowiańskim – zarówno wpisane do rejestru jak i ujęte w ewidencji zabytków, tworzą zwartą zabudowę powstałą w XVIII i XIX wieku na zrębach wcześniejszych budynków.

- Zabudowa przy ul. Słowackiego – stanowi jedną z nielicznych jednorodnych enklaw historycznej zabudowy w Żaganiu, ukształtowanej na przełomie XVIII i XIX w.

- Zabudowa przy ul. Piłsudskiego, Henryka Brodatego, Dworcowej, Nowogródzkiej, Śląskiej, Szprotawskiej i Żelaznej – zazwyczaj pomijana w opracowaniach ze względu na położenie

z dala od centrum miasta. Jest to jednak wartościowa zabudowa mieszkalna pochodząca z przełomu XIX i XX w., wśród której dominują obiekty secesyjne, z bogato zdobionymi klatkami schodowymi oraz z zachowaną historyczną stolarką okienną i drzwiową. Ciekawie także reprezentują się grupy zabudowań o charakterze modernistycznym.

Architektura obronna

Architektura obronna Żagania nie jest znacząco rozbudowana, gdyż obecny pałac nie ma już charakteru warownego, a w przeszłości rozebrano również bramy miejskie. Jednakże w skali województwa stanowi również wartościowy element, gdyż zachowane są odcinki murów obronnych z basztami. Podobnie jak w wielu innych miastach część fortyfikacji miejskich rozebrano na przełomie XVIII i XIX w.

- Mury Miejskie – datowane są na początek XIV w. W XVIII i XX w. część murów i bram popadła w ruinę i częściowo je rozebrano. Do dzisiaj zachowany są fragmenty wzdłuż ul. Wałowej, Jana Keplera, ul. Rybackiej oraz w ścianach zabudowań poaugustiańskich. Natomiast odcinek przy ul. Rybackiej wraz z basztą w latach 1970-71 został zakonserwowany i wyeksponowany.

Architektura użyteczności publicznej

Z budynków użyteczności publicznej w Żaganiu zachowana jest przede wszystkim gotycka wieża ratusza, której metryka została zatarta neostylową przebudową za czasów panowania Ludwika. W skali województwa wyróżnia się jednak założenie szpitalno – kościelne ufundowane przez Dorotę Talleyrand w połowie XIX w, dobrze zachowane, stanowiące jednorodny stylistycznie kompleks, który został poddany pracą renowacyjnym i przekształcony w Państwową Szkołę Muzyczną w Żaganiu.

Do obiektów istotnych należy także zespół dworca kolejowego, który dopiero w roku 2013 objęty został ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków, a w latach 2018-2019 dworzec kolejowy został poddany kompleksowemu remontowi konserwatorskiemu.

- Wieża Ratuszowa – jest pozostałością ratusza żagańskiego usytuowanego pierwotnie w Rynku. Wieża, wybudowana w latach 1879-1880 na wzór florenckiego Palazzo Vecchio z wykorzystaniem fragmentów ratusza gotyckiego z XIV-XVI w., zachowana jest w dolnej części w formie pierwotnej - fragmenty z tzw. sklepieniami kryształowymi z pierwszej połowy XVI w.

- Zespół szpitalno – kościelny Księżnej Doroty – początki kościoła sięgają XIV w., kiedy rozwija się na tym obszarze przedmieście żagańskie ze szpitalem Krzyża Świętego, według

legendy wzniesiony on został po powodzi w 1332 r. z inicjatywy księżnej Matyldy, żony księcia Henryka IV, w kolejnych latach świątynia przechodziła z rąk katolików do rąk protestantów i na odwrót, w 1845 r. na zlecenie księżnej Doroty Talleyrand-Perigord architekt Leonard Dorst von Schatzberg przystąpił do przebudowy obiektu w stylu neogotyckim, wraz z przebudową kościoła wzniesiono w jego sąsiedztwie szpital, także zaprojektowany przez Schatzberga oraz budynek sióstr zakonnych i plebanię, całość tworzy unikalny kompleks o bogatym wyposażeniu stanowiącym dzieła takich artystów jak rzeźbiarza Bernharda Afingera, malarza Karla Josepha Bergasa oraz mistrzów rzemiosła – Gottlieba Gisela, Franza Hellsteina, Karla Lange i Henryka Rau, kościół stanowi miejsce pochówku rodziny książęcej a także i samego architekta Schatzberga.

- Zespół dworca kolejowego w Żaganiu - pierwsze połączenie kolejowej Żagań uzyskał w 1845 r., kiedy to podjęto decyzję o budowie głogowsko – żagańskiej linii kolejowej, przyłączonej do Dolnośląsko – Marchijskiej Kolei Żelaznej. W 1869 r. Wilhelm II podpisał koncesję na budowę linii kolejowej Żagań – Żary, którą oddano do użytku dwa lata później. W 1875 r. otwarto linię kolejową Żagań – Legnica, w 1890 r. linię Nowa Sól – Żagań, a piętnaście lat później linię Świątoszów – Zebrzydowa – Żagań. Przed I wojną światową w mieście krzyżowało się siedem linii kolejowych. Podczas II wojny światowej przez żagański dworzec przewinęło się tysiące jeńców wojennych z całego świata, ponieważ niedaleko dworca mieścił się jeden z największych kompleksów obozów jenieckich III Rzeszy. Żagański dworzec kolejowy był kiedyś jednym z największych węzłów zachodniej Polski. W skład zespołu dworca wchodzi: budynek główny dworca, dawna poczta, noclegownia, świetlica, wieża ciśnień, dwa schrony oraz perony wraz z wiatami, przejściem podziemnym z wiatą nad południowym wyjściem, dwoma tunelami technicznymi i żurawiem wodnym. Pierwszy budynek dworca w Żaganiu w 1876 r. został zniszczony w pożarze. Obecny powstał w 1913 r.

- Budynek dawnej ewangelickiej szkoły ludowej dla chłopców (tzw. Pestalozzi – Schule), obecnie budynek Zespołu Szkół Ogólnokształcących im. Stefana Banacha przy Placu Orłat Lwowskich 4 - wybudowany został w 1923 r. wg projektu żagańskiego architekta Georga Danke. W latach 40. XX w. szkoła została rozbudowana o skrzydło północne. We wnętrzu zachował się historyczny układ komunikacyjny oraz klatki schodowe z dekoracyjną balustradą, schody i posadzki z wielobarwnego lastriko, a także stolarka drzwiowa. W jednej z sal lekcyjnych na suficie zachowana jest tzw. róża wiatrów w formie malowidła.

Tereny zielone – parki

Wśród założeń parkowych najistotniejsze znajduje się przy pałacu Lobkoviców, a jego geneza wywodzi się wprost z ogrodu renesansowego. Należy także wspomnieć o najstarszych znanych na terenie województwa ogrodach – relikty klasztorne zachowały się przy zespole poaugustiańskim w Żaganiu. Interesujący, jednak zupełnie nierozpoznany jest park Rocha, położony przy ul. Żarskiej, przy drodze wyjazdowej z miasta.

- Park przypałacowy – założony został wokół Pałacu Wallensteina, którego początki sięgają przełomu XIII/XIV w. Pierwsze informacje o istniejącym w tym miejscu ogrodzie pochodzą z czasu rządów Albrechta von Wallenstaina. Również z jego inicjatywy w roku 1628 po południowej stronie zamku założono zwierzyńiec. W okresie zamieszkiwania pałacu przez ród Lobkoviców, czyli w latach 1646 – 1786, utworzono tutaj ogród w typie francuskim. Największy wpływ na kształt założeń pałacowo-parkowych miała księżna żagańska Dorota de Talleyrand-Périgord. Włączyła ona w obszar parku tereny położone na Przedmieściu Bożnowskim (dzisiejszy zespół szpitalny św. Doroty) oraz powiększyła Park Górny. Park pałacowy otrzymał nowy, romantyczny charakter, według projektu Friedricha Teicherta, inspektora ds. ogrodu. Układ parkowy podzielony został na dwie części: wewnętrzną z licznymi zabudowaniami oraz zewnętrzną, otwartą na otaczającą go okolicę. Inspirację dla wprowadzanych zmian stanowił Park Mużakowski. Dzieło księżnej Doroty kontynuował jej syn, Napoleon Ludwik, fundując wolnostojące posągi czy też uruchamiając na terenie parku liczne fontanny, w tym fontannę główną zdobiącą podzamcze pałacu.

Cmentarze.

Największą nekropolia na terenie miasta jest cmentarz komunalny (do 1945 r. ewangelicki). Jego uroczystego otwarcia dokonano dnia 10 sierpnia 1857 roku. Cztery dni później odbył się tu pierwszy pochówek. 21 grudnia 1865 roku dokonano konsekracji kaplicy cmentarnej. Po II wojnie światowej fragment cmentarza od ul. Kożuchowskiej był użytkowany, w przeciwieństwie do południowej – najstarszej części, która przez kilkadziesiąt lat pozbawiana była opieki i pielęgnacji. Cmentarz o powierzchni przeszło 4 ha, składa się z dwóch części – południowej (starszej), do której prowadzi murowana brama przy ul. Krętej, oraz północnej (nowszej), na której teren wiedzie brama od strony ul. Kożuchowskiej. Obydwie części oddziela niski ceglany mur, przebiegający równolegle do ul. Kożuchowskiej.

W gronie cmentarzy zabytkowych czynny jest nadal cmentarz przy kościele pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny, który wyróżnia się na tle innych cmentarzy Żagania, nagrobkami o wysokich walorach artystycznych. Cmentarz założono w 1539 r.

i należy do najstarszych tego typu obiektów na terenie miasta. Do czasów obecnych zachował on pierwotny układ przestrzenny. W jego założeniu czytelna jest starsza część północna, na teren której prowadzą dwie barokowe bramy oraz założona w XIX w. część południowa, opadająca tarasowo w kierunku wschodnim.

W Żaganiu wyróżniają się bez wątpienia cmentarze wojenne i jenieckie tj. cmentarze i kwatery jeńców wojennych w tym: z 1813 r. cmentarz żołnierzy napoleońskich (całkowicie zdewastowany po 1945 r.), cmentarz żołnierzy rosyjskich z okresu I wojny światowej oraz żołnierzy Armii Sowieckiej z okresu II wojny światowej i lotników z obozu Luft III. Natomiast osobny charakter miały cmentarze żydowskie, które od czasu średniowiecznych lokalizowane były z dala od murów miejskich. Relikty po tego rodzaju cmentarzach znajdują się w Żaganiu przy ul. Berka Joselewicza.

Miejscami ostatecznego spoczynku stawały się także świątynie. Przykładami pochówków kościelnych jest m.in.: kaplica wieży byłego kościoła pw. Trójcy Świętej (kościół łaski) w Żaganiu, stanowiąca miejsce ostatniego spoczynku członków książęcego rodu Bironów, księcia żagańskiego Piotra Birona, jego żony Anny, bratanka księcia Piotra Gustawa oraz córek księcia Joanny i Pauliny oraz kościół pw. Św. Krzyża w Żaganiu, gdzie spoczęli członkowie rodziny książęcej: Katarzyna Wilhelmina, Dorota de Talleyrand-Périgord i jej syn Ludwik Napoleon, czy kościół klasztorny augustianów w Żaganiu, stanowiący nekropolię książąt piastowskich linii żagańskiej.

Architektura przemysłowa i zabytki techniki

W zakresie architektury przemysłowej i zabytków techniki Żagań nie wyróżnia się na tle województwa istotnymi budynkami. Na uwagę zasługują jednak mosty kolejowe z drugiej połowy XIX wieku. Z roku 1893 pochodzi natomiast czynny zakład wodociągowy z wieżą ciśnień i elementami infrastruktury. Swojej pierwotnej funkcji nie pełni obecnie rzeźnia przy ul. Nowogródzkiej pochodząca z 1885 roku. Ponadto w Żaganiu zlokalizowane są dwie, czynne przepływowe elektrownie wodne. Elektrownia wodna Żagań I z roku 1898 r. oraz Elektrownia wodna Żagań II z roku 1900. Zachowały się również pozostałości po miejskiej gazowni przy ul. Koszarowej z początku XX wieku, zespół piekarni z końca XIX w. przy ul. Ks. Żaganny. Żagański przemysł związany był głównie z zakładami tekstylnymi. Zachowane obiekty dawna fabryka tkanin z 1860 r. przy ul. Chrobrego oraz z 1870 i 1874 przy ul. Dworcowej 33 i 45 oraz Fabrycznej 1 z 1870 r. Warto podkreślić, że żaden z obiektów o tym charakterze nie został dotąd wpisany do rejestru zabytków.

Zabytki ruchome

Zabytki ruchome stanowią rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Są to m.in. dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji. Wśród tego typu zabytków na terenie Żagania dominują zabytki stanowiące wyposażenie obiektów sakralnych. Większość bowiem wyposażenia rezydencji jeżeli nie uległa zniszczeniu w trakcie działań wojennych lub tuż po nich, to została rozrabowana i zdewastowana. Na obszarze Miasta nie ma również placówki muzealnej specjalizującej w kolekcjonowaniu zabytkowych artefaktów i udostępnianiu ich zwiedzającym.

Wśród wyposażenia świątyń na czoło wysuwają się zabytki z kościoła poaugustiańskiego. Z niego pochodzi między innymi gotycki kamienny sarkofag księcia Henryka IV, a także piętnastowieczne płyty epitafijne (między innymi opata Pawła Rinkenberga) oraz gotyckie polichromie zdobiące wnętrza. Z przełomu XVI i XVII w. pochodzi wyśmienitej klasy ołtarz Trójcy Świętej. Do wysokiej klasy wyposażenia należą także stalle w prezbiterium kościoła (drewniane siedziska dla zakonników) z 18 obrazami przedstawiającymi żywot św. Augustyna (ufundowane w 1774 r.) prospekt organowy, ambona. Wśród zabytków ruchomych na wyróżnienie zasługuje średniowieczny księgozbiór pochodzący z biblioteki klasztoru augustianów w Żaganiu. Składa się na niego ok. 2000 starodruków i ksiąg o tematyce religijnej. W 1810 r. księgozbiór został wywieziony do Wrocławia (sekularyzacja zakonu). Część księgozbioru znajduje się także w bibliotece w Głogowie oraz w rękach prywatnych. Księgozbiór jest obecnie najbogatszym, zachowanym, średniowiecznym zbiorem bibliotecznym w Polsce – aktualnie nie jest użytkowany. Dużą liczbę obiektów zabytkowych - ołtarzy z drewna z licznymi figurami świętych autorstwa anonimowego „Mistrza ołtarza z Gościszowic” możemy znaleźć w kaplicy szpitala św. Doroty i poaugustiańskim kościele. Okres baroku także zaznaczył się wyjątkowo – są to bogate wyposażenia kościoła klasztornego oraz kościoła św. Ducha. Na uwagę zasługują zdobienia Pałacu Lobkowitzów w Żaganiu. Elewacje pałacu, między osiami okien zwieńczone są zróżnicowanymi plastycznie maskaronami, obecnymi również w kluczach obramień

okiennych. Autor 197 ciekawych zdobień jest nieznany. Z 1855 r. pochodzi rzeźba przedstawiająca męczeństwo św. Doroty, autorstwa Felicji de Fauveau, która znajduje się w kaplicy szpitala w Żaganiu. Ponadto w kaplicy zobaczyć można obraz przedstawiający św. Jadwigę w sukni zakonnicy, płaskorzeźbę głowy Chrystusa.

Zabytki archeologiczne.

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zabytek archeologiczny to zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

Na terenie miasta Żagań zostało zewidencjonowanych ok. 50 stanowisk archeologicznych. Są to w większości ślady i punkty osadnicze z epoki kamiennej, epoki brązu, okresu rzymskiego, wczesnego i późnego średniowiecza oraz cmentarzyska ciałopalne kultury łużyckiej z epoki brązu. W dużej części to miejsca luźnych znalezisk, przede wszystkim fragmentów ceramiki, uzyskanych w wyniku prowadzonych od 1978 r. badań powierzchniowych w ramach programu Archeologiczne Zdjęcia Polski, który ma służyć tworzeniu krajowej i wojewódzkiej ewidencji zabytków archeologicznych i prowadzeniu wszelkich działań konserwatorskich w tym zakresie. W większości stanowiska archeologiczne nie są eksponowane w terenie, ale posiadają dużą wartość poznawczą. Do rejestru zabytków wpisano cztery stanowiska archeologiczne, pozostałe ujęte są w wojewódzkiej ewidencji zabytków. Jednym ze stanowisk o największym zasięgu jest cmentarzysko kultury łużyckiej znajdujące się w północnej części miasta, przy ul. Nowogródzkiej.

Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

Muzea stanowią ważną placówkę służącą ochronie zabytków ruchomych, a w przypadku muzeów skansenowskich służą również ochronie budowli lub stanowisk archeologicznych.

Na terenie Żagania znajduje się Muzeum Obozów Jenieckich, utworzone w 1971 r., gdzie w latach II wojny światowej znajdował się obóz Stalag VIII C oraz Kriegsgefangenen Stammlager der Luftwaffe 3 Sagan. Muzeum powstało w celu upamiętnienia martyrologii alianckich jeńców wojennych oraz ich działań mających na celu ucieczkę z niewoli. Przy

muzeum znajduje się replika tunelu „Harry” (dł. 30 m), którym w nocy z 24 na 25 marca 1944 r. z obozu Stalag VIIIC uciekło 80 jeńców. Tylko dla trzech z nich ucieczka zakończyła się sukcesem, pozostałych złapano, 50 z nich zamordowano. Na uwagę zasługuje fakt, że tunel miał 54 cm wysokości, 52 cm szerokości i długość ok. 111 m. Wydarzenia te upamiętnione zostały w wielu publikacjach, a także w filmie pt. "Wielka ucieczka" z 1963 r.

Ponadto zbiory zabytków związanych z działalnością zakonu reguły św. Augustyna prezentowane są w izbie przy kościele klasztornym.

Dziedzictwo niematerialne.

W rozumieniu Konwencji UNESCO, której tekst został przyjęty na 32 sesji w październiku 2003 r., dziedzictwo niematerialne to zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości. Dziedzictwo niematerialne w rozumieniu Konwencji UNESCO obejmuje:

- tradycje i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- sztuki widowiskowe;
- zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne;
- wiedzę i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata;
- umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

Ziemie Zachodnie jak i sam Żagań to teren na którym po II wojnie światowej splotły się różne tradycje kulturowe. Ludność zasiedlająca ziemię żagańską pochodziła z różnych stron Polski oraz Kresów Wschodnich. Ze względu na specyfikę regionu i jego historię nie można na dzień dzisiejszy wyróżnić specjalnych zwyczajów czy prądów kulturowych, które odznaczałyby się w sposób szczególny wśród mieszkańców miasta. Napływowa ludność zachowała swoje zwyczaje świąteczne charakteryzujące polską i kresową, zróżnicowaną tradycję religijną.

Istotne jest również regionalne nazewnictwo miejsc. Niektóre nazwy obszarów czy budynków są silnie utrwalone w świadomości obecnych mieszkańców Żagania. Przykładowo, tzw. „Stara Papiernia”, położona na zachodnich obrzeżach miasta (niedaleko osiedla

gen. J. Bema) jest dawną, zlikwidowaną fabryką papieru, która od lat nie pełni już swojej pierwotnej funkcji. Obiekt ten utrwalony został w filmie „Czterej pancerni i pies” (odcinek „Psi pazur”). Pomimo, że fabryka zachowana jest już tylko w ruinie nazwa „Stara Papiernia” funkcjonuje nadal w świadomości mieszkańców. Do nazw, które zachowały się i stanowią obecnie także nazwy urzędowe należy bez wątpienia nazwa „Moczyń”, przeniesiona jako spolszczenie nazwy niemieckiej wsi „Machau”. Nazwa ta określa osiedle i wprowadzona została między innymi w dokumenty planistyczne. W świadomości lokalnej społeczności również zapisała się fontanna tzw. żabia, stanowiąca część parku pałacowego. Mimo, że żabka, ustawiona w centralnej jej części, stanowi wtórny wytwór, mieszkańcy miasta nazywają obiekt małej architektury utożsamiając go właśnie z żabą.

Historia postaci związanych z Żaganiem zdominowana jest przede wszystkim przez postać Jana Keplera, który upamiętniony został w mieście nazwą ulicy, nadaniem jego imienia budynkowi transformatora stanowiącego kopię rozebranej wcześniej Bramy Szpitalnej zwanej także Bramą Keplera oraz nadaniem jego imienia jednej z sal w klasztorze zespołu poagustiańskiego oraz lokalnej restauracji.

Do dziedzictwa niematerialnego Żagania należy także spuścizna duchowa miasta związana z klasztorem augustianów oraz dworem książęcym. Opactwo augustiańskie przez wiele lat stanowiło ośrodek nauki i sztuki oddziałujący nie tylko na najbliższe regiony. Z jego działalnością związane są przede wszystkim postacie opatów: Ludolfa, Arnoldiego, Rikenberga oraz Ignacego Felbigera. Za sprawą Albrechta Wallensteina do miasta przybył astronom Jan Kepler. Natomiast niezwykle aktywna działalność Doroty Talleyrand ożywiła życie artystyczne Żagania. To właśnie na dwór księżnej przybywali wybitni twórcy – między innymi Franciszek Liszt.

Wśród istotnych miejsc stanowiących dziedzictwo niematerialne Żagania, a upamiętniających wydarzenia historyczne należy wymienić przede wszystkim Muzeum Martyrologii Alianckich Jeńców Wojennych w Żaganiu i obozy jenieckie Stalag VIIC i Stalag Luft III.

Powyższe zestawienie wyraźnie wskazuje, że w Żaganiu mamy do czynienia z pewnym dysonansem. Bogate w wysokiej klasy zabytki sakralne i rezydencjonalne miasto niestety posiada znacznie zubożoną tkankę miejską. Sytuacja ta jest nie tylko rezultatem działań w okresie II wojny światowej, ale i niewłaściwych interwencji planistycznych i budowlanych po jej zakończeniu. W ich wyniku historyczna zabudowa mieszkalna została zniszczona w 80%.

Zauważyć należy również, że wiele artefaktów dotyczących Żagania pozostaje w zbiorach prywatnych i kolekcjach. Poważnym niedoborem w zasobach kulturalnych miasta jest brak placówki poświęconej historii samego miasta czy też ważnych rodów i postaci z nim związanych. Wprowadzenie do oferty kulturalnej Gminy Żagań o statusie miejskim stałej ekspozycji o charakterze muzealnym może być jednym z czynników intensyfikacji ruchu turystycznego, ale przede wszystkim stanie się elementem polityki kształtowania wiedzy o regionie i świadomości kulturowej miejscowej społeczności.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Na terenie miasta dominującą formą ochrony zabytków jest wpis do rejestru zabytków. Obejmuje on zarówno zespoły zabudowy jak i pojedyncze obiekty nieruchome i ruchome. Jednak spośród miejscowości województwa jedynie Żagań mieści obiekty stanowiące pomnik historii. Zespół poaugustiański w Żaganiu został uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 lutego 2011 r. (Dz. U. 2011, nr 54, poz. 280).

Rejestr zabytków nieruchomych wymienia 84 pozycje dla miasta Żagań. Jest to jednak lista, która wymaga weryfikacji w zakresie wykreślenia z rejestru obiektów już nie istniejących oraz sprecyzowania zakresu ochrony poszczególnych zespołów budowlanych. Obecnie trwają postępowania prowadzone przez Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w sprawie wpisania do rejestru zabytków części budynku przy Placu Klasztornym. Jak również w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa narodowego w Warszawie prowadzone jest postępowanie w sprawie wykreślenia z listy zabytków nieistniejącego budynku przy ul. Armii Krajowej. Liczba zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków na terenie Żagania nie jest wysoka, jednakże zaskakująco w tej skali liczna jest grupa obiektów sakralnych (kościółów i zespołów) oraz obiektów o charakterze rezydencjonalnym (pałaców). Obrazuje to wskazane wyżej zróżnicowanie krajobrazu miasta opartego na kontraście pomiędzy znacząco zubożoną architekturą mieszkalną, a stosunkowo dobrze zachowaną architekturą rezydencjonalną i sakralną. Podkreślić należy, że wiele obiektów położonych na terenie miasta, zasługujących na ochronę indywidualną nie zostało dotychczas nią objętych.

Uwzględniając podział na kategorie rzeczowe zabytki nieruchome przedstawiają się następująco (według wykazu zabytków w rejestrze dostępnym w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Zielonej Górze):

- układ urbanistyczny – 1,
- obiekty sakralne – 14,
- obiekty o charakterze obronnym – 1,
- pałace – 3,
- tereny zielone – 1,
- obiekty mieszkalne – 54,
- obiekty przemysłowe – 0,
- cmentarze – 2,
- pozostałe – 8,

Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków stanowi załącznik numer 1.

Rejestr zabytków archeologicznych obejmuje 4 pozycje, a są to głównie pozostałości po istniejących tu niegdyś osadach oraz cmentarzysko kultury łużyckiej, które zostało w latach 2020-2021 częściowo przebadane.

Wykaz zabytków archeologicznych stanowi załącznik numer 2.

Rejestr zabytków ruchomych wymienia 12 wpisów obejmujących poza pojedynczymi obiektami także grupy wystroju i wyposażenia głównie kościołów i kaplic. Odzwierciedla to sytuację charakterystyczną dla całego województwa, gdzie rozpoznane zabytki ruchome znajdują się głównie w świątyniach. Jednocześnie, podobnie jak w przypadku zabytków nieruchomych, rejestr w wyniku badań może zostać wzbogacony poprzez wpis kolejnych cennych obiektów.

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.

Opracowanie Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Żagań o statusie miejskim zostało poprzedzone sporządzeniem Gminnej Ewidencji Zabytków, którą sporządzono na podstawie:

- 1) wykazu nieruchomości zabytków rejestrowych dla Gminy Żagań o statusie miejskim;
- 2) wykazu wojewódzkiej ewidencji zabytków dla Gminy Żagań o statusie miejskim (zabytki architektury i budownictwa, cmentarze, zielen projektowana, założenia przestrzenne);
- 3) wykazu zabytków ujętych w Miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego miasta Żagań;

4) lustracji terenowej, mającej na celu sprawdzenie stanu zachowania zabytków ujętych w ewidencji, jak również uzupełnieniu jej o obiekty nieobjęte dotychczas żadną ochroną a posiadające wartości zabytkowe.

Gminna Ewidencja Zabytków Nieruchomych dla Gminy Żagań o statusie miejskim została zaopiniowana przez Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków dnia 25.05.2017 roku, a następnie przyjęta Zarządzeniem Nr 253A/2017 Burmistrza Miasta Żagań z dnia 25.09.2017 r. Przyjęte zmiany w ewidencji zabytków zostały jednocześnie wprowadzone do wojewódzkiej ewidencji zabytków. Tym samym zawartość wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomości została uzupełniona o informacje i zasób obiektów przyjętych w Gminnej Ewidencji Zabytków, co oznacza, że obydwie ewidencje posiadają jednobrzmiące wykazy zabytków.

Gminna Ewidencja Zabytków Nieruchomych dla Gminy Żagań o statusie miejskim zawiera 429 zabytki, w tym 84 wpisanych do rejestru zabytków. Wśród zabytków objętych GEZ znajdują się:

1. Zabytki architektury i budownictwa - 416
2. Zabytkowe cmentarze - 11
3. Zabytki założeń zieleni projektowanej - 1
4. Zabytkowe układy przestrzenne - 1

Pełny wykaz Gminnej Ewidencji Zabytków Nieruchomych dla Gminy Żagań o statusie miejskim stanowi Załącznik nr 3 do Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy.

Gmina Żagań o statusie miejskim obfituje w zabytki o znaczeniu ponadregionalnym, których walory zabytkowe, jak również niezwykle bogata historia łącząca je ze znamienitymi osobistościami z czasów minionych, wyróżnia je na tle innych miast województwa lubuskiego. Wśród nich na szczególną uwagę zasługują następujące zabytki:

1. Poaugustiański Zespół Klasztorny wraz z kościołem pw. Wniebowzięcia NMP w Żaganiu.
2. Pałac Książęcy wraz z parkiem w Żaganiu.
3. Pałac administracji książęcej w Żaganiu – budynek Kamery Książęcej.
4. Dom Wdowi – budynek UM w Żaganiu.
5. Mury miejskie - obronne w Żaganiu.

6. Kompleks szpitala św. Doroty z kaplicą loretańską w Żaganiu.
7. Kościół pw. Św. Krzyża w Żaganiu.
8. Kopia Bożego Grobu w Żaganiu.
9. Kolegium jezuickie z kościołem pw. św. Piotra i Pawła w Żaganiu.
10. Wieża kościoła Łaski w Żaganiu.
11. Kościół pw. Św. Ducha w Żaganiu.
12. Kościół pw. Nawiedzenia NMP w Żaganiu.

Do zabytków o najwyższym, ponadregionalnym znaczeniu należy kompleks dawnego klasztoru augustianów w Żaganiu, który na wniosek proboszcza parafii i Stowarzyszenia Akademii Rozwoju Przedsiębiorczości w Żaganiu uznany został za Pomnik Historii Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 lutego 2011 r. (Dz.U. 2011 nr 54 poz. 280). Obiekt zlokalizowany jest w północno-zachodniej części starego miasta. Założenie dawnego opactwa augustianów składa się z monumentalnej bryły kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, budynku klasztoru, konwiktu i spichlerza klasztornego. Najcenniejszym obiektem jest kościół pw. Wniebowzięcia NMP, którego bryła i wystrój elewacji zachowały gotycki charakter. Jest to budowla pseudobazylikowa z wyodrębnionym prezbiterium będącym jej najstarszą częścią wzniesioną z kamienia polnego, trójnawowym korpusem i wieżą w nawie południowej. Bryła świątyni ukształtowana została ostatecznie w wyniku przebudów przeprowadzonych w wiekach XIV, XV i XVI. Znaczące walory artystyczne kryje gotyckie i barokowe wnętrze kościoła. Ołtarz główny (1685 r.) uzupełniony rzeźbionymi figurami ojców Kościoła, 12 ołtarzy bocznych, barokowe stalle prezbiterium, 18 figur świętych, liczne obrazy, to niektóre elementy z bogatego wyposażenia kościoła. Ponadto w kryptach kościoła spoczywają książęta żagańscy. W zespole poaugustiańskim znajduje się biblioteka klasztorna powstała na przełomie XIV i XV w. ze wspaniałym wystrojem z 1736 r. W 1810 r. w bibliotece znajdowało się ponad 10 tys. woluminów, z których część przekazano do Wrocławia, gdzie zachowały się do czasów obecnych. Biblioteka słynie też z doskonałej akustyki uzyskanej dzięki jednemu z nielicznych, zachowanych na świecie tzw. sklepień szeptanych. Jest tu również wieżyczka astronomiczna wzniesiona z inicjatywy opata I. Felbigera.

Zespołem o ponadlokalnym znaczeniu, który z pewnością również winien zostać nobilitowany do rangi Pomnika Historii, jest Pałac Lobkowiców wraz z parkiem. Barokowy pałac stoi na zrębach średniowiecznego zamku księcia Konrada II. Budowę barokowej

rezydencji rozpoczęto niedługo po nabyciu księstwa żagańskiego w 1627 r. przez Albrechta Wallensteina, dowódcę wojsk cesarskich w wojnie trzydziestoletniej. Wskutek tragicznej śmierci fundatora w 1634 r. prace zostały przerwane. W 1642 r. cesarz sprzedał księstwo żagańskie czeskiemu wielmoży, Wacławowi Lobkowicowi, który 24 lata później podjął dalszą budowę pałacu według nowego projektu Antonia della Porty. Realizację zadania, kontynuowanego przez następcę Wacława – Ferdynanda Lobkowica, zakończono w 1793 r. W 1786 r. księstwo kupił książę Kurlandii Piotr Biron, po którym odziedziczyły je jego córki. Za czasów najmłodszej z nich - Doroty Talleyrand-Perigord (1842-1862) rozebrano południowe, parawanowe skrzydło pałacu i zbudowano tam reprezentacyjny podjazd i oranżerię. Na nowo urządzonej zostało wiele wnętrz, a założony przez Wallensteina park został przekształcony w duchu romantyzmu i powiększony. Do tego zadania księżna Dorota zaangażowała wybitnego architekta Fryderyka Teicherta.

Pałac założony jest na planie trzech skrzydeł z prostokątnym dziedzińcem otwartym na park, od północy i zachodu ujęty głęboką osuszoną fosą. Wysoka suterena sprawia, że piętrowa budowla wygląda na trzykondygnacyjną. Środkowe skrzydło nakrywa dach dwuspadowy, a skrzydła boczne – trzyspadowe. Elewacje, bogate w detal architektoniczny, w partii sutereny boniowane, wyżej artykułowane rozmieszczonymi między osiami okien pilastrami, zwieńczonymi w poziomie belkowania zróżnicowanymi plastycznie maskaronami, obecnymi także w kluczach obramień okiennych. Na osiach fasady i elewacji zachodniej znajdują się wjazdy na dziedzińiec, ujęte kamiennymi portalami, poprzedzone przerzuconymi arkadowo nad fosą pomostami. Elewacje od strony dziedzińca ukształtowane podobnie. W jednotraktowym układzie wnętrz komunikację poziomą zapewnia korytarz od strony dziedzińca, a pionową dwie klatki schodowe obok przejazdów. Wnętrza sutereny, korytarzy oraz części pomieszczeń parteru przykryte są sklepieniami kolebkowymi i krzyżowymi. Kilka sal na piętrze, w tym teatralną, zdobią sztukaterie na stropach pochodzące z lat 1792-1796, przypisywane Ch.W. Schultzemu. Po II wojnie światowej opuszczony przez wiele lat pałac uległ zdewastowaniu. W latach 1965-1983 został odrestaurowany. Adaptacja zabytku łączyła się z szerokim programem prac konserwatorskich i restauratorskich. Mimo braku programowych badań architektonicznych, w trakcie prowadzonych robót budowlanych dokonano szeregu odkryć, w tym reliktywów średniowiecznego zamku, fundamentów czwartego skrzydła pałacu rozebranego w XIX w. i resztek dwóch narożnych bastii z zarzuconego projektu z czasów Wallensteina. W 1958 r. opracowana została dokumentacja naukowo-historyczna pałacu autorstwa M. Kutznera. Obecnie obiekt po pracach adaptacyjnych pełni funkcję konferencyjno-kulturalną.

6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ.

Analiza SWOT ochrony i opieki nad zabytkami Gminy Żagań o statusie miejskim.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - bogactwo zabytków i miejsc cennych pod względem historycznym i architektonicznym, - poprawiający się stan zabytków sakralnych i budynków użyteczności publicznej, - rosnące zainteresowanie właścicieli zabytków rewaloryzacją i ochroną obiektów zabytkowych, - rozwijające się poczucie tożsamości regionalnej rozwijanej przez liczne stowarzyszenia i towarzystwa historyczne, - wzrastający poziom wiedzy o historii regionu i promowanie tradycji oraz regionalizmu przez funkcjonujące towarzystwa i stowarzyszenia historyczne, - bliskie sąsiedztwo zachodniej granicy Polski, - włączenie miasta w piesze i rowerowe szlaki turystyczne regionu, - bogate walory zabytkowe, przyrodnicze i krajobrazowe, - bogata oferta kulturalna miasta, - organizacja sesji historycznych i imprez kulturowych pogłębiających wiedzę o mieście i regionie. 	<ul style="list-style-type: none"> - niedostateczne rozpoznanie i wyeksponowanie zasobów dziedzictwa kulturowego, - słaba promocja na skalę krajową i międzynarodową oferty turystycznej miasta, - brak świadomości społecznej wartości zabytków, która skutkuje zaniedbaniami i dewastacją cennych obiektów, - nieuporządkowany ruch inwestycyjny obniżający wartość zabytkową zespołu, - degradacja krajobrazu kulturowego przez dysharmonijną powojenną zabudowę, która zakłóciła układ urbanistyczny, - wysokie koszty prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkach, - brak wysokiej klasy przykładów nowej architektury w obrębie zespołu urbanistycznego objętego ochroną prawną, - brak placówki muzealnej kolekcjonującej artefakty oraz prezentującej historię miasta i regionu, - brak placówek naukowo – badawczych, skutkująca niewystarczającą działalnością badawczą, dokumentacyjną, informacyjną i promocyjną, - niewystarczająca edukacja młodzieży o dziedzictwie kulturowym miasta i regionu,

<p>- nawiązanie międzynarodowej współpracy z Europejskim Związkiem Parków Łużyckich.</p>	<p>- liczne szyldy i reklamy na budynkach niedostosowane formą do charakteru miasta, które wpływają negatywnie na odbiór wizualny przestrzeni publicznej.</p> <p>- prowadzone remonty budynków objętych ochroną konserwatorską bez uzgodnień z właściwymi służbami.</p>
<p>SZANSE</p>	<p>ZAGROŻENIA</p>
<p>- możliwość pozyskiwania środków finansowych z funduszy europejskich, budżetu państwa, i innych źródeł pozabudżetowych, na prace rewitalizacyjne i przy zabytkach,</p> <p>- udział środków osób prywatnych w pracach związanych z ochroną zabytków,</p> <p>- wzrost wartości zabytków jako produktu turystycznego,</p> <p>- włączanie obiektów zabytkowych w obieg gospodarczy - wykorzystanie potencjału tkwiącego w historycznej tkance miejskiej „Starego Miasta” i historycznych przedmieść wraz z terenami zielonymi – Parkiem przypałacowym i rzeką Bóbr,</p> <p>- podniesienie wartości estetycznej przestrzeni miejskiej i nadanie spójności układowi urbanistycznemu poprzez jego rewitalizację,</p> <p>- poprawa bazy informacyjnej i turystycznej w oparciu o obiekty o wysokich wartościach zabytkowych,</p> <p>- tworzenie koalicji (partnerstwa) i inicjowanie współdziałania z innymi strukturami państwowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi i</p>	<p>-utrata wartości krajobrazu kulturowego i przyrodniczego (m.in. urbanizacja, lokalizacja obiektów zakłócających wartości zabytkowe, nieumiejętna rewaloryzacja historycznej zabudowy, chaos przestrzenny, wycinka zabytkowej zieleni),</p> <p>- niestabilność przepisów prawa,</p> <p>- wykorzystywanie przez właścicieli zabytków niuansów prawnych do unikania odpowiedzialności za niszczenie zabytków,</p> <p>- postępująca degradacja obiektów zabytkowych – zwłaszcza architektury przemysłowej i o przeznaczeniu mieszkalnym,</p> <p>- brak perspektywicznego, spójnego i odpowiedzialnego modelu zarządzania dziedzictwem kulturowym oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i budowlanych,</p> <p>- biurokratyzacja i formalizacja programów unijnych i rządowych, wiążąca się z trudnościami w zakresie aplikowania po środki oraz zniechęceniem niektórych podmiotów do ubiegania się o środki,</p> <p>- wysokie koszty utrzymania i modernizacji</p>

<p>indywidualnymi właścicielami obiektów zabytkowych w celu zwiększenie skuteczności ochrony i opieki nad zabytkami,</p> <ul style="list-style-type: none"> - nadanie nowych funkcji dotychczas zaniedbanym, nieużytkowanym obiektom, - tworzenie nowych produktów turystycznych, w tym tras turystycznych połączonych m.in. z Europejskim Związkiem Parków Łużyckich oraz lokalnymi organizacjami pozarządowymi, - tworzenie produktów regionalnych tzw. marki regionu – miasta. 	<ul style="list-style-type: none"> - błędne utożsamianie procesu rewitalizacji z remontem, modernizacją czy odbudową zdegradowanej infrastruktury, - złożona sytuacja prawno-własnościowa zabytków, - małe zainteresowanie młodszych pokoleń dorobkiem kulturowym regionu.
--	---

7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE.

Warunkiem realizacji założonych w Programie celów i zadań jest uwzględnienie w szczególności następujących działań:

- 1) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
- 6) Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.
- 7) Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Program Opieki nad Zabytkami na lata 2021-2024 jest kontynuacją działań określonych w poprzednim programie i został stworzony aby służyć ochronie i rewaloryzacji zasobów dziedzictwa kulturowego Gminy Żagań o statusie miejskim, a także efektywniejszemu wykorzystaniu tych zasobów. Analizując wyżej opracowaną tabelę można wskazać zasadnicze potrzeby działań w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Żagań o statusie miejskim, które przekładają się na przyjęte założenia programowe.

Zgodnie z intencją ustawodawcy, wieloletni i cyklicznie aktualizowany Gminny Program Opieki nad Zabytkami ma na trwałe wprowadzić problematykę związaną z zabytkami w obszar zainteresowania i troski władz Gminy Żagań o statusie miejskim. Przejawem tego zainteresowania ma być podejmowanie różnorodnych działań angażujących podmioty, przy możliwie szerokim i integralnym postrzeganiu przedmiotu ochrony, nie wyłączając kontekstu krajobrazowego, przyrodniczego i dziedzictwa niematerialnego.

7.1 Priorytety Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Żagań o statusie miejskim.

Na podstawie analizy i sprawozdań z przedstawionych założeń programowych jako priorytety należy wskazać:

I. Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego gminy jako element zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego:

- poprawa stanu zachowania zabytków i powstrzymanie procesów ich degradacji,
- zarządzanie zabytkami oraz tworzenie nowoczesnych struktur i stanowisk przeznaczonych do monitorowania działań w sferze zabytków,

II. Kształtowanie krajobrazu kulturowego i obszarów zabytkowych gminy:

- działania służące zwiększeniu atrakcyjności zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne,
- rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy,

III. Promocja, edukacja i dokumentacja walorów gminnego dziedzictwa kulturowego oraz badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego gminy:

- szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy,
- działania popularyzacyjne i edukacyjne związane z promocją dziedzictwa kulturowego gminy,
- promocja dziedzictwa kulturowego gminy,
- rozpoznawanie badawcze zabytków (zespołów i pojedynczych obiektów),

7.2. Kierunki działań oraz zadania programu opieki.

Wskazany wyżej trzem głównym priorytetom działania określono długofalowe kierunki działań wraz z zadaniami przyjętymi na cztery lata obowiązywania programu. Całość ujęto w niżej opracowanej tabeli:

Priorytet I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego gminy jako element zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego.

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

ZADANIA:

**PODMIOTY
REALIZUJĄCE:**

• poprawa stanu zachowania zabytków i powstrzymanie procesów ich degradacji.

- konsekwentne, fachowe i rzetelne realizowanie zadań samorządu w zakresie ochrony zabytków,
- czynne zarządzanie materialnym dziedzictwem kulturowym poprzez działania mające na celu poprawę stanu zachowania zabytków, ich „ożywienie” poprzez znalezienie nowej funkcji dla obiektów nieużytkowanych,
- prowadzenie okresowych kontroli stanu zachowania obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków, w celu wytypowania najbardziej zagrożonych, wymagających niezbędnych remontów, na tej podstawie opracowanie zaleceń dla właścicieli nieruchomości;
- kontynuacja finansowania prac konserwatorskich i robót budowlanych przy zabytkach z budżetu gminy (poprzez stosowne uchwały),
- wspieranie i stymulacja działań służących większemu zaangażowaniu sektora prywatnego w opiekę nad zabytkami.

- samorząd gminny,
- samorząd terytorialny i powiatowy,
- wojewódzki konserwator zabytków,
- instytucje kultury,
- właściciele i użytkownicy obiektów i obszarów zabytkowych,
- kościoły i związki wyznaniowe,

		<ul style="list-style-type: none"> - przekazywanie właścicielom zabytków informacji o wszelkich możliwościach korzystania z programów mających na celu dofinansowanie prac konserwatorskich przy zabytkach, - doradztwo w przygotowaniu wniosków o dofinansowanie prac przy zabytku, - planowanie środków w budżecie gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i budowlane przy obiektach zabytkowych, - oznakowanie obiektów zabytkowych na terenie miasta, uzupełnienie oznakowani oraz ujednolicenie ich formy zgodnie z zapisami art. 12 ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami, - prowadzenie prac porządkowo-pielęgnacyjnych na terenach parków i cmentarzy (głównie nieczynnych). 	
	<ul style="list-style-type: none"> • zarządzanie zabytkami oraz tworzenie nowoczesnych struktur i stanowisk przeznaczonych do monitorowania działań w sferze zabytków 	<ul style="list-style-type: none"> - kompleksowe działanie poszczególnych wydziałów w zakresie monitorowania potrzeb związanych z ochroną i opieką nad zabytkami (w tym pozyskiwania środków), - kształcenie i doskonalenie pracowników samorządowych w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym, z uwzględnieniem zagadnień z zakresu planowania przestrzennego i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, a także w zakresie procesu planowania i rewitalizacji, - kształcenie kadry instruktorów, animatorów i opiekunów dla grup i zespołów kultywujących tradycje, a także nauczycieli prowadzących zajęcia z zakresu kultur i dziedzictwa, 	<ul style="list-style-type: none"> - samorząd terytorialny i powiatowy, - instytucje kultury,

	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój stanowiska Miejskiego Konserwatora Zabytków poprzez udział w szkoleniach i konferencjach dotyczących programów opieki nad zabytkami, - realizacja założeń wynikających z <i>Wytycznych konserwatorskich dla zabytkowego zespołu miejskiego w Żaganiu</i> autorstwa mgr inż. arch. Michała Witwickiego i wprowadzanie tych założeń do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, - systematyczna aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony obiektów zabytkowych oraz obszarów wskazanych do ochrony w nowym studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy 	
<p>Priorytet II: Kształtowanie krajobrazu kulturowego i obszarów zabytkowych gminy:</p>		
<p>KIERUNKI DZIAŁAŃ:</p>	<p>ZADANIA:</p>	<p>PODMIOTY REALIZUJĄCE</p>
<p>• działania służące zwiększeniu atrakcyjności zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne</p>	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa dostępności do poszczególnych obiektów zabytkowych poprzez odpowiednie oznakowanie obiektów, dróg i szlaków, - wymiana starego wyeksploatowanego oznakowania szlaków turystycznych i obiektów wraz z jego ujednoczeniem (uniformizacją), 	<ul style="list-style-type: none"> - samorząd terytorialny i powiatowy, Instytucje kultury, - właściciele obiektów i obszarów zabytkowych,

		<ul style="list-style-type: none"> - konsekwentne wprowadzanie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego w powiązaniu z zasadami ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, - poszanowanie w procesach urbanistycznych i inwestycyjnych historycznego krajobrazu kulturowego wykorzystaniem metody rehabilitacji układu urbanistycznego, - konsekwentne wypracowanie wysokich standardów estetycznych zabytkowego centrum miasta i obszarów włączonych do gminnej ewidencji zabytków (w zakresie kolorystyki obiektów, uporządkowania kompozycji elewacji, ograniczenia ilościowego reklam i elementów obcych stylistycznie zabytkowym zespołom), - prowadzenie bieżących prac konserwatorskich i porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni miejskiej (miejskich parkach, cmentarzach, dawnych parkach rezydencjonalnych) - konsekwentna realizacja przywracania nawierzchni o charakterze historycznym ulic i ciągów pieszych w obrębie zabytkowej części miasta, - współpraca z organizacjami turystycznymi w zakresie ustalenia potrzeb rozwoju bazy turystycznej i propagowania walorów gminy oraz rozwinięcia informacji turystycznej w miejscach najliczniej uczęszczanych przez turystów, - utworzenie platformy informacyjnej o atrakcjach gminy, 	<ul style="list-style-type: none"> - organizacje pożytku publicznego, - kościoły i związki wyznaniowe,
	<ul style="list-style-type: none"> • rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - wystąpienie o wpis kolejnych obiektów do rejestru zabytków, dla obiektów o wysokich walorach artystycznych, historycznych i naukowych w porozumieniu z organizacjami pozarządowymi i Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, 	<ul style="list-style-type: none"> - samorząd terytorialny i powiatowy,

	<ul style="list-style-type: none"> - uwzględnianie ochrony zabytków przy planowaniu zadań inwestycyjnych miasta; - uwzględnienie postulatów ochrony dziedzictwa kulturowego i walorów przyrodniczych w treści dokumentów planistycznych, między innymi przy zmianie istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, - jasne i czytelne zaprezentowanie wszystkich form ochrony dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych miasta, - szczegółowe oznaczenie zabytków i lokalizacji terenów objętych ochroną prawną, 	<ul style="list-style-type: none"> - wojewódzki konserwator zabytków, - organizacje pozarządowe, stowarzyszenia,
<p>Priorytet III: Badania, dokumentacja i promocja dziedzictwa kulturowego gminy Żagań o statusie miejskim:</p>		
KIERUNKI DZIAŁAŃ:	ZADANIA:	PODMIOTY REALIZUJĄCE
<ul style="list-style-type: none"> • szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - stworzenie „vademecum” poświęconego zabytkom, zawierającego wskazówki, wytyczne, pomoc merytoryczną dla właścicieli obiektów zabytkowych, - opracowanie interaktywnej mapy miasta z naniesioną lokalizacją obiektów zabytkowych, ułatwiającej dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego, - opracowanie zintegrowanego systemu informacji wizualnej obejmującego zasoby i walory dziedzictwa kulturowego miasta Żagań, np. informacje o znanych postaciach 	<ul style="list-style-type: none"> - samorząd terytorialny i powiatowy, - instytucje kultury, - kościoły i związki wyznaniowe,

		zamieszkujących kiedyś tereny miasta, spis zabytków i stanowisk archeologicznych znajdujących się na terenie gminy (zawierający krótki opis każdego z nich),	
	<p>• działania popularyzacyjne i edukacyjne związane z promocją dziedzictwa kulturowego gminy:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wspieranie i wydawanie publikacji traktujących o historii miasta oraz ochronie i opiece nad zabytkami, - współpraca z lokalnymi mediami w celu promocji dziedzictwa kulturowego miasta oraz upowszechniania działań związanych z opieką nad zabytkami, - organizowanie szkoleń związanych z ochroną zabytków oraz udział w szkoleniach zewnętrznych (obejmujących szkolenia pracowników wszystkich szczebli administracji) przy współpracy z sektorem stowarzyszeń i towarzystw historycznych z regionu, - organizacja i wsparcie konkursów i wystaw związanych z popularyzacją wiedzy o zasobach dziedzictwa kulturowego gminy Żagań o statusie miejskim, - organizowanie i wspieranie konferencji i obchodów związanych z dziedzictwem kulturowym (w tym Europejskich Dni Dziedzictwa Narodowego), - promocja dobrych praktyk konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach oraz działań związanych z zagospodarowaniem terenów gminy o znaczeniu kulturowym, przyrodniczym, krajobrazowym, - upowszechnianie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie edukacji szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć, - wspieranie działalności organizacji społecznych oraz społecznych opiekunów zabytków. 	<ul style="list-style-type: none"> - samorząd terytorialny i powiatowy, - instytucje kultury, - organizacje pożytku publicznego, - uczelnie,

		- nagłaśnianie, promowanie i informowanie lokalnej społeczności, o ważnych odkryciach konserwatorskich i archeologicznych, w celu budowania tożsamości historycznej oraz kreowania właściwych zachowań wobec dziedzictwa kulturowego,	
	• promocja dziedzictwa kulturowego gminy	<ul style="list-style-type: none"> - opracowanie nowych szlaków turystycznych i promocja szlaków opracowanych, - utworzenie i modernizacja elementów infrastruktury turystycznej, - stała aktualizacja informacji o zabytkach i uporządkowanie jej w formie czytelnej i dostępnej bazy, - utworzenie systemu informacji o ofercie kulturalno – turystycznej gminy, - nawiązanie współpracy z wydawnictwami związanymi z opieką nad zabytkami i ochroną zabytków i promocja dziedzictwa kulturowego Żagania na ich łamach, - utworzenie Muzeum Historii Miasta Żagania bądź Izby Pamięci poświęconej dzieją miasta i regionu, 	<ul style="list-style-type: none"> - samorząd terytorialny i powiatowy, - instytucje kultury, - organizacje pożytku publicznego,
	• rozpoznanie badawcze zabytków (zespołów i pojedynczych obiektów)	<ul style="list-style-type: none"> - wspieranie i prowadzenie prac i programów badawczych o charakterze studialnym z dziedziny historii, historii sztuki, urbanistyki, studiów krajobrazowych, historyczno – architektonicznych, katalogów zabytków, - wspieranie badań archeologicznych w celu rozpoznania zdegradowanego działaniami wojennymi zespołu urbanistycznego miasta oraz miejsc związanych z przedlokacyjnymi dziejami miasta. 	

8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Gminny program opieki nad zabytkami realizowany będzie poprzez wykonanie wskazanych zadań, na rzecz osiągnięcia przyjętych w nim priorytetów. Program będzie realizowany w środowisku ukształtowanym przez ustalenia w rządowych i regionalnych dokumentach planistycznych i strategicznych. Realizacja *Programu* zależna jest od sprawnej współpracy wszystkich podmiotów odpowiedzialnych za realizację poszczególnych zadań.

Organem odpowiedzialnym za wdrażanie *Programu* jest Burmistrz Miasta Żagań.

1.	INSTRUMENTY PRAWNE	<ul style="list-style-type: none">- uchwalanie i zmiany miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,- wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów zabytkowych będących własnością gminy,- wnioskowanie o objęcie innymi niż wpis do rejestru zabytków formami ochrony zabytków najcenniejszych kulturowo obszarów i obiektów,- wykonywanie działań wynikających z porozumienia w sprawie powierzenia Miastu Żagań niektórych kompetencji z zakresu właściwości Wojewody Lubuskiego, realizowanych przez Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (Dz. Urz. Woj. Lub. 2010.101.1511),
2.	INSTRUMENTY FINANSOWE	<ul style="list-style-type: none">- finansowanie prac konserwatorskich i robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru – realizacja zapisów uchwały Nr VI/32/2011 Rady Miasta Żagań z dnia 31 marca 2011 roku w sprawie określenia trybu i zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (zmienionej Uchwałą Nr VIII/56/2011 Rady Miasta Żagań z dnia 26 maja 2011 roku w sprawie zmiany uchwały Rady Miasta Żagań Nr VI/32/2011 dotyczącej określenia trybu i zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków),- pozyskiwanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych (m.in. dotacje z funduszy europejskich, krajowych, wojewódzkich),

		- ulgi przyznawane przy zakupie obiektów wpisanych do rejestru zabytków,
3.	INSTRUMENTY KOORDYNACJI	- realizacja zapisów programów opieki nad zabytkami szczebla powiatowego i wojewódzkiego, - współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, - współpraca z kościołami i związkami wyznaniowymi,
4.	INSTRUMENTY SPOŁECZNE	- działania edukacyjne i promocyjne oraz nagradzanie działań związanych opieką nad zabytkami, - współdziałanie z organizacjami społecznymi i społecznymi opiekunami zabytków, - podejmowanie działań związanych z tworzeniem miejsc pracy związanych z ochroną i opieką nad zabytkami, - prowadzenie działań z zakresu współpracy i współdziałania z właścicielami oraz użytkownikami zabytków (władzami kościelnymi i parafiami, osobami fizycznymi oraz spółkami), a także edukacja i informacja odnośnie dziedzictwa kulturowego miasta,
5.	INSTUMENTY KONTROLNE	- aktualizacja i weryfikacja gminnej ewidencji zabytków; - ocena zmian w zagospodarowaniu przestrzennym miasta; - analiza stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

9. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Żagań o statusie miejskim, po zaopiniowaniu przez Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostanie przedstawiony Radzie Miasta Żagań, w celu przyjęcia go uchwałą. Program został opracowany na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami co dwa lata Burmistrz Miasta Żagań będzie sporządzał sprawozdania z realizacji zadań Programu i przedstawiał je Radzie Miasta Żagań. Uzyskane ze sprawozdania dane pozwolą na stworzenie raportu określającego poziom realizacji programu odnosząc go do przyjętych trzech priorytetów. Raport winien zawierać:

- wskazanie liczby i charakteru zrealizowanych robót i prac konserwatorskich przy zabytkach stanowiących własność Gminy (z rozbiciem na źródła finansowania - kwotowo i procentowo);
- wskazanie liczby zrealizowanych robót i prac konserwatorskich przy zabytkach nie stanowiących własności Gminy, na które udzielono dotacji (ze wskazaniem jej wysokości i procentowego udziału w wartości zadania);
- określenie działań mających na celu objęcie ochroną prawną obiektów i obszarów położonych na terenie miasta (liczba wniosków o wpisy do rejestru zabytków, liczba opracowanych lub zmienionych planów zagospodarowania przestrzennego itd.);
- liczba i rodzaj realizowanych (lub współrealizowanych) projektów badawczych i dokumentacyjnych;
- informację na temat współpracy międzyinstytucjonalnej i społecznej;
- liczbę i rodzaj zorganizowanych (lub współorganizowanych) szkoleń, warsztatów, konkursów, działań edukacyjnych, działań promocyjnych.

Tak określone wyznaczniki realizacji *Programu* pozwolą na ocenę jego efektywności wdrażania i przyczynią się do realnego wdrożenia jego założeń w praktyczne działanie.

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Podstawowym źródłem finansowania zabytków w Polsce są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów poszczególnych samorządów. Finansowanie zabytków z tych źródeł odbywa się na zasadzie współfinansowania prac przy obiektach zabytkowych, w oparciu o zapisy Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Dysponentami powyższych środków są:

- Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- Wojewódzcy Konserwatorzy Zabytków,
- organ stanowiący - gminy, powiatu, samorządu województwa,

Dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej, będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub posiadającej taki zabytek w trwałym zarządzie. Udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac. W przypadku refundacji kosztów prac wniosek powinien być złożony w roku następującym po roku, w trakcie którego zakończono wszystkie prace konserwatorskie i roboty budowlane podlegające dofinansowaniu. W art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określono szczegółowo wykaz działań, które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- 1) Sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,
- 2) Przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych,
- 3) Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej,
- 4) Opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,
- 5) Wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego,
- 6) Sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz,
- 7) Zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
- 8) Stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,
- 9) Odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,

10) Odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności,

11) Odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,

12) Modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,

13) Wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,

14) Uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych,

15) Działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu,

16) Zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7-15,

17) Zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Dotacja udzielana jest zazwyczaj w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

1) Zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,

2) Wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,

3) Stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, przyznawane ze środków w dyspozycji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, realizowane są głównie w ramach programu Dziedzictwo kulturowe priorytet Ochrona zabytków. W ramach programu Dziedzictwo kulturowe realizowane są następujące priorytety:

- 1) Ochrona zabytków, w ramach którego są dofinansowywane prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków,
- 2) Wspieranie działań muzealnych, mający na celu wspieranie działalności w zakresie opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami, księgozbiorami,
- 3) Kultura ludowa i tradycyjna, w ramach którego wspiera się najwartościowsze zjawiska z zakresu szeroko pojętej kultury ludowej,
- 4) Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą, mający na celu poprawę stanu zachowania i wzmocnienie ochrony dziedzictwa kulturowego znajdującego się poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej,
- 5) Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego, w ramach którego można ubiegać się o dofinansowanie zadań związanych z digitalizacją zasobów kultury i dziedzictwa narodowego, ich udostępnianiem i przechowywaniem zasobów cyfrowych,
- 6) Ochrona zabytków archeologicznych, w ramach którego dofinansowywane są wskazane zadania wspierające ochronę dziedzictwa archeologicznego,
- 7) Miejsca Pamięci Narodowej, mającym na celu wspieranie samorządów w zapewnieniu stabilnej opieki nad najważniejszymi miejscami pamięci.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego realizuje ponadto dotacje na badania archeologiczne, jeżeli ich przeprowadzenie jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków w przypadku prowadzenia robót budowlanych przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru, objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków albo, prowadzenia robót ziemnych lub zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić, może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego. Dotację na przeprowadzenie badań archeologicznych otrzymać może osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna zamierzająca realizować te działania, w przypadku gdy koszt planowanych badań archeologicznych i ich dokumentacji będzie wyższy niż 2% kosztów planowanych do przeprowadzenia działań. Zasady udzielania określone zostały w art. 82a i 82b ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne.

Wsparcie dla zadań z zakresu opieki nad zabytkami udzielane jest również przez:

- 1) Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- 2) Województwo Lubuskie,
- 3) Fundusz Kościelny.
- 4) Starostwo Powiatowe w Żaganiu.
- 5) Gminę Żagań o statusie miejskim.

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków odbywa się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej. W zakresie środków pochodzących z Unii Europejskiej są to przede wszystkim fundusze strukturalne, m.in. Regionalne Programy Operacyjne, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, programy regionalne, adresowane do konkretnych regionów kraju oraz programy wspólnotowe adresowane bezpośrednio do sektora kultury i inicjatywy wspólnotowe.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

1) Źródła krajowe:

- dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- dotacje gminne,
- dotacje wojewódzkie i powiatowe,
- dotacje Ministra Administracji i Cyfryzacji
- fundusz kościelny,
- programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

2) Źródła zagraniczne:

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych;
- źródła pozaunijne
- Mechanizm Norweski i Mechanizm Finansowy EOG.

11. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Rada Miejska w Żaganiu, zgodnie ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2021, poz. 710), posiada prawo przyznawania dotacji celowych z własnych środków na prace przy zabytkach znajdujących się na terenie Gminy Żagań o statusie miejskim. Zasady udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków znajdujących się na terenie miasta określa Uchwała Nr VI/32/2011 Rady Miasta Żagań z dnia 31 marca 2011 roku (zmieniona Uchwałą Nr VIII/56/2011 Rady Miasta Żagań z dnia 26 maja 2011 roku w sprawie zmiany uchwały Rady Miasta Żagań Nr VI/32/2011 dotyczącej określenia trybu i zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków).

Kryteria przyznawania dotacji:

Z budżetu Gminy Żagań o statusie miejskim mogą być udzielane dotacje celowe obejmujące nakłady konieczne na:

- 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- 2) przeprowadzenie badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych;
- 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
- 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- 10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;

- 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- 12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- 13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- 14) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o którym mowa w pkt. 7 - 13;
- 15) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Uprawnieni wnioskodawcy:

- podmiot posiadający tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego.

Poziom dofinansowania:

- dotacja z budżetu Gminy Żagań o statusie miejskim nie może zostać udzielona, jeżeli nakłady konieczne na te prace lub roboty w 100% są finansowane z dotacji pochodzących z innych źródeł.
- w przypadku, gdy beneficjent na prace lub roboty budowlane przy zabytku otrzymuje również inne środki publiczne, łączna kwota dotacji przyznanej z budżetu Gminy Żagań o statusie miejskim wraz z kwotami przyznanych na ten cel z innych środków publicznych nie może przekraczać 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Wysokość środków przeznaczonych na dotacje oraz ich podział ustalany jest corocznie w budżecie miasta. Ponadto przy sprzedaży obiektów zabytkowych należących do Gminy stosuje się odpowiednio określone przepisami prawa bonifikaty.

12. ANEKSY

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW:

1. Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru.
2. Wykaz stanowisk archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków.
3. Wykaz gminnej ewidencji zabytków.
4. Wykaz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

ZAŁĄCZNIK NR 1

Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru - miasto Żagań

Lp.	Obiekt	Miejscowość	Adres	Numer	Data
1.	Kamienica	ŻAGAŃ	Armii Krajowej 4	1204	20.06.1964
2.	Kamienica	ŻAGAŃ	Dąbrowskiego 3	638	18.12.1963
3.	Kamienica	ŻAGAŃ	Dworcowa 30	L-32	05.2002
4.	Kamienica	ŻAGAŃ	Gimnazjalna 1	1212	20.06.1964
5.	Kolegium Jezuickie	ŻAGAŃ	Gimnazjalna 13	L-458/A (d.339)	05.06.1961
6.	Kamienica	ŻAGAŃ	Gimnazjalna 4	1166	15.04.1964
7.	Kamienica	ŻAGAŃ	Joselewicza Berka 2	L-540/A	21.12.2012
8.	Kamienica	ŻAGAŃ	Joselewicza Berka 4	L-541/A	27.12.2012
9.	Kamienica	ŻAGAŃ	Keplera 22	1188	20.06.1964
10.	Kamienica	ŻAGAŃ	Keplera 38 (d. 1 Maja)	L-648/A (d.1160)	15.04.1964
11.	Kamienica	ŻAGAŃ	Keplera 39	1167	15.04.1964
12.	Kamienica	ŻAGAŃ	Keplera 40	L-613/A (d. 1169)	15.04.1964
13.	Kamienica	ŻAGAŃ	Keplera 41	L-329/A (d.1190)	20.06.1964
14.	Kamienica	ŻAGAŃ	Keplera 44	L-190/A(d.1170)	15.04.1964
15.	Cmentarz wraz z kościołem i murem	ŻAGAŃ	Kożuchowska	2237	20.01.1977
16.	Wieża kościoła ewangelickiego	ŻAGAŃ	Królowej Jadwigi	3337	16.07.1996
17.	Kamienica	ŻAGAŃ	Księżnej Żaganny 1	L-543/A	02.01.2013
18.	Kamienica	ŻAGAŃ	Księżnej Żaganny 4	L-544/A	02.01.2013
19.	Spichlerz klasztorny	ŻAGAŃ	pl. Klasztorny	L-99 /1-4/A (d.337)	05.06.1961
20.	Dom mieszkalny	ŻAGAŃ	Pl. Klasztorny 5	L- 124/A d.327	05.06.1961
21.	Kamienica	ŻAGAŃ	Pl.Słowiański 11	1182	20.06.1964
22.	Kamienica	ŻAGAŃ	Pl.Słowiański 12	1183	20.06.1964
23.	Kamienica	ŻAGAŃ	Pl.Słowiański 13	1184	20.06.1964
24.	Pałac	ŻAGAŃ	Pl.Słowiański 17	331	05.06.1961

25.	Kamienica	ŻAGAŃ	Pl.Słowiański 9	1181	20.06.1964
26.	Budynek	ŻAGAŃ	Pomorska 1	L-44/01	30.04.2001
27.	Budynek dawnej ewangelickiej szkoły ludowej dla chłopców (tzw. Pestalozzi – Schule), obecnie budynek Zespołu Szkół Ogólnokształcących im. Stefana Banacha	ŻAGAŃ	Orląt Lwowskich 4	L-697/A	10.09.2015
28.	Kamienica	ŻAGAŃ	Rynek 11	1158	15.04.1964
29.	Kamienica	ŻAGAŃ	Rynek 27	1168	15.04.1964
30.	Kamienica	ŻAGAŃ	Rynek 28	1990	05.06.1961
31.	Dom mieszkalny	ŻAGAŃ	Rynek 29	2513	05.06.1961
32.	Dom mieszkalny	ŻAGAŃ	Rynek 30	2627	05.06.1961
33.	Dom mieszkalny	ŻAGAŃ	Rynek 31	2628	05.06.1961
34.	Kamienica z wyposażeniem	Żagań	Rynek 35	L-66	12.11.2002
35.	Ratusz	ŻAGAŃ	Rynek 36	330	05.06.1961
36.	Kamienica	ŻAGAŃ	Rynek 7,8,9,10	124	30.07.1958
37.	Kamienica	ŻAGAŃ	Słowackiego 17	1195	20.06.1964
38.	Kamienica	ŻAGAŃ	Słowackiego 18	1196	20.06.1964
39.	Kamienica	ŻAGAŃ	Słowackiego 19	1163	15.04.1964
40.	Kamienica	ŻAGAŃ	Słowackiego 2	1191	20.06.1964
41.	Kamienica	ŻAGAŃ	Słowackiego 3	1192	20.06.1964
42.	Kamienica	ŻAGAŃ	Słowackiego 4	1193	20.06.1964
43.	Kamienica	ŻAGAŃ	Słowackiego 5	1162	15.04.1964
44.	Kamienica	ŻAGAŃ	Słowackiego 6	1194	20.06.1964
45.	Pałacyk	ŻAGAŃ	Szprotawska 3	L-480/A (d.333)	05.06.1961
46.	Budynek wraz z wyposażeniem	Żagań	Śląska 21	L-40/01	03.04.2001
47.	Budynek wraz z wyposażeniem	Żagań	Śląska 23	L-41/01	03.04.2001
48.	Budynek	ŻAGAŃ	Śląska 25	L-42/01	08.05.2001

49.	Kamienica	ŻAGAŃ	Jana Pawła II 10 (d. Świerczewskiego 10)	L-709/A (d.1201)	20.06.1964
50.	Kamienica	ŻAGAŃ	Jana Pawła II 11 (d. Świerczewskiego 11)	1202	20.06.1964
51.	Kamienica	ŻAGAŃ	Jana Pawła II 7 (ob. Biblioteka) (d. Świerczewskiego 7)	1189	20.06.1964
52.	Kamienica	ŻAGAŃ	Warszawska 11	1164	15.04.1964
53.	Kamienica	ŻAGAŃ	Warszawska 12	1206	20.06.1964
54.	Kamienica	ŻAGAŃ	Warszawska 13	1207	20.06.1964
55.	Kamienica	ŻAGAŃ	Warszawska 15	1208	20.06.1964
56.	Kamienica	ŻAGAŃ	Warszawska 19	1165	15.04.1964
57.	Kamienica	ŻAGAŃ	Warszawska 21	1209	20.06.1964
58.	Kamienica	ŻAGAŃ	Warszawska 22	1210	20.06.1964
59.	Kamienica	ŻAGAŃ	Warszawska 23	1211	20.06.1964
60.	Kamienica	ŻAGAŃ	Warszawska 7	1205	20.06.1964
61.	Szpital Św. Doroty XIX w.	ŻAGAŃ	Żelazna 1	3134	23.08.1979
62.	Miasto Żagań	ŻAGAŃ		70, 2169	07.11.1957 31.01.1975
63.	Kościół cmentarny/ob.. Parafialny/ p.w. NNMP/	ŻAGAŃ	Piastowska	326	05.06.1961
64.	Kościół św. Piotra i Pawła	ŻAGAŃ	Gimnazjalna	338	05.06.1961
65.	Kościół św. Ducha	ŻAGAŃ	Armii Krajowej	340	05.06.1961
66.	Obwarowania miejskie: mury, baszta, fosa	ŻAGAŃ		1148	15.04.1964
67.	Kaplica Bożego Grobu	ŻAGAŃ	Podgórna 16	2083	29.04.1971
68.	Kościół pw. św. Krzyża	ŻAGAŃ	Żelazna 1	3029	20.07.1978
69.	Budynek przedszkola /dawna willa fabrykancka/	ŻAGAŃ	Chrobrego 16 b	3130	18.07.1979
70.	Budynek sióstr zakonnych w zespole szpitalnym	ŻAGAŃ	Żelazna 1	3135	23.08.1979

71.	Ogrodzenie - mur wraz z bramą główną, stanowiące integralną część dawnego zespołu kościelno-szpitalnego, utworzonego przez ks. Dorotę de Telletrand-Perigord	ŻAGAŃ	Żelazna-Szprotawska	L-455/A	28.09.2011
72.	Zamek książęcy	ŻAGAŃ	Szprotawska 4	L-116/1-3/A (d.1)	29.03.1948
73.	Park zamkowy	ŻAGAŃ	Szprotawska 4	L-116/1-3/A (d.1149)	15.04.1964
74.	Zespół pałacowo-parkowy (fontanny na terenie parku: figuralna od strony elewacji wschodniej pałacu przedstawiająca amora z delfinami i syrenami; obrys fundamentowy od strony elewacji południowej pałacu, część figuralnej tzw. Żabia studnia; pozostałość na postumencie)	ŻAGAŃ	Szprotawska 4	L-116/1-3/A (d.3217)	07.06.1984
75.	Dawna kaplica staroluterańska, ob. Kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w miejscowości Żagań, gmina Żagań, powiat żagański położony na działce geodezyjnej nr 993/1, dla której prowadzone jest KW nr 17540.	Żagań	Wojska Polskiego 6a	L-229/A	13.10.2006
76.	Cmentarz przy kościele Nawiedzenia NMP w Żaganiu wraz z obiektami na jego terenie:	ŻAGAŃ	Podgórna, Piastowska	L-49	01.10.2001
77.	Mur otaczający teren cmentarza przy kościele parafialnym pw. Nawiedzenia NMP, położonego pomiędzy ul. Żarską, Piastowską i Podgórną	ŻAGAŃ	Żarska, Podgórna, Piastowska,	L-713/A	30.03.2016
78.	Kościół WNMP i klasztor z wyposażeniem	ŻAGAŃ	Pl. Klasztorny 2	L-99 /1-4/A (d.30)	12.06.1953
79.	Kościół WNMP	ŻAGAŃ	Pl. Klasztorny 2	L-99 /1-4/A (d.335)	05.06.1961
80.	Klasztor Ojców Augustianów	ŻAGAŃ	Pl. Klasztorny 2	L-99 /1-4/A (d.336)	05.06.1961

81.	Zespół zabudowy dworca kolejowego zlokalizowany na działkach nr: 2950/12, 2950/13, 2950/15, 2950/28, 2950/30, 2950/36 w skład którego wchodzi: budynek główny dworca, dawna poczta, noclegownia, świetlica, wieża ciśnień, dwa schrony oraz perony wraz z wiatami, przejściem podziemnym z wiatą nad południowym wyjściem, dwoma tunelami technicznymi i żurawiem wodnym	ŻAGAŃ	Kolejowa, działki nr 2950/12, 2950/13, 2950/15, 2950/28, 2950/30, 2950/36	L-556/A	08.02.2013
83.	Domek Portiera, wchodzący w skład barokowego założenia pałacowo-parkowego, obecnie siedziba Stowarzyszenia Turystycznego "Piechur"	Żagań	Szprotawska 24	L-589/A	09.07.2013
83.	Kamienica	ŻAGAŃ	Rynek 10	L-616/A (d. 124)	30.07.1958
84.	Kamienica	ŻAGAŃ	Rynek 8	L-617/A (d. 124)	30.07.1958

ZAŁĄCZNIK NR 2

Wykaz stanowisk archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Lp.	powiat	gmina	miejsowość	stanowisko	nr na obszarze AZP	obszar AZP	funkcja	chronologia	przynależność kulturowa	nr rejestru zabytków	data wpisu do rejestru zabytków	lokalizacja	uwagi
1	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa, st. 1	1	68-12	cmentarzysko	EB/Ha	k. łużycka				archiwalne
2	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa, st. 2	2	68-12	cmentarzysko kurhanowe	?					archiwalne
3	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa, st. 3	3	68-12	cmentarzysko	EB/Ha	k. łużycka				archiwalne
4	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa, st. 4	4	68-12	?/ wał ?	?					archiwalne
5	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa, st. 5	5	68-12	cmentarzysko cmentarzysko	EB/Ha OWR	k. łużycka				archiwalne

6	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa, st. 7	7	68-12	ślad osadniczy cmentarzysko	WEB EB/Ha	k. łużycka				archiwalne
7	żagański	Żagań o statusie miejskim/ Żagań	Żagań/ Gryżyce	Dziwiszowa, st. 11	11	68-12	osada wieś	WŚ/PŚ PŚ					
8	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa, st. 12	12	68-12	osada ślad osadniczy	PŚ/NŻ	k. łużycka				
9	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 32	13	68-12	osada ślad osadniczy	EB/Ha PŚ/NŻ	k. łużycka				
10	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 33	14	68-12	punkt osadniczy ślad osadniczy	EB/Ha PŚ/NŻ	k. łużycka				
11	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 2	15	68-12	osada osada ślad osadniczy ślad osadniczy	EB Ha pradzieje PŚ/NŻ	k. łużycka k. łużycka	184/Ar	1969-10-18		wpisane do rejestru jako Żagań-Lutnia 2; rozbieżność w lokalizacji

12	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 3	16	68-12	osada osada	Ha	k. lużycka k. lużycka	183/Ar	1969-10-18		wpisane do rejestru jako Żagań-Lutnia 3; archiwalne
13	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 4	17	68-12	punkt osadniczy osada osada osada ślad osadniczy ślad osadniczy	EK pradzieje Ha OWR pradzieje PŚ/NŻ	k. lużycka				
14	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 5	18	68-12	? osada osada	EB Ha/Lt EB/Ha	k. lużycka k. lużycka k. lużycka	80/Ar	1968-12-01		wpisane do rejestru jako Żagań-Lutnia, st. 5
15	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 34	19	68-12	ślad osadniczy ślad osadniczy	pradzieje PŚ					
16	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 35	20	68-12	ślad osadniczy ślad osadniczy ślad osadniczy	EK pradzieje PŚ					

17	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 19	21	68-12	cmentarzysko ślad osadniczy ślad osadniczy	EB/Ha pradzieje PŚ	k. łużycka				
18	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 20	22	68-12	cmentarzysko	EB/Ha	k. łużycka				archiwalne
19	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 21	23	68-12	punkt osadniczy	EB/Ha	k. łużycka				archiwalne
20	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 36	24	68-12	ślad osadniczy punkt osadniczy ślad osadniczy	EK PŚ/NŻ	k. łużycka				
21	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 37	25	68-12	punkt osadniczy ślad osadniczy	EB/Ha PŚ/NŻ	k. łużycka				
22	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 38	26	68-12	osada ślad osadniczy	EB/Ha PŚ	k. łużycka				
23	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 39	27	68-12	osada ślad osadniczy ślad osadniczy	EB/Ha pradzieje PŚ/NŻ	k. łużycka				

24	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 40	28	68-12	śląd osadniczy punkt osadniczy	pradzieje PŚ						
25	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 41	29	68-12	śląd osadniczy	PŚ/NŻ						
26	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 42	30	68-12	śląd osadniczy ślad osadniczy	pradzieje PŚ/NŻ						
27	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 43	31	68-12	śląd osadniczy ślad osadniczy	Ha PŚ	k. łużycka					
28	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 44	32	68-12	śląd osadniczy	PŚ/NŻ						
29	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 1	33	68-12	amentarzy sko	Ha	k. łużycka (gr. białowicka)	174/Ar	1969-09-01			archiwalne
30	żagański	Żagań/ Żagań o statusie miejskim	Dzietrychowice/ Żagań	Żagań, st. 6	34	68-12	grodzisko ? punkt osadniczy	WŚ ?						archiwalne
31	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 8	35	68-12	punkt osadniczy punkt osadniczy	Lt	k. łużycka					archiwalne

32	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 9	36	68-12	punkt osadniczy ślad osadniczy osada ślad osadniczy	Lt EB WŚ PŚ	k. łużycka				
33	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 10	37	68-12	cmentarzysko	EB/Ha	k. łużycka				archiwalne
34	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 12	38	68-12	miejsce straceń	PŚ/NŻ					archiwalne
35	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 13	39	68-12	cmentarzysko osada ślad osadniczy punkt osadniczy	EB/Ha EB/Ha EK PŚ/NŻ	k. łużycka k. łużycka				
36	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 14	40	68-12	cmentarzysko	EB/Ha	k. łużycka				archiwalne
37	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 15	41	68-12	punkt osadniczy	EK					archiwalne
38	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 17	42	68-12	znalezisko luźne	EK					archiwalne

39	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 18	43	68-12	cmentarzysko	EB/Ha	k. łużycka				archiwalne
40	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 22	44	68-12	cmentarzysko ślad osadniczy ślad osadniczy	EB/Ha PŚ	k. łużycka k. łużycka				
41	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 23	45	68-12	punkt osadniczy punkt osadniczy	Ha WŚ	k. łużycka				archiwalne
42	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 24	46	68-12	punkt osadniczy punkt osadniczy	OWR PŚ					archiwalne
43	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 25	47	68-12	osada osada osada	Ha OWR PŚ					archiwalne
44	żagański	Żagań/ Żagań o statusie miejskim	Dzietrychowice/ Żagań	Żagań, st. 26	48	68-12	punkt osadniczy	?					archiwalne
45	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 27	49	68-12	znalezisko lužne	EK					archiwalne

46	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 47	52	68-12	śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje PŚ						
47	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 48	53	68-12	śląd osadniczy punkt osadniczy	pradzieje PŚ						
48	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 49	54	68-12	śląd osadniczy śląd osadniczy	PŚ/NŻ	k. łużycka					
49	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 50	55	68-12	śląd osadniczy	PŚ						
50	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	79	68-12	cementarzysko	neolit ?						
51	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	80	68-12	znalezisko luźne	neolit						
52	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	81	68-12	znalezisko luźne	neolit						
53	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	82	68-12	skarb ?	EB						

54	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	83	68-12	?	EB						
55	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	84	68-12	cmentarzysko	EB						
56	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	85	68-12	cmentarzysko	EB						
57	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	86	68-12	?	EB						
58	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	87	68-12	?	EB	k. łużycka					
59	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	88	68-12	znalezisko luźne	EB						
60	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	89	68-12	?	EB	k. łużycka					
61	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	90	68-12	cmentarzysko	Ha	k. łużycka					

62	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	91	68-12	cmentarzysko	Ha	k. łużycka				
63	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	92	68-12	?	Ha					
64	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	93	68-12	?	Ha					
65	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	94	68-12	?	Ha					
66	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	95	68-12	?	Ha					
67	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	96	68-12	cmentarzysko	EB					
68	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	97	68-12	cmentarzysko	OWR					
69	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	98	68-12	skarb ?	OWR					

70	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	99	68-12	znalezisko luźne	WŚ						
71	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	100	68-12	osada ?	WŚ						
72	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	101	68-12	skarb	WŚ						
73	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	102	68-12	?	ŚR						
74	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	103	68-12	znalezisko luźne	ŚR						
75	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	104	68-12	skarb	PŚ						
76	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań	105	68-12	kasztelania	ŚR						
77	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa	124	68-12	?	mezolit						archiwalne

78	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa	125	68-12	?	EK						archiwalne
79	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa	126	68-12	?	EK						archiwalne
80	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa	127	68-12	?	EB						archiwalne
81	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa	128	68-12	cmentarzysko	EB	k. łużycka					archiwalne
82	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa	129	68-12	?	EB						archiwalne
83	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa	130	68-12	?	EB/Ha						archiwalne
84	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa	131	68-12	cmentarzysko	Ha	k. łużycka (gr. białowicka)					archiwalne
85	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa	132	68-12	cmentarzysko	EB/Ha	k. łużycka					archiwalne

86	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa	133	68-12	?	EB/Ha						archiwalne
87	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa	134	68-12	?	EB/Ha						archiwalne
88	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa	135	68-12	?	EB/Ha						archiwalne
89	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa	136	68-12	cmentarzysko ?	Ha						archiwalne
90	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa	137	68-12	?	?						archiwalne
91	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa	138	68-12	?	?						archiwalne
92	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa	139	68-12	?	?						archiwalne
93	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa	140	68-12	?	WŚ						archiwalne

94	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa	141	68-12	?	WŚ						archiwalne
95	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa	142	68-12	?	ŚR						archiwalne
96	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Dziwiszowa	143	68-12	?	OWR						
97	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 51	145	68-12	śląd osadniczy	PŚ/NŻ						
98	żarski / żagański	Żary/ Żagań o statusie miejskim	Olszyniec/ Marszów/ Żagań	Olszyniec, st. 20	146	68-12	cmentarzysko kurhanowe	EB	k. łużycka					
99	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 52	147	68-12	osada śląd osadniczy	EB NŻ	k. łużycka					
100	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 54	148	68-12	miejsce po kościele ewangelickim	XVIII/XI X w.						
101	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 55	149	68-12	cmentarz miejsce po kościele	PŚ/NŻ PŚ/NŻ						

102	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań-Dziwiszowa, st. 13	150	68-12	miejsce podwórze	XX w.						
103	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 11	8	69-12	cmentarzysko	EB/Ha	k. łużycka					archiwalne
104	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 7	9	69-12	cmentarzysko ruina klasztoru ruina kościoła	EB/Ha XIII w. XIII/XV w.						
105	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 16	10	69-12	cmentarzysko ruina zamku ruina pałacu ślad osadniczy ślad osadniczy ślad osadniczy	EB/Ha XII/XIII w. XIV w. WŚ/PŚ PŚ NŻ						
106	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 28	11	69-12	ruina zanku pałac	XIII/XV w. XVII/XV III w.						
107	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 29	12	69-12	Układ urbanistyczny							

108	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań-Machów	15	69-12	cmentarzysko	Ha					archiwalne
109	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań-Machów	16	69-12	znalezisko luźne	Ha					archiwalne
110	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań-Machów	17	69-12	znalezisko luźne	Ha					archiwalne
111	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań-Machów	18	69-12	skarb	Ha					archiwalne
112	żagański	Żagań o statusie miejskim	Żagań	Żagań, st. 53	19	69-12	cmentarz żydowski	XIX w.				2409, 2410/1	

ZAŁĄCZNIK NR 3

Wykaz obiektów ujętych w gminnej ewidencji Zabytków.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	ulica	nr domu/dz.
1.	Żagań	Miasto Żagań wraz z otoczeniem		
2.	Żagań	Fragmenty murów miejskich z basztą i fosą		
3.	Żagań	Elektrownia Wodna "Żagań II"	II Armii Wojska Polskiego	
4.	Żagań	Budynek maszynowni i rozdzielni	II Armii Wojska Polskiego	
5.	Żagań	Zespół Fabryki Tkanin:	Chrobrego	
6.	Żagań	Komin	Chrobrego	
7.	Żagań	Budynek przemysłowy I	Chrobrego	
8.	Żagań	Budynek przemysłowy II	Chrobrego	
9.	Żagań	Willa fabrykancka	Chrobrego	16b
10.	Żagań	Zespół zabudowy fabrycznej	Dworcowa	45
11.	Żagań	Miejski Zakład Wodociągowy	Dworcowa	59
12.	Żagań	Stacja Pomp	Dworcowa	59
13.	Żagań	Wodociągowa wieża ciśnień	Dworcowa	59
14.	Żagań	Studnia głębinowa nr 1	Dworcowa	59
15.	Żagań	Studnia głębinowa nr 2	Dworcowa	59
16.	Żagań	Stacja filtrów	Dworcowa	59
17.	Żagań	Zespół zabudowy przemysłowej	Fabryczna	
18.	Żagań	Wodociągowa wieża ciśnień	Graniczna	
19.	Żagań	Wodociągowa wieża ciśnień-kolejowa	Kolejowa	
20.	Żagań	Rzeźnia miejska:	Nowogródzka	8
21.	Żagań	Budynek administracyjny /1/	Nowogródzka	8
22.	Żagań	Ubojnia /2/	Nowogródzka	8
23.	Żagań	Chłodnia /3/	Nowogródzka	8

24.	Żagań	Budynek mieszkalno-produkcyjny /4/	Nowogródzka	8
25.	Żagań	Maszynownia /5a/	Nowogródzka	8
26.	Żagań	Kotłownia /5b/	Nowogródzka	8
27.	Żagań	Stajnia wycieczkowa /10/	Nowogródzka	8
28.	Żagań	Portiernia /13/	Nowogródzka	8
29.	Żagań	Przedmagazyn /14/	Nowogródzka	8
30.	Żagań	Komin /15/	Nowogródzka	8
31.	Żagań	Młyn Gospodarczy	Nowogródzka	22
32.	Żagań	Trafostacja	Nowogrodzka	
33.	Żagań	Koszary artyleryjskie	Orląt Lwowskich	
34.	Żagań	Zespół fabryczny piekarni:	Żaganny	9
35.	Żagań	Piekarnia /1/	Żaganny	9
36.	Żagań	Magazyn pieczywa /1a/	Żaganny	9
37.	Żagań	Ciastkarnia /2/	Żaganny	9
38.	Żagań	Magazyn /7/	Żaganny	9
39.	Żagań	Warsztat-kuźnia /8/	Żaganny	9
40.	Żagań	Elektrownia Wodna "Żagań I"	Żelazna	2a
41.	Żagań	Budynek maszynowni i rozdzielni	Żelazna	2a
42.	Żagań	Most kolejowy	Żagań-Jankowa-Sanice	
43.	Żagań	Most kolejowy	Wrocław-Żagań-Gubin	
44.	Żagań	Most kolejowy	Głogów-Żagań-Tuplice	
45.	Żagań	Most kolejowy	Wolsztyn-Żagań-Tuplice	
46.	Żagań	Cmentarz (d.ewangelicki)	Asnyka	
47.	Żagań	Cmentarz dawny	Przyjaciół Żołnierza	
48.	Żagań	Cmentarz dawny	Kożuchowska (str.połudn)	

49.	Żagań	Cmentarz rzym.-kat. (d.ewangelicki)	Kożuchowska (pn.-wsch.)	
50.	Żagań	Cmentarz (d.ewangelicki)	pl. Królowej Jadwigi	
51.	Żagań	Cmentarz (d.ewangelicki)	Świerczewskiego	
52.	Żagań	Cmentarz rzym.-kat. (d.ewangelicki)	Żarska	
53.	Żagań	Cmentarz (d.rzym.-katol.)	Żelazna (Zespół Szpitalno-Kościelny)	
54.	Żagań	Cmentarz Żołnierzy Radzieckich	str.połud.Kożuchowskiej	
55.	Żagań	Miejsce pocmentarne jeńców Alianckich	dr.z Żagania do łowy(teren otoczony alejkami objazowymi)	
56.	Żagań	Cmentarz wojenny z I i II wojny światowej	położony w lesie vis a vis mauzoleum alianckich więźniów wojennych	
57	Żagań	Cmentarz Żołnierzy Francuskich	Przyjaciół Żołnierza, na terenie Stalagu.	
58	Żagań	Cmentarz Żydowski	Berka Joselewicza	Dz.2409
59.	Żagań	Kościół pw.Podwyższenia Krzyża (d.kaplica staroluterańska)	Wojska Polskiego	6a
60.	Żagań	Poaugustiański zespół klasztorny :	Pl. Klasztorny	2
61.	Żagań	Kościół par.pw.Wniebowzięcia NMP	Pl. Klasztorny	2
62.	Żagań	Kaplica pw.św.Anny	Pl. Klasztorny	2
63.	Żagań	Plebania (d.klasztor Augustianów)	Pl. Klasztorny	2
64.	Żagań	D.klasztor Augustianów	Pl. Klasztorny	2
65.	Żagań	D.spichlerz klasztorny	Pl. Klasztorny	2
66.	Żagań	Kościół fil.pw.św.Ducha	Armii Krajowej	

67.	Żagań	Założenie szpitalno-kościelne:	Żelazna	1
68.	Żagań	Kaplica pw.św.Doroty	w budynku szpitala	
69.	Żagań	Budynki szpitalne(d.szpital św. Krzyża)	Żelazna	1
70.	Żagań	Szpital	Żelazna	1
71.	Żagań	Budynek sióstr zakonnych	Żelazna	1
72.	Żagań	Kościół fil.pw.św.Krzyża	Żelazna	1
73.	Żagań	Ogrodzenie - mur wraz z bramą główną, stanowiące integralną część dawnego zespołu kościelno-szpitalnego, utworzonego przez ks. Dorotę de Telletrand-Perigord	Żelazna-Szprotawska	
74.	Żagań	Plebania przy kościele św.Krzyża		
75.	Żagań	Kaplica pw.Bożego Grobu	Podgórna	16
76.	Żagań	Wieża kościoła poewangelickiego	pl. Królowej Jadwigi	
77.	Żagań	Kościół pw.śś.Piotra i Pawła	Gimnazjalna	
78.	Żagań	Szkoła (d.kolegium jezuickie,klasztor oo.franciszkanów)	Gimnazjalna	13
79.	Żagań	Kościół cmentarny pw. Nawiedzenia NMP	Piastowska	
80.	Żagań	Cmentarz przy kościele Nawiedzenia NMP wraz z obiektami na jego terenie	Podgórna, Piastowska	
81.	Żagań	Zespół pałacowo-parkowy:	Szprotawska	4
82.	Żagań	Pałac	Szprotawska	4
83.	Żagań	Oranżeria przy elewacji pd. pałacu		
84.	Żagań	Park w zespole pałacowym		
85.	Żagań	Budynek mieszkalny-kamienica	X-Lecia (ob. ul. Skarbowa)	13
86.	Żagań	Budynek użytkowy	X-Lecia (ob. ul. Skarbowa)	19-21
87.	Żagań	Budynek przemysłowy (d. ZAMEX)	d. II Armii Wojska Polskiego	1

88.	Żagań	Dom	d. II Armii Wojska Polskiego (ob. ul. Plac Wolności)	11
89.	Żagań	Dom	d. II Armii Wojska Polskiego(ob. ul. Ratuszowa)	20
90.	Żagań	Dom	Asnyka	15
91.	Żagań	Dom	Asnyka	39
92.	Żagań	Dom	Asnyka	40
93.	Żagań	Dom	Armii Krajowej	3
94.	Żagań	Dom	Armii Krajowej	5
95.	Żagań	Kamienica	Armii Krajowej	6
96.	Żagań	Dom	Armii Krajowej	7 (d.11)
97.	Żagań	Dom	Armii Krajowej	8 (d.12)
98.	Żagań	Dom	Armii Krajowej	13
99	Żagań	Dom	Armii Krajowej	17
100.	Żagań	Dom	Armii Krajowej	18 (d.15a)
101	Żagań	Dom	Armii Krajowej	22
102	Żagań	Dom	Bolesławiecka	1
103.	Żagań	Dom	Buczka (ob. Lubuska)	2
104.	Żagań	Dom	Buczka (ob. Lubuska)	4
105	Żagań	Budynek mieszkalny	Buczka (ob. Lubuska)	5
106	Żagań	Budynek mieszkalny	Buczka (ob. Lubuska)	7
107	Żagań	Budynek mieszkalny	Buczka (ob. Lubuska)	9

108	Żagań	Budynek mieszkalny	Buczka (ob. Lubuska)	22
109.	Żagań	Dom	Buczka (ob. Lubuska)	26
110	Żagań	Budynek mieszkalny	Buczka (ob. Lubuska)	30
111	Żagań	Kamienica	Bema	1
112	Żagań	Kamienica	Bema	2
113	Żagań	Kamienica	Bema	4
114	Żagań	Kamienica	Bema	8
115	Żagań	Dom	Bema	10
116	Żagań	Kamienica	Bema	12
117	Żagań	Kamienica	Bema	14
118.	Żagań	Dom mieszkalny	Chopina	2/3
119.	Żagań	Dom mieszkalny	Dąbrowskiego	3
120.	Żagań	Dom mieszkalny	Dąbrowskiego	4
121.	Żagań	Dom mieszkalny	Dąbrowskiego	7
122.	Żagań	Dom mieszkalny	Dąbrowskiego	8
123.	Żagań	Dom	Długa	21
124.	Żagań	Budynek dworca kolejowego	Kolejowa	88
125.	Żagań	Dom	Dworcowa	1
126.	Żagań	Dom	Dworcowa	3
127.	Żagań	Dom	Dworcowa	4
128.	Żagań	Dom	Dworcowa	7
129.	Żagań	Dom mieszkalny	Dworcowa	8

130.	Żagań	Dom	Dworcowa	9
131.	Żagań	Dom	Dworcowa	12
132.	Żagań	Dom	Dworcowa	21
133.	Żagań	Willa	Dworcowa	25
134.	Żagań	Dom mieszkalny	Dworcowa	28
135.	Żagań	Willa	Dworcowa	30
136.	Żagań	Starostwo Powiatowe (d.budynek fabryczny)	Dworcowa	39
137.	Żagań	Willa	Dworcowa	44
138.	Żagań	Kamienica	Dworcowa	47
139.	Żagań	Dom mieszkalny	Dworcowa	48
140.	Żagań	Budynek mieszkalny	Dworcowa	48a-48b
141.	Żagań	Budynek mieszkalny	Dworcowa	50-52
142.	Żagań	Dom	Dworcowa	54
143.	Żagań	Budynek Prokuratury (d.willa Wenglera)	Dworcowa	57
144.	Żagań	Budynek administracyjno-mieszkalny	Dworcowa	59
145.	Żagań	Przychodnia lekarska	Dworcowa	70
146.	Żagań	Dom	Findera (ob. Jarzębinowa)	1/2
147.	Żagań	Dom	Findera (ob. Jarzębinowa)	5/6
148.	Żagań	Dom	Findera (ob. Jarzębinowa)	7/8
149.	Żagań	Dom	Findera (ob. Jarzębinowa)	11
150.	Żagań	Budynek mieszkalny	Findera (ob. Jarzębinowa)	13
151.	Żagań	Budynek mieszkalny	Findera (ob. Jarzębinowa)	14
152.	Żagań	Dom	Gimnazjalna	1
153.	Żagań	Dom	Gimnazjalna	2
154.	Żagań	Dom	Gimnazjalna	4

155.	Żagań	Dom	Gimnazjalna	7
156.	Żagań	Dom	Gimnazjalna	18
157.	Żagań	Dom	H. Brodatego	1
158.	Żagań	Dom	H. Brodatego	1a
159.	Żagań	Dom	H. Brodatego	2
160.	Żagań	Willa	H. Brodatego	3
161.	Żagań	Dom	H. Brodatego	4
162.	Żagań	Dom	H. Brodatego	6
163.	Żagań	Dom	H. Brodatego	7
164.	Żagań	Dom	H. Brodatego	8
165.	Żagań	Dom	H. Brodatego	11
166.	Żagań	Dom	H. Brodatego	12/10
167.	Żagań	Dom	H. Brodatego	14
168.	Żagań	Dom mieszkalny	Halicka	3
169.	Żagań	Dom mieszkalny	Halicka	5
170.	Żagań	Trafostacja	Jana Pawła II	
171.	Żagań	Dom	Jana Pawła II	1a
172.	Żagań	Dom	Jana Pawła II	2
173.	Żagań	Dom	Jana Pawła II	3
174.	Żagań	Willa tzw. „Pałacyk”	Jana Pawła II	7
175.	Żagań	Dom	Jana Pawła II	8
176.	Żagań	Poczta	Jana Pawła II	9
177.	Żagań	Dom	Jana Pawła II	10
178.	Żagań	Dom	Jana Pawła II	11
179.	Żagań	Kamienica	Jana Pawła II	14
180.	Żagań	Pałacyk	Jana Pawła II	15

181.	Żagań	Kamienica	Jana Pawła II	16-17
182.	Żagań	Dom	Jana Pawła II	19
183.	Żagań	Poczta	Jana Pawła II	22/23
184.	Żagań	Kamienica	Joselewicza Berka	2
185.	Żagań	Budynek	Joselewicza Berka	4
186.	Żagań	Dom mieszkalny	Karpińskiego	1
187.	Żagań	Dom	Keplera	3
188.	Żagań	Dom	Keplera	21
189.	Żagań	Dom	Keplera	22
190.	Żagań	Dom	Keplera	23
191.	Żagań	Dom	Keplera	24
192.	Żagań	Trafostacja	Keplera	26
193.	Żagań	Dom	Keplera	27
194.	Żagań	Dom	Keplera	28
195.	Żagań	Dom	Keplera	30
196.	Żagań	Dom	Keplera	38
197.	Żagań	Dom	Keplera	39
198.	Żagań	Dom	Keplera	40
199.	Żagań	Dom	Keplera	41
200.	Żagań	Dom	Keplera	42
201.	Żagań	Dom	Keplera	43
202.	Żagań	Dom	Keplera	44
203.	Żagań	Dom	Keplera	45/46
204.	Żagań	Budynek koszarowy	Kędzierzawego	
205.	Żagań	d. ujeżdżalnia koni	Kędzierzawego	

206.	Żagań	Budynek mieszkalny	Kędzierzawego	10-5
207.	Żagań	Dom	Kędzierzawego	16
208.	Żagań	Dom	Kędzierzawego	25
209.	Żagań	Dom	Kochanowskiego	2
210.	Żagań	Kamienica	Kolejowa	2
211.	Żagań	Kamienica	Kolejowa	4-6
212.	Żagań	Dom	Kolejowa	15
213.	Żagań	Dom mieszkalny	Kolejowa	16
214.	Żagań	Dom mieszkalny	Kolejowa	22
215.	Żagań	Kamienica	Kolejowa	27
216.	Żagań	Kamienica	Kolejowa	29
217.	Żagań	Dom mieszkalny	Kolejowa	35/37
218.	Żagań	Dom	Kolejowa	45
219.	Żagań	Dom mieszkalny	Kolejowa	47
220.	Żagań	Dom mieszkalny	Kolejowa	49
221.	Żagań	Dom	Kolejowa	56
222.	Żagań	Dom mieszkalny	Kolejowa	70
223.	Żagań	Budynek gospodarczy	Kolejowa	70
224.	Żagań	Dom mieszkalny	Kolejowa	71
225.	Żagań	Dom	Kolejowa	80
226.	Żagań	Dom mieszkalny	Kolejowa	83
227.	Żagań	Dom mieszkalny	Kolejowa	85/87

228.	Żagań	Dom	Kolejowa	86
229.	Żagań	Dom mieszkalny	Kolejowa	89
230	Żagań	Zespół zabudowy dworca kolejowego zlokalizowany na działkach nr: 2950/12, 2950/13, 2950/15, 2950/28, 2950/30, 2950/36 w skład którego wchodzi: budynek główny dworca, dawna poczta, noclegownia, świetlica, wieża ciśnień, dwa schrony oraz perony wraz z wiatami, przejściem podziemnym z wiatą nad południowym wyjściem, dwoma tunelami technicznymi i żurawiem wodnym	Kolejowa	Kolejowa,
231.	Żagań	Dom	Konopnickiej	3
232.	Żagań	Dom	Konopnickiej	4
233.	Żagań	Dom	Konopnickiej	5
234.	Żagań	Dom	Konopnickiej	7
235.	Żagań	Dom	Konopnickiej	13
236.	Żagań	Dom	Konopnickiej	19
237.	Żagań	Dom	Konopnickiej	21
238.	Żagań	Dom	Konopnickiej	25
239.	Żagań	Dom	Konopnickiej	29
240.	Żagań	Elektrownia	Konopnickiej	51
241.	Żagań	Kamienica	Księżnej Żaganny	1
242.	Żagań	Kamienica	Księżnej Żaganny	3
243.	Żagań	Kamienica	Księżnej Żaganny	4
244.	Żagań	Kamienica	Łokietka	1

245.	Żagań	Kamienica	Łokietka	3
246.	Żagań	Dom	Łużycka	2
247.	Żagań	Dom	Łużycka	3
248.	Żagań	Dom	Łużycka	4
249.	Żagań	Dom	Łużycka	5
250.	Żagań	Dom	Łużycka	6
251.	Żagań	Dom	Łużycka	8
252.	Żagań	Dom	Łużycka	9
253.	Żagań	Willa	Łużycka	13
254.	Żagań	Dom	Łużycka	20
255.	Żagań	Dom	Łużycka	22
256.	Żagań	Dom	Mickiewicza	1
257.	Żagań	Willa	Mickiewicza	5
258.	Żagań	Kamienica (ob. Poczta)	Mickiewicza	22-23
259.	Żagań	Kamienica	Piastowska	2
260.	Żagań	Kamienica	Piastowska	4
261.	Żagań	Kamienica	Piastowska	8-9
262.	Żagań	Liceum Ogólnokształcące im. St. Banacha (d.ewangelicka szkoła ludowa dla chłopców)	pl. Orłat Lwowskich	4
263.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	1
264.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	2
265.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	3

266.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	4
267.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	5
268.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	6
269.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	7
270.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	8
271.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	9
272.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	11
273.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	12
274.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	13
275.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	14
276.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	15
277.	Żagań	Przedszkole Wojskowe	Piłsudskiego	16
278.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	19 (d.17)
279.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	19a
280.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	20
281.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	23
282.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	23 (d.15)
283.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	25
284.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	-
285.	Żagań	Hotel (d.szpital)	Piłsudskiego	26
286.	Żagań	Budynek gospodarczy przy d.szpitalu	Piłsudskiego	26
287.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	29
288.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	31
289.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	33
290.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	35
291.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	37

292.	Żagań	Dom	Piłsudskiego	39
293.	Żagań	Dom	Plac Klasztorny	6
294.	Żagań	Kamienica	Plac Klasztorny	8
295.	Żagań	d. Szkoła Podstawowa, ob. dom	Plac Królowej Jadwigi	6
296.	Żagań	Dom	Plac Królowej Jadwigi	1
297.	Żagań	Dom	Plac Królowej Jadwigi	2
298.	Żagań	Dom	Plac Słowiański	9
299.	Żagań	Dom	Plac Słowiański	11
300.	Żagań	Dom	Plac Słowiański	12
301.	Żagań	Dom	Plac Słowiański	13
302.	Żagań	Pałac	Plac Słowiański	17
303.	Żagań	Dom	Plac Słowiański	24
304.	Żagań	Dom	Plac Wolności	5
305.	Żagań	Budynek	Plac Wolności	6
306.	Żagań	Apteka (dom)	Pomorska	1
307.	Żagań	Dom	Pomorska	7
308.	Żagań	Dom	Pomorska	8
309.	Żagań	Dom	Pomorska	11
310.	Żagań	Dom	Pomorska	12
311.	Żagań	Dom	Pomorska	13
312.	Żagań	Dom	Pomorska	14
313.	Żagań	Dom	Prusa	2
314.	Żagań	Trafostacja	Prusa	

315.	Żagań	Kamienica	Przyjaciół Żołnierza	12
316.	Żagań	Kamienica	Przyjaciół Żołnierza	14
317	Żagań	Kamienica	Przyjaciół Żołnierza	26
318	Żagań	Kamienica	Przyjaciół Żołnierza	28
319	Żagań	Kamienica	Przyjaciół Żołnierza	58
320	Żagań	Kamienica	Przyjaciół Żołnierza	58A
321.	Żagań	Trafostacja	Przyjaciół Żołnierza	
322.	Żagań	Dom	Pstrowskiego (ob. Włókniarzy)	2
323.	Żagań	Dom	Pstrowskiego (ob. Włókniarzy)	4
324.	Żagań	Dom	Pstrowskiego (ob. Włókniarzy)	6
325.	Żagań	Dom	Pstrowskiego (ob. Włókniarzy)	7
326.	Żagań	Dom	Pstrowskiego (ob. Włókniarzy)	14
327.	Żagań	Dom	Pstrowskiego (ob. Włókniarzy)	16
328.	Żagań	Dom	Pstrowskiego (ob. Włókniarzy)	21
329.	Żagań	Budynek straży pożarnej	Rybacka	38
330.	Żagań	Wieża strażacka	Rybacka	39
331.	Żagań	Dom	Rybacka	42

332.	Żagań	Dom	Rynek	2
333.	Żagań	Dom	Rynek	4
334.	Żagań	Dom	Rynek	5
335.	Żagań	Dom	Rynek	7
336.	Żagań	Dom	Rynek	8
337.	Żagań	Dom	Rynek	9
338.	Żagań	Dom	Rynek	10
339.	Żagań	Dom	Rynek	11
340.	Żagań	Dom	Rynek	19
341.	Żagań	Dom	Rynek	27
342.	Żagań	Dom	Rynek	28
343.	Żagań	Dom	Rynek	29
344.	Żagań	Dom	Rynek	30
345.	Żagań	Dom	Rynek	30a (d.31)
346.	Żagań	Dom z wyposażeniem	Rynek	35
347.	Żagań	Kamienica	Rynek	35
348.	Żagań	Ratusz	Rynek	36
349.	Żagań	Dom	Rynek	42
350.	Żagań	Dom	Słowackiego	2
351.	Żagań	Dom	Słowackiego	3
352.	Żagań	Dom	Słowackiego	4
353.	Żagań	Dom	Słowackiego	5
354.	Żagań	Dom	Słowackiego	6
355.	Żagań	Dom	Słowackiego	8
356.	Żagań	Dom	Słowackiego	9
357.	Żagań	Dom	Słowackiego	10
358.	Żagań	Dom	Słowackiego	12

359.	Żagań	Dom	Słowackiego	14
360.	Żagań	Dom	Słowackiego	15
361.	Żagań	Dom	Słowackiego	16
362.	Żagań	Dom	Słowackiego	17
363.	Żagań	Dom	Słowackiego	18
364.	Żagań	Dom	Słowackiego	19
365.	Żagań	Dom	Słowackiego	20
366.	Żagań	Dom	Słowackiego	21
367.	Żagań	Dom	Sportowa	5
368.	Żagań	Dom	Szprotawska	1
369.	Żagań	Dom	Szprotawska	2
370.	Żagań	Sąd	Szprotawska	3
371.	Żagań	Dom	Szprotawska	5
372.	Żagań	Dom	Szprotawska	7
373.	Żagań	Budynek szpitala (oddział pulmonologii)	Szprotawska	
374.	Żagań	Dom	Szprotawska	12
375.	Żagań	Domek przybramny zespołu szpitalnego	Szprotawska	24
376.	Żagań	Dom	Śląska	3
377.	Żagań	Willa	Śląska	10
378.	Żagań	Dom	Śląska	12
379.	Żagań	Dom	Śląska	17
380.	Żagań	Dom	Śląska	21
381.	Żagań	Dom	Śląska	23
382.	Żagań	Dom	Śląska	25
383.	Żagań	Budynek mieszkalny	Wałowa	1
384.	Żagań	Dom	Wałowa	8
385.	Żagań	Dom	Wałowa	10

386.	Żagań	Dom	Warszawska	3
387.	Żagań	Dom	Warszawska	6
388.	Żagań	Dom	Warszawska	7
389.	Żagań	Dom	Warszawska	8
390.	Żagań	Dom	Warszawska	9
391.	Żagań	Dom	Warszawska	10
392.	Żagań	Dom	Warszawska	11
393.	Żagań	Dom	Warszawska	12
394.	Żagań	Dom	Warszawska	13
395.	Żagań	Dom	Warszawska	14
396.	Żagań	Dom	Warszawska	15
397.	Żagań	Dom	Warszawska	16
398.	Żagań	Dom	Warszawska	19
399.	Żagań	Dom	Warszawska	20
400.	Żagań	Dom	Warszawska	21
401.	Żagań	Dom	Warszawska	22
402.	Żagań	Dom	Warszawska	23
403.	Żagań	Dom	Warszawska	24
404.	Żagań	Dom mieszkalny	Waryńskiego	9
405.	Żagań	Dom mieszkalny	Waryńskiego	12
406.	Żagań	Dom mieszkalny	Waryńskiego	16
407.	Żagań	Dom mieszkalny	Waryńskiego	17
408.	Żagań	Dom mieszkalny	Waryńskiego	18
409.	Żagań	Dom mieszkalny	Waryńskiego	21
410.	Żagań	Dom mieszkalny	Waryńskiego	22
411.	Żagań	Kamienica	Wiejska	37

412.	Żagań	Budynek mieszkalny	Wiejska	38
413.	Żagań	Kamienica	Wiejska	45
414.	Żagań	Budynek	Wodna	2
415.	Żagań	Szkoła Podstawowa nr 2	Wojska Polskiego	1
416.	Żagań	Dom	Wojska Polskiego	2a
417.	Żagań	Dom	Wojska Polskiego	3
418.	Żagań	Dom	Wojska Polskiego	3a
419.	Żagań	Budynek mieszkalny	Wojska Polskiego	4
420.	Żagań	Dom	Wojska Polskiego	5
421.	Żagań	Dom	Wojska Polskiego	5a,5b
422.	Żagań	Dom	Wojska Polskiego	6
423.	Żagań	Szkoła Podstawowa	Wojska Polskiego	7
424.	Żagań	Zespół budynków dawnych koszar wraz z kasynem wojskowym	Żarska	
425.	Żagań	Kamienica	Żelazna	4
426.	Żagań	Kamienica	Żelazna	5
427.	Żagań	Kamienica	Żelazna	8
428.	Żagań	Kamienica	Żelazna	12
429.	Żagań	Kamienica	Żelazna	18

ZAŁĄCZNIK NR 4

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego Gminy Żagań o statusie miejskim.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego Gminy Żagań o statusie miejskim.	
1	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego na północ od ulicy Adama Asnyka uchwalony Uchwałą Nr XXXVI /69/98 Rady miejskiej w Żaganiu z dnia 4 grudnia 1997 roku
2	Zmiana miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Żagań, uchwalonego przez Radę Miejską w Żaganiu 18 września 1997 r. uchwałą Nr XXXIV/53/97
3	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego osiedla przy ul. Starowiejskiej w Żaganiu, uchwalony przez Miejską Radę Narodową Uchwałą Nr XXXIX/7/98 z dnia 26. marca 1998,
4	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego osiedla „Łąkowa”, uchwalony przez Radę Miejską w Żaganiu 23 kwietnia 1998 r. uchwałą Nr XL/15/98
5	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego osiedla „Moczyń”, uchwalony przez Radę Miejską w Żaganiu 17 grudnia 1998 r. uchwałą Nr VI/14/98
6	Zmiana miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Żagań, uchwalona przez Radę Miejską w Żaganiu 27 maja 1999 r. uchwałą Nr IX/56/99
7	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego ośrodka usługowego dla zachodniej części miasta Żagania „Centrum – Zachód”, uchwalony przez Radę Miejską w Żaganiu 27 maja 1999 r. uchwałą Nr XI/57/99
8	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego osiedla Kolonia Laski, uchwalony przez Radę Miejską w Żaganiu 01 marca 2001 r. uchwałą Nr XXVII/4/2001
9	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego pomiędzy ul. Piłsudskiego, a projektowaną obwodnicą komunikacyjną, uchwalony uchwałą Rady Miasta Żagania z dnia 29 maja 2003r. Nr XI/83/2003

10	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego „Starego Miasta” w Żaganiu uchwalony przez Radę Miasta Żagania uchwałą z dnia 23 stycznia 2003r., uchwałą Nr V/34/2003
11	Miejscowy Plan Zagospodarowania przestrzennego terenu przebiegu gazociągu wysokiego i średniego ciśnienia na części trasy wraz z infrastrukturą kontrolno-pomiarową, kablem transmisji danych i stacją redukcyjną, w granicach administracyjnych miasta Żagań, uchwalony uchwałą z dnia 27 stycznia 2005r. nr XXVI/5/2005 r.
12	Miejscowy Plan Zagospodarowania przestrzennego terenu w kwartale ulic: Plac Kilińskiego, Dworcowa, Traugutta, Koszarowa i Przyjaciół Żołnierza, uchwalony uchwałą Rady Miasta Żagań z dnia 22 czerwca 2006r. Nr XLIV/48/2006
13	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Żagańskiej Strefy Gospodarczej zlokalizowanej w Żaganiu w rejonie ulicy Chrobrego, uchwalony uchwałą Rady Miasta Żagania z dnia 24 lipca 2006r. Nr XLV/56/06
14	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Terenu Położonego w Żaganiu przy ul. Lotników Alianckich, uchwalony uchwałą Rady Miasta Żagań z dnia 26 października 2006r. nr XLVIII/106/2006
15	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego terenu „Wyspy parkowej – Bażanciarnia” w Żaganiu, uchwalony przez Radę Miasta Żagań uchwałą z dnia 29 marca 2007r., uchwałą Nr VII/16/07
16	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego terenu Łąk Staromiejskich, uchwalony przez Radę Miasta Żagań uchwałą z dnia 31 maja 2007r., uchwałą Nr X/49/2007
17	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie ulicy Asnyka, Bolesławieckiej i Chrobrego w Żaganiu uchwalony uchwałą Nr XV/73/2007 z dnia 13 września 2007r.
18	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego obszaru pomiędzy ulicami – Bolesławiecką i Żarską w Żaganiu uchwalony przez Radę Miasta Żagań dnia 27 marca 2008r. uchwałą Nr XXII/33/2008
19	Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Osiedla „Łąkowa”, uchwalona przez Radę Miasta Żagań uchwałą z dnia 26 marca 2009r. uchwałą Nr XL/75/2009

20	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Żaganiu przy ul. Lotników Alianckich uchwalona uchwałą nr XLII/110/2009 Rady Miasta Żagań z dnia 28 maja 2009 r.
21	Zmiana Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego ośrodka usługowego dla zachodniej części miasta Żagania Centrum - Zachód, uchwalona przez Radę Miasta Żagań uchwałą nr XLIX/171/2009 z dnia 12 listopada 2009 roku
22	Zmiana Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla „Kolonja Laski” w Żaganiu uchwalona uchwałą nr LVIII/70/2010 Rady Miasta Żagania z dnia 29 czerwca 2010 r.
23	Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego „Starego Miasta” w Żaganiu uchwalona uchwałą nr LIII/16/2010 Rady Miasta Żagań z dnia 25 lutego 2010 r.
24	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Żagańskiej Strefy Gospodarczej II zlokalizowanej w Żaganiu w rejonie ulicy B. Chrobrego uchwalony uchwałą nr LVIII/72/10 z dnia 29 czerwca 2010 Rady Miasta Żagań
25	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów nowego cmentarza komunalnego oraz terenów inwestycyjnych usługowo - przemysłowo - składowych przy ulicy Kożuchowskiej uchwalony uchwałą nr IV/4/11 z dnia 27 stycznia 2011 Rady Miasta Żagań
26	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Starego Miasta” w Żaganiu uchwalona uchwałą NR IX/78/2011 dnia 30.06.2011 r.
27	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu Wyspy Parkowej „Bażanciarnia” w Żaganiu, uchwalona uchwałą Rady Miasta Żagań NR IX/79/2011 dnia 30.06.2011 r.
28	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego pomiędzy ul. J. Piłsudskiego a obwodnicą komunikacyjną uchwalona uchwałą NR XV/124/2011 z dnia 16 grudnia 2011 Rady Miasta Żagań
29	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego na północ od ulicy Asnyka w Żaganiu, uchwalony uchwałą Rady Miasta Żagań NR XXVII/59/2012 z dnia 31.08.2012 r.

30	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w kwartale ulic: Plac Kilińskiego, Dworcowa, Traugutta, Koszarowa, Przyjaciół Żołnierza, uchwalona uchwałą Rady Miasta Żagań NR XXVII/58/2012 z dnia 31.08.2012 r.
31	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Osiedla Łąkowa” w Żaganiu. uchwalona uchwałą Rady Miasta Żagań NR XLIII/71/2013 z dnia 27.06.2013 r.
32	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu pomiędzy ulicą Bolesławiecką i Żarską uchwalona uchwałą Rady Miasta Żagań NR XLIII/70/2013 z dnia 27.06.2013 r.
33	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego ośrodka usługowego dla zachodniej części miasta Żagania Centrum-Zachód uchwalony uchwałą Rady Miasta Żagań NR LVIII/43/2014 z dnia 24.04.2014 r.
34	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu Starego Miasta w Żaganiu uchwalona uchwałą Rady Miasta Żagań NR LVIII/42/2014 z dnia 24.04.2014 r.
35	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenu „Łąk Staromiejskich” w Żaganiu uchwalony uchwałą Rady Miasta Żagań NR LIX/54/2014 z dnia 15.05.2014 r.
36	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu osiedla Kolonia Laski w Żaganiu uchwalona uchwałą Rady Miasta Żagań NR IV/26/2014 z dnia 29.12.2014 r.
37	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego ośrodka usługowego dla zachodniej części miasta Żagania Centrum-Zachód – obszar A, uchwalony uchwałą Rady Miasta Żagań NR XXI/23/2016 z dnia 25.03.2016 r.
38	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego "Starego Miasta" w Żaganiu - obszar A, uchwalony uchwałą Rady Miasta Żagań LVIII/92/2018 z dnia 19.10.2018
39	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie ulicy Bolesława Chrobrego i Bolesławieckiej w Żaganiu, uchwalony uchwałą Rady Miasta Żagań LI/19/2018 z dnia 26.01.2018r.

40	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenu „Łąk Staromiejskich II” w Żaganiu uchwalony uchwałą Rady Miasta Żagań XIII/92/2019 z dnia 28 listopada 2019 r.
----	---